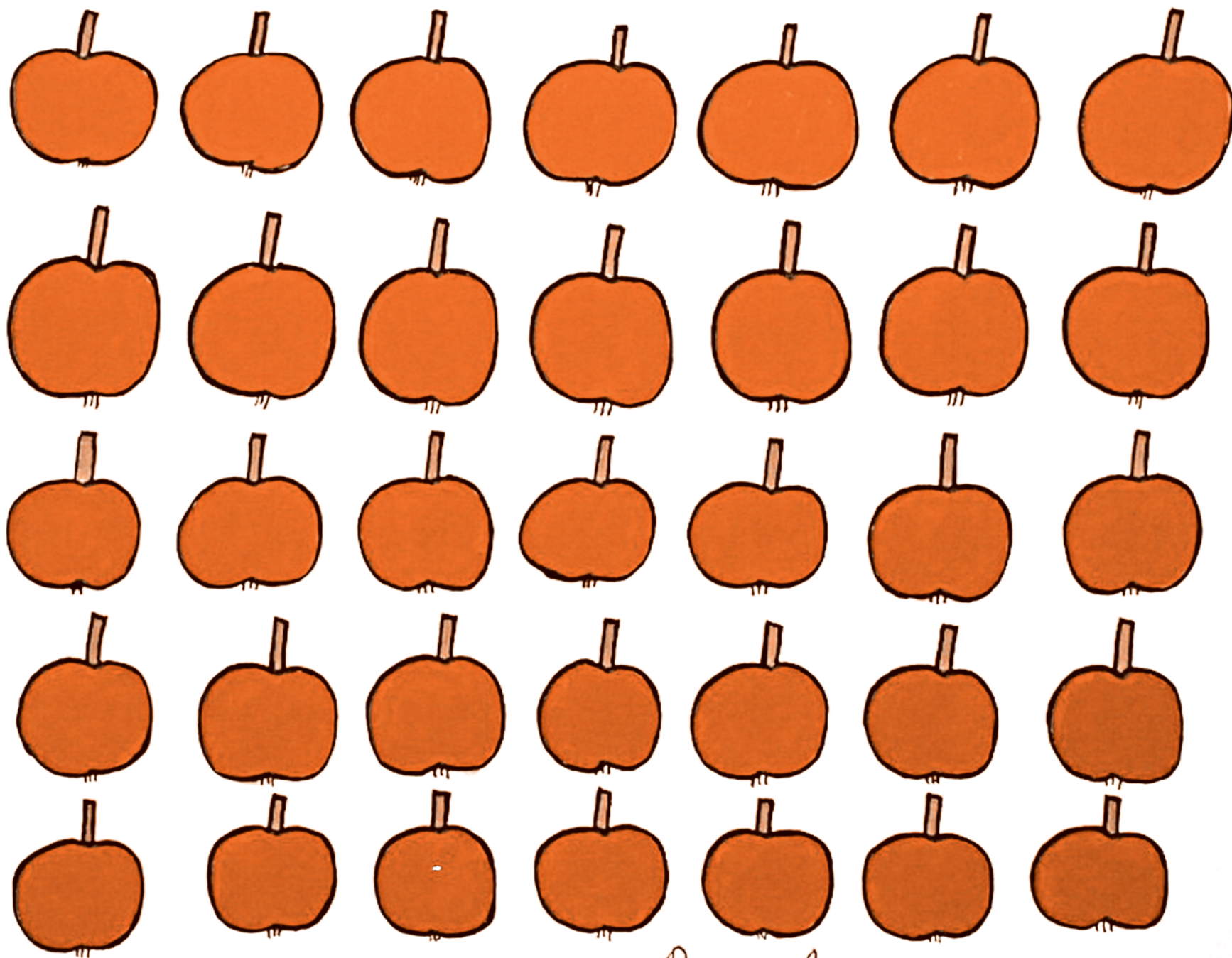
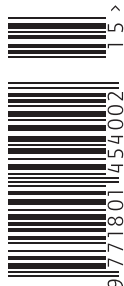

nevládní páchání dobra

Reisenbauer 2004

Heinrich Reisenbauer: Bez názvu, 2004. Foto Pavel Konečný
ISSN 1801-4542

Botanika snů / Jorge Luis Borges

Sbírka krátkých próz i básní nazvaná El harcedot (Tvůrce, 1960) pochází z doby, kdy se autor vyrovnával s nevyhnutelností ztráty zraku. Společným základem textů je život a svět pojatý jako sen. Tvůrcův. Boží.

Rozhovor o rozhovoru

A. – Zaujati debatou o nesmrtelnosti jsme nechali přijít soumrak, aniž bychom rozsvítili. Neviděli jsme si do obličeje. Hlas Macedonia Fernándeze s lhostejností a jemností, jež byla přesvědčivější než horlivost, opakoval, že duše je nesmrtelná. Ujišťoval mne, že smrt těla je naprosto bezvýznamná a že zemřít musí být to nejmenší, co se člověku může přihodit. Já jsem si hrál s Macedoniiovým nožem; otvíral jsem ho a zavíral. Tahací harmonika ze sousedství donekonečna vyhrávala *Cumparsita*, tu děsnou hloupost, co se líbí spoustě lidí, protože jim namluvili, že je stará... Navrhl jsem Macedoniiovi, abychom spáchali sebevraždu a mohli tak nerušeně hovořit.

Z (výsměšně). – Ale řekl bych, že jste se k tomu nakonec neodhodlali.

A (už zcela mysticky). – Opravdu si nepamatuji, jestli jsme ten večer spáchali sebevraždu.

Zahalená zrcadla

Islám tvrdí, že v neodvolatelný den Soudu každý pachatel obrazu nějaké živé věci bude vzkříšen i se svými díly a bude mu nařízeno, aby je oživil, a nepodaří se mu to a za trest bude i s nimi uvržen do ohně. Jako dítě jsem poznal onu hrůzu z přízračného zdvojení a násobení skutečnosti, ale bylo to před velkými zrcadly. Jejich neselhávající a neustálá činnost, jejich sledování toho, co dělám, jejich kosmická pantomima se tehdy stávaly nadpřirozenými, když se setmělo. Jednou z mých naléhavých proseb k Bohu a k mému andělu strážnému bylo, aby se mi nezdálo o zrcadlech. Vím, že jsem je neklidně hlídal. Někdy jsem se bál, že se začnou odchylvat od skutečnosti; jindy, že v nich uvidím svůj obličej znetvořený podivnou nepřízní osudu. Nyní jsem zjistil, že tato hrůza je znovu jako zázrakem na světě. Ten příběh je úplně jednoduchý a nepříjemný.

Kolem roku 1927 jsem se seznámil s jednou zasmušilou dívkou. Nejprve po telefonu (neboť Julie byla zpočátku hlas beze jména a bez tváře); potom na jednom nároží za soumraku. Měla znepokojivé vznešené oči, černé zplhlé vlasy, přísné tělo. Byla vnučkou a pravnučkou federálů, tak jako já pocházel z rodu centralistů, a tento prastarý svár našich krví pro nás znamenal pouto, větší sepětí s vlastí. Bydlela s rodinou v rozpadlém domě s vysokými stropy, v zatrpklém a tupém prostředí chudé mravnosti. Odpoledne – a párkrát i večer – jsme se procházeli po okolí, po čtvrti Balvanera. Chodili jsme podél zdi kolem železniční trati; ulicí Sarmiento jsme jednou došli až k Parque Central. Nebyla mezi námi láska ani iluze lásky: vytušil jsem v ní vášeň, která neměla nic společného s erotikou, a bál jsem se jí. Muži často vyprávějí ženám skutečné či vymyšlené historky ze své chlapecké minulosti, aby se s nimi sblížili; Pokračování na s. 16

Dejte je krajům

Milan Daniel

Naprosto zásadním problémem středních a menších neziskových organizací je časově nevyrovnané, nepravidelné financování jejich činnosti. Státní úředníci či úředníci krajských samospráv sice nezřídka uznale pokyvují hlavami nad výsledky, jichž neziskovky dosahují, organizace na svou činnost potřebné dotace dostanou; protože však jde o dotace na programy s délkou trvání omezenou obvykle na jeden rozpočtový rok, nejsou už v lednu organizaci na nic a její pracovníci se ocitnou de facto na dlažbě. V mnoha organizacích to řeší tak, že se jejich zaměstnanci začátkem roku přihlásí jako uchazeči o zaměstnání na úřadech práce. Obě strany – lidé z NNO i lidé s razítky – však vědí, že jde o periodický jev, který po několika měsících (!) pomine a bude se opakovat zase až začátkem dalšího roku. Mezitím neziskovky dostanou nějaké ty peníze. Obvykle je to méně, než ve svých grantových žádostech požadovaly, ale při nejhorším se z toho dá nějak vyjít.

Štěstí mají ty neziskové organizace, jimž se podaří dosáhnout na peníze z unijních programů, jež jsou i víceleté. Organizace tak získá určitou míru jistoty. Byť dotace vyúčtovává průběžně, nemusí mít při respektování smluv obavy z toho, že její práce skončí někde na cestě, protože finance dojdou.

Takový styl práce si sotva někdo z běžné rozpočtové nebo příspěvkové organizace umí představit. Těžko by bylo i takovému úředníkovi, který by dostával svou mzdu ze zmíněného kýženého unijního programu. Ten je totiž obvykle financován jen (kupříkladu) do 90 % své výše a zbytek rozpočtovaných peněz dostane organizace až po konečném vyúčtování.

Neziskové organizace to nutí k tomu, aby některé své služby zpoplatnily. Mohou to udělat samozřejmě jen v rámci své tzv. doplňkové hospodářské činnosti, která nesmí získat dominantní charakter, a jejíž výnos je použit ke snížení rozpočtového schodku v organizaci samotné. Možnosti NNO jsou v tomto

směru samozřejmě omezené, nadto se uživatelé služeb neziskových organizací podivují nad tím, když po nich pracovník NNO něco chce. Je tomu tak přesto, že zpoplatňují jen služby určené komerčním subjektům, například přednášky pro firmy. „Vždyť jste přece nezisková organizace?“ zdvihají obočí ředitelé a jednatelé. Dobře zajištění hospodářští pracovníci firem se evidentně domnívají, že NNO si ze svých dotací mohou žít nad poměry. Opak je bohužel pravda. A do jisté míry za to mohou i neziskovky samotné.

Založit občanské sdružení je ohromně snadné. Stačí, když manželka přivede rodinného přítele, s respektem ke vzorovým stanovám sepiší ti tři stanovy vlastní, a sdružení, třeba s názvem Veselá trojka, už je na světě. Se získáním peněz už je to podstatně problematictější. Doba, kdy dostal prakticky každý, kdo použil vhodných argumentů, je pryč. Neziskový sektor se z plenek přesunul do puberty a pomalu dospívá. Do značné míry se sjednotily procesy hodnocení grantových žádostí, je při něm používán objektivnější bodový systém, přihlíží se k dosavadním výsledkům žadatelů. Protože zkvalitnění výběru projektů přináší na konci procesu i peníze, je pochopitelná snaha některých subjektů „transformovat“ přinejmenším část své činnosti tak, aby na tyto peníze měly možnost dosáhnout, staly se „oprávněnými žadateli“. Mezi žadateli o dotace se tak objevují neziskovky, které působí v prostorách vzdělávacích institucí či různých soukromých zařízení poskytujících rozličné sociální a jiné služby. Mají za sebou jejich profesionální zázemí, peníze od „mateřského“ subjektu a NNO vzniklým takříkajíc na zelené louce mohou konkurovat více než úspěšně. A také se tak děje; jejich zaměstnanci de facto pracují pro „matku“ organizaci, ta do „své“ neziskovky uleje „sponzorské“ peníze a neziskovka se mamince může odvděčit tím, že pro ni s profesionální rétorikou a dokonale zvládnutým know-how získá korunky od státu.

Jiným typem NNO jsou tzv. kontraneziskovky. Jejich vznik nejčastěji vyvolává nemilovaný úspěch neziskovky protivné, již se daří dosahovat cílů a výsledků, o něž protistrana nestojí. Mj. to dokumentuje úroveň vlivu

neziskového sektoru. Klasickým příkladem jsou *Jihočeské matky* na straně jedné a *Jihočestí tatkové* na straně druhé. Nejde o to, že by se mamky s tatky neměli na jihu Čech rádi, ale o to, že mamky Temelín nechťejí a jejich hlas je léta slyšet. U tatků tomu bylo naopak. Problém byl v tom, že k podpoře svého stanoviska neměli tatkové dlouho potřebnou instituci. Nyní ji mají a mohou pro ni získávat peníze, například i formou darů z podnikatelské sféry.

Neziskovek je v české kotlině zajisté množství větší než malé. Hodnotit jejich činnost zcela objektivně nelze, jsou malé neziskovky, jejichž členové a zaměstnanci dělají svou práci jako poslání a pracují se zánícením, stejně tak to ovšem platí u NNO, jejichž činnost se co do struktury a stylu práce přiblížila velkým organizacím. Jisté je, že objektivitě hodnocení neziskovek (a s ním spojenému přidělování dotací) rozhodně neprospívá, když tak činí sbor úředníků na centrálních institucích. Ten je soudí jen na základě předložených papírů a do přímého kontaktu s nimi v podstatě nepřijde. Referenti v krajích znají praktické výsledky neziskových organizací v oblasti své působnosti nepoměrně lépe a detailněji, z vlastní zkušenosti dovedou vyhodnotit i potřebnost či nepotřebnost poskytovaných služeb, posoudit jejich efektivitu.

Přestože je tendence přesouvat přidělování dotací v sociální sféře na kraje zjevná, dosavadní systém „venkovské“ neziskovky působící mimo tuto sféru diskriminuje, mnohé z nich pochybují i o regulérnosti rozhodovacího procesu. Pozitivním momentem je posun, k němuž dochází v důsledku postupného zavádění zásad zákona o sociálních službách a tvořících se komunitních plánů na úrovni obcí a krajů. Kraje by posléze měly dobře znát sociální potřeby obyvatel, kteří na jejich plochách žijí. Sumarizovat je na centrální úrovni a rozdělit balíky peněz na kraje s tím, aby s nimi hospodařily s vědomím dobrých hospodářů, může znamenat výrazné zlepšení poměrů a omezení snahy vyhovět všem, kteří splní formální kritéria, bez ohledu na skutečné potřeby a absorpční kapacitu oblastí.

Autor je novinář.

editorial

Dámy a pánové, patnáctá A2, uvozená srovnanými rajskými jablky ze sadu art brut a několika plody Borgesových snů, střízlivě nahlíží na různé dobročinné aktivity občanské společnosti. Několikastupňový výsměch melodramatickému pojetí lidské solidarity nabízí nový film Larse von Triera (s. 31); nizozemská spisovatelka de Moorová předpokládá reformaci islámu pod vlivem Západu (16–17). Mediální stránka (18) hostí truchlohru o ohryzáni kulturní rubriky serveru Aktuálně.cz. Šťavnaté čtení! Libuše Bělunková

Téma čísla 15 nevládní páchání dobra

2 Milan Daniel: Dejte je krajům

5 Alexandr Budka: Stánky, psi a kráva – Česká občanská společnost ještě není zcela rozvinutá

19 Tomáš Vlach: Humanita jako profese – Kdo jsou novodobí misionáři?

20 Roman Křištof: Finanční kolotoč – Dotace na pomoc sociálně vyloučeným

21 Jan Miessler: Falešné nevládky

22 Tomáš Lindner: Škodí pomoc Africe? – Komu se mají zodpovídat dárci a kdo má dohlížet na obdarované

23 Po tsunami přišla válka – rozhovor s Jakubem Dvořáčkem

tím, že upřednostnila interiéry před exteriéry, a tak nemusela řešit problém s úbytkem světla v zimě, kdy se vše natáčelo. Přesto je produktivita na ČT obecně špatná, takže s prodlouženým obědem štábu počítejme dva natočené poety denně.

Jen na závěr. Ať si myslíme o komerčních televizích cokoliv strašného, platí tam pár dobrých pravidel. V třiminutové reportáži musí na kameru mluvit alespoň dva lidé, jinak je reportáž nudná. Pro stejnou stopáž je počítáno se dvěma odlišnými místy. Na kameru jsou vhodné předměty v pohybu, zvířata, děti a vše, co trhá srdce svou bezelstností a atraktivitou obrazu. Pro Česko jedna báseň (přibuzenství se sloganem Česko hledá superstar v tom rozhodně nehledejte, na to je pořad příliš sofistikovaný) neplatí vlastně pravidla žádná. Česko jedna báseň má stopáž osminásobnou a vidíte jen ony filmařsky přežitě mluvící hlavy. Ostatně jedno pravidlo opravdu funguje, a to jsme společně s Vladimírem Novotným patrně naplnili. Udržíme tímto psaním v pozornosti projekt, který raději neměl vůbec vzniknout. Nehybně vážné obrazy z naší literatury jsou jen jednou z přechozených chřípek veřejnoprávní televize.

Martin Langer, básník

došlo

Prohlášení Asociace digitálních televizí:

1. Od udělení nových licencí na pozemní digitální televizní vysílání uplynul jeden rok a stále není vyřešen ani jeden problém, který se k přechodu na digitální vysílání váže.

2. Dosavadním postupem státu jsou jednoznačně zvýhodňovány již existující televizní subjekty a novým projektům je ve vstupu na trh bráněno. Přitom know how nových subjektů a jejich plánované programové novinky byly často převzaty a použity ve vysílání právě jejich existujících budoucích konkurentů.

3. Členové Asociace digitálních televizí proto pověřili vedení ADT, aby pro případ, kdy současná situace nebude ze strany dotčených státních institucí urychleně řešena, připravilo podklady k podání stížnosti vůči postupu českého státu v kauze digitalizace u Evropské komise.

4. Jednotliví členové asociace utrpěli v souvislosti s rozhodnutím soudu o zrušení licencí významné ekonomické ztráty. Za celou asociaci jde o sumu zhruba ve výši 1,4 miliard korun.

5. Členové ADT proto zároveň pověřili vedení asociace, aby začalo připravovat právní kroky, které by prozkoumaly pozici členů asociace v případných arbitrážních řízeních.

6. ADT již poněkolkáté vyzývá státní instituci a Parlament ČR, aby vzniklou situaci řešily. Zdůrazňujeme, že vstup nových subjektů na televizní trh v ČR měl přinést přímé investice ve výši přes 5 miliard korun a přímo zaměstnat okolo jednoho tisíce lidí. Mnoho dalších lidí by získalo práci v dodavatelských a přidružených firmách. Divák mohl

v podstatě zadarmo získat 6 nových původních českých programů. Došlo by i ke snížení cen a zvýšení dostupnosti inzerce, což by ve svém důsledku vedlo k rozvoji podnikatelského prostředí zejména v regionech. Byla by dále posílena pluralita názorů v zemi.

3. 4. 2007

K pořadu Česko jedna báseň

Na serveru czlit se Vladimír Novotný pozastavuje nad pořadem ČT 2 Česko jedna báseň. Vadí mu minimální účast básníků z Prahy a televizní nepřesvědčivost většiny literátů, kteří se stávají „karikaturou sebe samých“. Problém však není tak jednoduchý. Brněnská redakce se sice rozhodla udělat něco pro literáty, ale chyba je už v prvním plánu. Básník, který čte nehnutě své verše na obrazovce a je z 99 % vážný, mne rozesměje vždy a za každých okolností. Dodnes si rád vychutnám nějakou tu reprízu Nedělní chvilky poezie. Všichni to znají, postava s výrazem něměho Upíra Nosferatu se blíží sugestivně ke kameře, a pak místo obligátního zakousnutí a vysátí první kapky krve vyblekotá první metaforu. Máte-li tedy rádi staré expresionistické filmy, určitě si touto optikou pořad Česko jedna báseň zamilujete. Zvážnění nemůže přijít ani v okamžiku, kdy se autor snaží předčítat báseň jiného poety. Rčení, že *poezie snese vše*, se tu naplňuje beze zbytku.

Dramaturgická úvaha vytvořit mainstream jakési Chvilky poezie, recyklovat ji a obohacovat o verše jiných mi připadá jako vyhazování peněz. Divák nevidí příběh, který táh-

literatura

Pension Rosamunda

Listování ve scénáři dalšího nerealizovatelného filmu, jenž vznikl v osmdesátých létech mezikontinentální spoluprací Jiřího Suchého (Praha) s Vítem Hrubínem (Hollywood). Groteskní příběh o převratu, který se uskutečnil v nevěstinci na kraji městečka L. nad P. Čtení, blížící se divadelní inscenaci, se bude střídat s rozehranými scénami a písničkami. V režii Jiřího Suchého vystoupí celý soubor divadla Semafor. Divadlo Semafor (Dejvická 27, Praha 6), ve čtvrtek **12. 4.** v 19.00.

Recitační večer Antidivadla a hostů

Účinkují: Josef Hrubý, Petr Hruška, Jan Sojka a David Charvát. Divadlo Dialog (Klatovská 7, Plzeň), v pátek **13. 4.** v 19.00.

Autorské čtení a vernisáž Petra Pazdery Payneho

Prozaik a dramatik P. P. Payne je autorem kratších, sevřených prozaických útvarů, jež zpravidla mají charakter podobenství, nevtravého mravního poučení až příkázání, anebo novodobého náboženského apokryfu. Vytvořil například soubor esejisticky laděných kázání Co je ti do nás, Ježíši Nazaretský?. Čtení nazvané Černobílá idyla doprovodí výstava linorytů. Pořad uvádí Radim Kopáč. Unijazz (Jindřišská 5, Praha 1), v pondělí **16. 4.** v 19.00.

Povídky a beseda o Novém Zélandu

Besedu a promítání s cestovatelem Janem Pillveinem o jeho cestách po Novém Zélandu doplní autorské čtení povídek autorů magazínu Totem a kytara Jana Jablonczeka. Jindřišská věž (podkroví, Jindřišská ulice, Praha 1), v úterý **17. 4.** v 18.00.

Jarní rozhlédnutí

V první části komponovaného pořadu zazní poezie s jarní tematikou předních českých básníků a literátů, mj. K. H. Máchy, B. Němcové a K. Světlé. Druhá část bude věnována volnému autorskému čtení, přihlásit se je možné na adrese redakce@webmagazin.cz do 15. 4. Účinkující: Jana Rubešová, Martina Bittnerová a Zbyněk Zeman (hudební doprovod). Thrakia (Rubešova 12, Praha 2), ve středu **18. 4.** v 19.00.

–pa–

Noc literatury

Česká centra ve spolupráci s Památníkem národního písemnictví pořádají druhý ročník čtení, jehož cílem je propagovat literaturu zemí, v nichž Česká centra působí. Na devíti málo známých a leckdy veřejnosti nepřístupných místech Prahy se posluchači setkají s literaturou argentinskou, českou, japonskou, maďarskou, německou, rakouskou, rumunskou, skandinávskou a španělskou v podání známých českých herců. Z Alfreda Kubína tak bude například v kostele sv. Šimona a Judy číst Ivan Řezáč, David Prachař přečte Borgesovy Artefakty v kryptě kostela Nejsvětějšího Salvátora, Jiří Ornest propůjčí hlas knize Návrat od Petru Popeska v Gallery Art Factory. Dále bude možné vyslechnout texty Imre Kertésze, Julie Zehové, Enriqua Vila-Matase či Haruki Murakamiho. Akci doprovodí výstava fotografií Petra Kotyka Stoly českých spisovatelů. Noc literatury se uskuteční na různých místech Prahy ve čtvrtek **19. 4.** od 18.00

do 23.00. Více informací lze získat v Českém centru (Rytířská 31, Praha 1) nebo na www.czechcentres.cz.

–ml–

divadlo

Kaltes Land

Českou premiérou dramatu Ledový hrot/Kaltes Land současného švýcarského dramatika **Reta Fingera** se představí v divadle Disk nastupující absolventský ročník katedry činoherního divadla pražské DAMU. Reto Finger se narodil roku 1972 ve švýcarském Emmentalu – v podhorské vesnici s několika desítkami obyvatel, kteří se žijí výhradně chovem dobytka a k nimž nevede dopravní spojení. Odsud odešel do Curychu a Berlína. Proslavil se hned svou první hrou Schwimmen wie Hunde, kterou uvedl vídeňský Burgtheater. Za hru Kaltes Land (2005), kterou má nyní na repertoáru šest divadelních scén v Německu a Rakousku, obdržel prestižní Kleistovu cenu pro mladé dramatiky. Na rozdíl od většiny současných divadelních her stojí v centru Fingerových textů skutečný dramatický konflikt a postavy s tragickou velikostí a silným příběhem. Kaltes Land je příběhem dospívající dívky Hany, jež vyrůstá v podobně izolovaném místě, jako kdysi žil Finger. Inscenace Kaltes Landu v překladu Jany Sloukové a režii Jana Friče bude první cizojazyčnou premiérou této hry. Divadlo Disk (Karlova 26, Praha 1), v pátek **13. a** v sobotu **14. 4.** v 19.30. V sobotu navíc za přítomnosti autora, který se zúčastní i diskuse po představení.

–vmk–

Mahábhárata

Akci Barvy života pro Indonésii pořádá občanské sdružení Kintari foundation a Indonéské velvyslanectví. Nadační víkend (14.–15. 4.) doprovodí tradiční tance, indonéská hudba, orchestr, sborový zpěv, multimediální projekce, prodejní výstava a především Loutky na cestách aneb Mahábhárata – taneční představení propojující stínové divadlo a bojová umění s moderním evropským tancem. Rámcem příběhu je proměna mladých lidí v klasické indonéské loutky wayang kulit – herci se stylizují do loutek a ocitají se v jejich světě: ve světě bohů, velkých hrdinů a velkých činů, ve světě, který se vznáší nad tím pozemským, ke kterému se diváci opět snesou až s koncem představení. Inscenaci dominuje výtvarná složka a stylizace, která je ve znamení jednoduchosti a čistoty scény, dotvářené

pouze světelnými efekty – mezi těmi je nejdůležitější plocha s videoprojekcí, která má evokovat rozdílnou krásu Prahy a Bali. Inscenace, jejíž světová premiéra se odehrála na Bali Art festivalu 2006 v Indonésii v režii a choreografii J. Vozábové a L. Berana, má další reprízu ve Strašnickém divadle (Solidarity 53, Praha 10) v neděli **15. 4.** v 18.00. Informace o celém festivalovém nadačním víkendu najdete na www.kintari.com.

–ah–

Česká taneční platforma

Profesionální přehlídka zaměřená na nejnovější tvorbu z oblasti českého tanečního divadla, Česká taneční platforma, bude leatos probíhat od pátku **13.** do středy **18. 4.** V rámci festivalu, na němž může odborná i laická veřejnost posoudit kvalitu práce tuzemských choreografů a tanečníků, uvidíte divadlo Farma v jeskyni, soubor Krepsko, držitele Ceny Sazky Kristýnu Celbovou, Jara Viňarského a VerTe Dance a mnohé další české i zahraniční umělce. Přehlídka je rovněž druhým kolem soutěže o Cenu Sazky, kterou každoročně vyhlašuje sdružení Tanec Praha. Jednotlivá představení festivalu se uskuteční v prostorách divadel Disk (Karlova 26, Praha 1), Ponec (Husitská 24, Praha 3), Alfred ve dvoře (Františka Křížíka 36, Praha 7), NoD Roxy (Dlouhá 33, Praha 1) a Duncan Centre (Branická 41, Praha 4). Více informací na www.tanecpraha.cz.

–kv–

film

Grindhouse: Planet Terror

Není tajemstvím, že režiséři Robert Rodriguez a Quentin Tarantino vyrůstali na levných běčkových produkcích, k nimž ve své tvorbě prakticky neustále odkazují. Nyní dostává jejich nostalgie explicitní rozměry, a to ve společném projektu, jenž byl distributory rozdělen na dvě části. Český divák se bude moci nejdříve potěšit holdem filmovému braku v podání **Roberta Rodrigueze**. Jeho dílko se nese v duchu hnisajícího masa, podivně nesympatických pohledů spoluobčanů, vlnadných krás, doutnajících zbraní a především v lesku kečup-krve. Projekt je dokonce doplněn o trailery na neexistující snímky podobného ražení. Je škoda, že bratrský film **Quentina Tarantina** se k nám dostane až v srpnu. Takhle si bude

divák lačný po kouzelném neumětelství (byť v tomto případě spíše stylizování do něj) a více než malé dávce brutality muset vychutnat pouze první chod. Premiéra **12. 4.**

AFO 2007

V pořadí již 42. rok existence letos oslaví mezinárodní festival populárně–vědeckých a dokumentárních filmů **Academia film Olomouc**, který je v Česku nejdéle trvajícím (bez přerušení) filmovým festivalem vůbec. Letos se poprvé na jeho organizování podílí místní Katedra divadelních, filmových a mediálních studií spolu se sdružením JSAF (která se stará také o festival dokumentárních filmů v Jihlavě). AFO se však bude odlišovat především svou ambicí podat vědu jako dobrodružství. Pod mottem Vidět a vědět a podtitulem Slavnost vědy lze v Olomouci zhlédnout desítky snímků vztahujících se k nejrůznějším vědním oblastem, na které nahlíží s upřímnou fascinací a touhou po poznání. Asi největším lákadlem bude francouzský tvůrce Albert Barillé, který osobně přijede (do České republiky vůbec poprvé) představit výběr ze svého díla, z něhož nejznámější je animovaný cyklus Byl jednou jeden život. Festival bude hostit další přední vědecké osobnosti z celého světa, nabídně několik projekcí na náměstí, koncertů (např. skupiny Alvik) a výstav. Na projekce je vstup zdarma, akreditovat se lze na www.afo.cz. AFO probíhá **od 17. do 22. 4.** v Olomouci.

–lg–

hudba

Zeni Geva & Tumido

Hardcore-noiseová kapela Zeni Geva z Japonska znovu zahájila svou činnost. Hlavní postavou uskupení je kytarista a zpěvák KK Null (vl. jm. Kazuyuki Kishino), jenž Zeni Gevu založil už v roce 1987. Uplynulo pět let od doby, kdy se naposledy představili na pódiích a jejich zatím poslední album 10000 Light Years (Neurot Records) se objevilo v roce 2001. Starší nahrávky vycházely například pod KK Nullovým vlastním labelem Nux Organization či pod světoznámým Alternative Tentacles mrtvého Kennedyho Jella Biafry. Pro charakter kapely byla význačná spolupráce s producentem Stevem Albinim, šéfem chicagských Shellac. Toto pouto je velice silné; KK Null na oplátku zorganizoval pro Shellac v roce 1993 úspěšné turné po Japonsku. Své aktuální třítydenní turné po Evropě odstartují Zeni Geva 11. dubna v pražském Klubu 007 na Strahově. Předkapelu jim bude dělat rakouské hardcoreové duo Tumido ve složení bicí a střídavě basa či kytara. Turné bude zakončeno 30. dubna na Donaufestivalu v Rakousku. Klub 007 Strahov (Chaloupeckého 1903/6, Koleje ČVUT, blok 7, Praha 6), ve středu **11. 4.** v 19.30.

–jp–

Koncertní střet zájmů

Ve stejný den i hodinu se budou ve dvou pražských sálech konat dva koncerty s dramaturgií lahodící příznivcům vážné hudby dvacátého století. **Pražská komorní filharmonie** v rámci Komorního cyklu Salon Philharmonia (Krocínova 1, Praha 1) postaví vedle sebe dvě skladby pro stejné nezvyklé obsazení: Trio pro lesní roh, housle a klavír Johannese Brahmse (1865) a stejnojmennou skladbu Györgye Ligetiho (1982), která nepříliš překvapivě

nese podtitul Hommage à Brahms. Hrají Jan Fišer – housle, Michaela Roháčová – lesní roh, Ivo Kahánek – klavír. Na protějším břehu Vltavy v Museu Kampa bude ve stejný okamžik v podání **Komorního orchestru Berg** pod taktovkou Petra Vrábela znít premiéra skladby mladé české skladatelky Michaely Plachké, následovaná dvěma vrcholnými díly Dmitrije Šostakoviče: Komorní symfonií (jde o úpravu jeho Smyčcového kvartetu č. 8) a Symfonií č. 14 (1969), v níž skladatel zhudebnil texty F. Garcíi Lorky, G. Apollinaira nebo R. M. Rilkeho. V pondělí **16. 4.** v 19.30.

–mk–

Cyklosymfonieta

Jarní cyklojízda by se měla změnit v koncert pro cyklisty, jízdní kola, rádia a rostliny, neboť Prahou pojedou zvukově upravená kola. Některá budou vybavena tranzistorovými rádií či magnetofonem nebo CD přehrávačem. Přenos z jízdy by měl být uváděn i v pražských rádiích. Organizátoři mají ambice překročit z „pouhé“ cyklojízdy nejen k audiálnímu, ale i vizuálnímu zážitkům, a tak účastníky vyzývají, aby s sebou vzali vyvětrat i pokojové rostliny, metropolí by měla projet zvučící botanická zahrada, vítané je i domácí ptactvo. Akci pořádá AutoMat, Asociace MLOK a rádio Lemurie. Pro ty, kteří se chtějí na jízdu vybavit pod profesionálním dozorem, je připravena dílna na přeměnu kol v hudební nástroje, která se koná v Komunikačním prostoru Školská 28 (Praha 1) v sobotu **14. 4.** v 10.00.

Vlastní cyklosymfonieta se rozezní ve čtvrtek **19. 4.** v 18.00 na náměstí Jiřího z Poděbrad, trasa povede až na zahradu Pražan na pražském Výstavišti, kde bude akce slavnostně zakončena.

–ml–

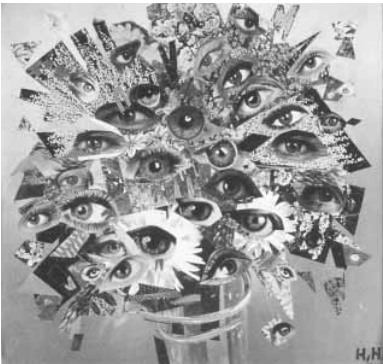
výtvarné umění

Trouble Every Day

V Praze startuje výstavním projektem **Trouble Every Day** provoz nová soukromá **Galerie 5. patro**. Představení jsou čeští umělci **Josef Bolf**, **Anežka Hošková** a **M. S. Bastian** ze Švýcarska. Společný mají přístup k malířskému médiu: akcentují kresbu a kresebnost. Zatímco Josef Bolf již delší dobu cizeluje své vlastní melancholické tvarosloví, plně zraňovaných hraček, tmy a nářku, další dva autoři jsou spíše v zajetí obecně rozšířené „populární“ vizuality, plné hravosti a komunikace, kde se obsahům a sdělnosti příliš nedaří. Je-li M. S. Bastian „typický postprodukční umělec“, jak ho líčí v tiskové zprávě Lenka Lindaurová, pak se Anežka Hošková remixem historické obrazové a atribuční symboliky sebevědomě pohybuje v beztvaré přítomnosti, postrádající závazné významy, což má ke kalkulu postprodukce také blízko. Oproti Bastianovi jsou tu stále zbytkové příběhy, které ale přemazává ironický odstup. Koho zajímá komiksová forma ovlivňující současný malířský jazyk, může navštívit výstavu v Galerii 5. patro/ Artkunst (Myslíkova 9, Praha 2) do **21. 4.**

Každý začátek je dada!
Německá umělkyně **Hannah Höchová** (1889–1978) je známá jako malířka, grafička a především jako autorka provokativních politických koláží. Je jednou z ikonických postav umění Výmarské republiky, tendencí 20. let 20. století, označovaných jako německá Nová věcnost (Neue Sachlichkeit). V roce 1912 se Höchová přestěhovala z města Gotha do Berlína, aby zde mohla navštěvovat uměleckoprůmyslovou školu. V grafické přípravce, kterou tehdy na Státním učilišti uměleckoprůmyslového muzea vedl Emil Orlik, se autorka seznámila s Raoulem Hausmannem, se kterým ji poté sedm let spojoval pracovní i partnerský vztah. Od roku 1916 pracovala na abstraktních kompozicích a materiálových kolážích, od roku 1919 pokračovala fotomontážemi. Höchová byla jedinou ženou berlínského Clubu Dada, na jehož aktivitách se významně podílela. Počátkem 20. let podnikla několik cest po Evropě a seznámila se tak mimo jiné s Pietem Mondrianem, Theo van Doesburgem nebo El Lisickým. Celoživotní přátelství navázala s Kurtem Schwittersem. Po porážce nacismu v Německu se autorka vrací zpět do Berlína-Heiligensee. Ihned po roce 1945 začíná vystavovat v Berlíně a od roku 1948

se účastní velkých mezinárodních přehlídek umění (např. v New Yorku). Roku 1965 se Hannah Höchová stává členkou berlínské Akademie výtvarných umění. Kolem 160 prací ze všech jejích uměleckých period je představeno na výstavě **Každý začátek je Dada! (Aller Anfang ist Dada!)** v Berlínských galeriích (Berlinische Galerie, Alte Jakobstraße 124–128, Berlín) do **2. 7.**

Tracey Eminová členkou Royal Academy
Rok 2007 je pro britskou konceptuální umělkyni **Tracey Eminovou** (1963) rokem veleúspěšným. Nejenom že bude provokující představitelka tzv. Brit artu vystavovat během léta v britském pavilonu na Benátském bienále, nyní byla dokonce přizvána za členku proslulé a vážené Royal Academy. Shromáždění členů instituce staré přes 200 let zvolilo Eminovou jako jednu z devatenácti umělců následujících stopy slavných osobností, jako byli Joshua Reynolds nebo William Turner. Umělecké sdružení založené koncem 18. století právě Reynoldsem pořádá dodnes ve svém hlavním sídle v Burlington House důležité mezinárodní výstavy. V létě zde bude novým členům uspořádána velkolepá přehlídka jejich tvorby. Jednou z vystavujících bude také rebelující Tracey Eminová.
–pev–

televize

Ztracen v La Mancha
Terry Gilliam plánoval roku 2001 uvést do kin svůj vysněný (a dlouho připravovaný) projekt Muž, který zabil Dona Quijota. Nevypadalo to,

že by mu štěstěna přála, ale nakonec sehnal nejen peníze (šlo by o nejdražší evropský film) a vhodné herce, ale také odpovídající lokality. Osm týdnů před začátkem natáčení za Gilliamem a jeho štábem přijíždí režisérské duo Keith Fulton a Louis Pepe, kteří mají za sebou i dokumentární snímek o Gilliamových 12 opicích. Prvotní optimismus se postupem času mění v bolavou deziluzi. Španělský štáb dělá něco úplně jiného, než co se mu řekne. Cvičená zvířata nespolečností, hlavní představitel Rochefort je v silném stresu (špatně mluví anglicky a objevují se potíže, kvůli nimž nemůže jezdit na koni), nesedí kostýmy, bouře během chvíle zničí připravený pouštní exteriér, problémy se hromadí... **Terry Gilliam** jako by nechtěl uvěřit, že mu před jeho očima umírá jeho film. I s použitím konvenčních dokumentaristických postupů je Ztracen v La Mancha mimořádně silným svědectvím o křehkosti uměleckých vizí. ČT 2, ve čtvrtek **12. 4.** ve 21.45.
–lg–

rozhlas

Kočující Kábul
Prostřednictvím popůlnočního Radioateliéru je možné zachytit

zajímavé novinky ze světa i z domácí hudebně-zvukově-rozhlasové scény. Tentokrát bude přerod posledního pracovního dne v první víkendový věnován Kábulu. Tak se jmenuje soubor složený z bývalých hráčů afghánského rozhlasového orchestru, kteří byli před lety donuceni opustit zemi. Od té doby se tomuto ansámblu údajně podařilo ve světě prorazit. Lákavé je, že nepůjde o prostý poslechový pořad, ale o práci francouzské dokumentaristky Nicole Marmetové z roku 2005. Český rozhlas 3 – Vltava, v noci z pátku **13. na sobotu 14. 4** v 00.05.

Leonardo sám o sobě a jiní o Leonardovi
Nedělní dopoledne proběhne na Vltavě ve jménu nejslavnějšího renesančního umělce. Od půl jedenácté si můžeme poslechnout první z deseti dílů nedělního seriálu nazvaného přímo Leonardo da Vinci. Východiskem je obšírný dvoudílný román Dmitrije Merežkovského. Jeho jméno je neprávem pozapomenuté – alespoň podle soudu rozhlasové redakce. Tento spisovatel i literární teoretik, mimo jiné čelný hlasatel ruského symbolismu, je sympatický už svými osudy: po nepodařené ruské revoluci se roku 1905 uchýlil do Paříže, kde zůstal a ke stáru patřil mezi nejzarytější odpůrce sovětského režimu. Jeho román – spíše fikce než dokument – ukazuje geniálního umělce na pozadí šílené a zvrácené epochy; asi je jasné, kterou měl autor na mysli. O hodinu dříve, v půl desáté, si tentokrát navíc můžeme užít málo známé oblasti Leonardovy tvorby – jeho literatury. I v tomto směru po sobě zanechal rozsáhlé dědictví, ať už se jedná o povídky nebo texty daleko drobnější: bajky,

hádkanky, anekdoty i jednověťé aforismy. Český rozhlas 3 – Vltava, každou neděli od **15. 4.** vždy v 9.30.

Co s rozhlasovou hrou a nedělním večerem
S rozhlasovou hrou jsou různé potíže. Tvůrci nemají zpětnou vazbu, poněvadž posluchači si užívají jejich umění doma o samotě. Kritický zájem o původní tvorbu tohoto typu ze strany odborníků prakticky neexistuje. Český rozhlas navíc drží v tomto oboru monopol a chybí mu – i v dobách rozbujelého kapitalismu – konkurence. Také jsme malá země, ve které je obtížné udržet vysokou úroveň a posluchačské zázemí u tak úzce specializovaného oboru, jako je umělecky progresivní rozhlasová tvorba. A v neposlední řadě jsme si zvykli, že nás při zapnutí přístroje nezaskočí bůhvíjaká módní divočárna, nýbrž nás jemně zaplaví dobře známý konverzační tón s nějakou tou lyrickou hudbou v pozadí. Často mi připadá, že obvyklému tvůrčímu přístupu, jenž se v Českém rozhlase pěkně žažil, nakonec nejlépe sluší detektivní zápletka a kriminální příběh. Není to napínavé, muset se u takovéto látky spolehnout výhradně na sluch? Jako příjemný zákusek k nedělní večerní pohodě lze tentokrát doporučit hru **Máte dceru?**, v níž tvoří hlavní linii akusticky vděčná zápletka: vydírání po telefonu. Český rozhlas 2 – Praha, v neděli **18. 4.** ve 20.05.
–ja–

ah – Anna Hejmová / **ja** – Jan Adámek / **jp** – Jakub Pech / **kv** – Kateřina Veselovská / **lg** – Lukáš Gregor / **mk** – Matěj Kratochvíl / **ml** – Marta Ljubková / **pa** – Petr Andreas / **pev** – Petr Vaňous / **vmk** – Veronika Musilová Kyriánová

INZERCE

...nechte si o tom číst...

NOC LITERATUREY 07
19. DUBNA 18.00–23.00
ČESKÉ CENTRUM PRAHA, RYTIŘSKÁ 31, PRAHA 1
WWW.CZCHCENTRES.CZ

KDE	CO	KDO
České centrum Praha Rytiřská 31	Michal Ajvaz Druhé město	Michal Ajvaz Vanda Hybnerová Circus Ponorka
presbytář kostela sv. Šimona a Judy Dušní 1	Alfréd Kubín Země snivců	Ivan Řezáč
Španělská synagoga Vězeňská 1	Imre Kertész Likvidace	Jan Potměšil Marta Vančurová Tomáš Karger
krypta Kostela Nejsvětějšího Salvátora (vchod naproti Národní knihovně v Klementinu)	Jorge Louis Borges Artefakty	David Prachař
Literární kavárna Řetězová 10	Haruki Murakami Kafka na pobřeží	Radka Fidlerová
Gallery Art Factory Václavské náměstí 15	Petru Popescu Návrat	Jiří Ornest
Jindřišská věž Jindřišská	Enrique Vila-Matas Bartleby a spol.	Vladimír Merta Jana Lewitová
Pasáž Alfa Václavské náměstí 28	Juli Zeh Hráčský instinkt	Kateřina Winterová
Kolektory Praha Senovážné náměstí 11	J. K. Qvigstad O muži, který si koupil svědění Pohádky a pověsti Sámů	Jan Jiráň Jana Sováková

Stánky, psi a kráva

Česká občanská společnost ještě není zcela rozvinutá

Občanský sektor má své každoroční vrcholné setkání, které vypovídá o jeho momentálním stavu. V Tyršově domě na Malé Straně v Praze se 4. dubna 2007 konal osmý veletrh neziskových organizací.

ALEXANDR BUDKA

Ve dvou patrech malostranského paláce se ve stísněných prostorách představilo téměř sto padesát organizací. Doprovodný program byl zaměřený na veřejnost i na odborný rozvoj pracovníků neziskovek. Těm přednášeli zahraniční hosté spolupracující s Forem 2000 a české hvězdičky společenského života – jak využívat celebrity k veřejně prospěšné práci, radili Janis Sidovský, Tereza Kostková, Vendula Svobodová a Aňa Geislerová. Nechyběly nezbytné prezentace jednotlivých donátorů; pořadatelé představili svůj projekt zaměřený na vodní zdroje na Blízkém východě. Vše zakončil společenský večer s koncertem romské skupiny Bengas, na nějž byli pozváni i zástupci potenciálních mecenášů neziskového sektoru. Lze jen litovat, že vše nebylo rozloženo do dvou dnů, nahuštěnost programu byla na hranici možného.

Málo návštěvníků

Veletrh nevládních neziskových organizací je stále ještě dost odlišný od podobných akcí v komerční sféře. Přesto lze říci, že plní tutéž roli a oplývá týmiž klady i zápory jako jiné oborové veletrhy. Osobně jsem se nemohl ubránit srovnání s brněnským počítačovým Invexem. I ten je především společenskou událostí, na které lze obhlédnout, kdo co dělá a co je nového. Přestože zde takřka nedochází k uzavírání konkrétních dohod, napřesrok se všichni znovu rádi sejdou. Zatímco jiné veletrhy vpouštějí veřejnost do svých prostor až po skončení odborné části a berou ji jako nutné zlo, zde byli i jinde opovrhovaní sběrači reklamních materiálů ceněnými návštěvníky. Přiblížit své aktivity veřejnosti bylo jednou z priorit veletrhu. To se bohužel ne zcela zdařilo, odborní účastníci s vizitkami na klopách byli ve značné převaze, těžko to však vytýkat organizátorům; propagace byla dostačující. Malý zájem veřejnosti lze brát jako jeden z důkazů, že česká občanská společnost ještě rozhodně není plně rozvinutá. Jak napsal Václav Havel ve své zdravotní zprávě o veletrhu, „je to velmi složitě strukturovaný a zároveň velmi křehoučký, ba občas až trochu tajemný organismus, který vznikl po celá desetiletí, ne-li staletí“.

Foto Forum 2000 – Ondřej Besperát

Chyběli Vietnamci a Číňané

Díky Nadaci Forum 2000 byla prezentace organizací zdarma, mohly se tedy předvést malé začínající projekty vedle známých zavedených organizací, štědře podporovaných z prostředků EU i ČR; společnosti regionální i celostátní. Vznikl tak přehledný průřez světem neziskovek, od seriózních až po lehce bizarní, jako třeba Klub psychotroniky a UFO nebo Společnost pro průzkum a osidlování vesmíru. Nechyběli ani baháisté, vyznavači Maharišiho transcendentální meditace a Jóga v denním životě. Znát zde byly i preference Václava Havla a napojení na Forum 2000 – účastnily se tři ukrajinské a dvě běloruské organizace bojující za politické změny ve své vlasti, vše doplňovalo několik velkých organizací z Dálného i Blízkého východu. Zajímavé bylo obořové zastoupení na veletrhu. Převládala sdružení zaměřená na sociální a zdravotní služby. Překvapivá byla malá účast ekologických organizací, chyběly Arnika, Duha i Greenpeace; sdružení pečující o památky,

o zachování tradic a rozvoj kultury či o povznesení venkova, což je vzhledem k situaci v Česku překvapivé. Málo bylo i organizací zaměřených na menšiny, například Vietnamce a Číňany. Dostatečně viditelná byla sdružení studentská, genderová, evropská. Kolorit doplňovali psovodi se svými svěřenci ze sdružení Helpes, prodej kávy a dalších výrobků Fair trade, všemožná produkce chráněných dílen a odborná literatura. Na stránkách sdružení Berkat bylo možné zakoupit i originální výrobky z Afghánistánu. Důležitý byl veletrh pro začínající aktivisty, kteří mnohdy ani neměli vlastní stánek s prezentací, ale o to více se snažili získat podporu svých zavedených kolegů, jako třeba Jan Tilinger ze sdružení Surya: „Pokouším se zde získat jakoukoli pomoc pro naše sdružení, které staví školu v indickém Himálaji. Chceme zkusit udělat nějaké benefice na podporu stavby. Vlastně jsem si sem jen odskočil a za několik týdnů se zase vracím do Ladaku.“

Autor je novinář.

zkrátka

Mezinárodní literární Cenu Franze Kafky 2007 získal francouzský básník, esejista a překladatel Yves Bonnefoy. / Sydney Pollack míní natočit film o amerických prezidentských volbách v roce 2000, kdy po přepočítání hlasů na Floridě zvítězil G. W. Bush. / Kauze zámku ve Starých Hradech, kde zatím sídlí Literární archiv Památníku národního písemnictví, se věnují nové internetové stránky sh.bloguje.cz. / Letošní Letní filmová škola v Uherském Hradišti nabídne především brazilské a kavkazské filmy a snímky o stáří. / Ondřej Černý nastoupil do funkce ředitele Národního divadla. Při té příležitosti média oznámila, že na Černého podal Nejvyšší kontrolní úřad trestní oznámení. Někdejší ředitel Divadelního ústavu je obviněn z toho, připravil stát o 12 mil. Kč. / Na ministerstvu kultury je nová vedoucí Odboru památkové péče, Anna Matoušková, dříve vedoucí Odboru kultury a památkové péče na Krajském úřadě Středočeského kraje a po dvě volební obdo-

bí místostarostka města Beroun. / Pracovní skupina zřízená MK ČR v srpnu 2006 má první výsledek: teze zákona o kinematografii, které už představila kulturnímu podvýboru parlamentu. Znění na proculture.cz. / Filozofická fakulta UK vybrala 12 fakultních pracovišť, kterým budou nabídnuty prostory v Oettingenském paláci na Malé Straně. / Týdeník Respekt má nového stálého spolupracovníka Vladimíra Karfíka. / Český portál Michael Plus (michael-culture.org), tedy vícejazyčný inventář digitalizovaného kulturního dědictví čtrnácti evropských států, spolupracující s evropským portálem, bude zprovozněn na jaře 2008. / V Moskvě skončil 16. mezinárodní knižní veletrh. / Zemřel marocký frankofonní spisovatel Driss Chraïbi (nar. 1926), autor knihy *Passé simple* (1954), v níž popsal tradiční islámský svět. / Fakulta užitého umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem otevírá v akademickém roce 2007/2008 nový magisterský studijní obor kurátorská studia.

–jgr–, –lb–

Petr Fabian

///

Obrazy, které si už nevybavíš
Ochladilo se. Abys mohl
vyložit fragmenty, musíš stvořit celek
Ale co s rozpadlým stavením
v němž ses opevnil?
Sotva tě někdo vyžene, není kam

A tvůj život uplyne bez povšimnutí
toho, kdo jej žil

Jendo, já tě mám rád

Dvanáct dopisů o česko-německých vztazích

Při čtení knihy Rudolfa Schnittnera Jsem zkrátka Sudeťák se nemůžeme ubránit dojmu, že českým Němcům něco dlužíme.

PETR ŠPÁNEK

Rudolf Schnittner si prožil své. Jeho rodiče nebyli v roce 1945 odsunuti a záhy poté, co si začal uvědomovat svou německou identitu, usiloval o vystěhování do západního Německa. Národnostní citění mladého Schnittnera však úředníky socialistického Československa příliš nezajímalo, a tak byla jeho žádost několikrát zamítnuta. Československo však nakonec opustil – v roce 1965 nelegálně „vycestoval“ do Itálie, odtud pak do Německa. Na sklonku loňského roku vyšla v nakladatelství H & H kniha *Jsem zkrátka Sudeťák*, v níž se autor vyrovnává se svým vztahem k rodné zemi.

Kniha, nebo dopis?

Kniha je složena z dvanácti dopisů, o jejichž autenticitě lze pochybovat. Dopisy jsou adresovány Jendovi, kamarádovi z dětství, který však autora a jeho rozporuplný vztah k Čechům a českému státu nebere dostatečně na zřetel. Rozhodujícím okamžikem je společná dovolená na Sicílii, kde si někdejší přátelé opětovně neporozumějí – tedy tak to vidí Schnittner. Jak to vše chápe Jenda, není

řečeno, ale z toho, co se o něm dozvíme, se nemůžeme ubránit dojmu, že si vzájemnou neshodu snad ani neuvědomuje: „Od našeho společného pobytu a diskusí na Sicílii utekla už nějaká doba a já skutečně nevím, jestli mám sílu se s tebou opět setkat a tvářit se, jako bychom spolu o ničem nediskutovali... Zkusím ti to napsat, ale jestli ti ty dopisy nakonec vůbec pošlu, to opravdu nevím,“ píše Schnittner v prvním dopise. Za zmínku stojí, že v pátém dopise už o odeslání nepochybuje a dokonce, i když „vlastně jako že ne“, uvažuje o knize: „Vlastně jsem psal o tátovi a uprostřed věty mi přeskočily myšlenky někam úplně jinam. Jestlipak se tak správně píše kniha? Asi ne, vždyť je to dopis, který ti píšu.“ Už nepíše Jendovi, ale nám všem. Co nám chce říct?

Rudolf Schnittner je český Němec a na stránkách knihy se snaží vyrovnat s tím, jak jsme se my Češi k německé menšině zachovali a jak na poválečné události pohlížíme. Typickým Čechem je pak Jenda. Na Sicílii si vaří polévky „a tvrdí, že je to dobré na žaludek“. Jeho schopnost argumentace je příkladem sociologické díkce: „zprvu a priori nevěřit a pokud možno vnitřně hned odpovídat (...) a pak trochu mlžit – a nakonec vše raději zamluvit“. A především, v otázkách nedávné historie se Jenda se Schnittnerem neshodne a shodnout nemůže – Jenda je tak trochu nacionalista: „Nezlob se, Jendo, já v těch všech diskuzích z tebe cítil nejdřív Čecha a až pak humanistu.“ Proto se Schnittner Jendovi pokusí vysvětlit, jak to vidí on.

Byl Beneš zločincem?

Ve Schnittnerově výpovědi se mísí interpretace historických událostí s osobní zkušeností (ať už přímo autorovou či jiných). Pisatel nepřekládá nová fakta, spíše svérázně komentuje již známé události, které staví do nových souvislostí. Tak třeba: je dobře známo, že odsun tří milionů českých Němců byl největším transferem obyvatelstva v mírových dějinách. „To nezvládl ani Miloševič, co dokázal Edvard Beneš,“ podotýká Schnittner a připomíná, že sedmdesát procent nás Čechů – autor ovšem neuvádí, kde k danému číslu přišel – s odsunem českých Němců v podstatě souhlasí. Vadí jim jen to, že se neprovedl „humanisticky“. „Existuje však, Jendo, humánní vyhnání?“ ptá se autor a zdůrazňuje, že to, co se po válce v pohraničí stalo (včetně vražd žen a dětí), bylo dílem průměrného Čecha. „Podle oficiálních zpráv přišli prý po květnu 1945 do pohraničí tzv. zlatokopové a všelijaká lůza. Toto podání (anebo spíše tradice) mělo však uklidnit špatné svědomí českého národa: my Češi jsme přece civilizovaný národ, my taková zvěrstva neděláme.“

Ve Schnittnerových dopisech se objeví i zcela konkrétní fakta regionálního významu: kolik Němců a kam bylo vystěhováno ze Šluknovského výběžku, kde autor vyrůstal. Schnittner nenechává na pokoji ani české politiky. Nad omezeností výroků Miloše Zemana se člověk může zasmát, ale nad faktem, že před několika málo lety všech dvě stě poslanců odhlasovalo neměnnost Benešových dekretů, běhá mráz po zádech – zvláště poté, co vše se od Schnittnera v dopisech dozvíme. „Je to opravdu elita vašeho národa, kterou jste si zvolili?“ ptá se autor.

A kdo za to všechno může? Podle Schnittnera my Češi. V roce 1918 jsme založili Čes-

koslovensko, ale druhému největšímu národu ve státě, tedy Němcům, jsme nepřiznali žádná práva. Už tehdy se začala realizovat myšlenka národnostně čistého státu.

Kde jsou moje kořeny?

Autor často sklouzává do osobní roviny, což mu ale v podstatě nelze vytknout, píše přece dopisy. V pátém dopise je to ale vyloženo na škodu – Schnittner se sugestivně ptá: „Kde je moje vlast? Kde jsou moje kořeny?“ A záhy si odpovídá: „Domov mám samozřejmě v domečku se svojí ženou Gerlindou a s šesti kočkami, se sousedy v naší malé obci, kde jsem před dvaceti lety založil výtvarnou školu pro žáky od šesti do deseti let...“ Kde má autor kořeny, se už nedozvíme, protože dopis pokračuje líčením toho, jak to bylo a je s výtvarnou školou. Samozřejmě, čtenář po přečtení dvanácti dopisů cítí, kde Schnittnerovy kořeny jsou, ale na explicitní otázku by se slušela explicitní odpověď, zvláště když hlavním tématem je právě Schnittnerův vztah k domovu.

Někomu také budou vadit autorovy sklonky k exhibicionismu. Nic ve zlém, ale zmínku o tom, že je ve svém věku stále sexuálně aktivní, či o tom, že nemá rád polévky (až na jednu výjimku: zbožňuje *zuppu minestrone*, ale musí být „zcela čerstvá“), si mohl odpustit. Čtenáři také není vysvětleno, proč je součástí obrazového doprovodu deset fotografií autorových obrazů a plastik, které s tématem knihy nikterak nesouvisí. Navíc, na černobílých fotografiích nevalné kvality zrovna nevyniknou. To se ale – stejně jako sklonky k moralizování a patetický tón – dá prominout.

Schnittnerovy dopisy jsou v každém případě zajímavou výpovědí. Osobní rovina, která k nim patří, nás zajímat nemusí, ale autorova interpretace dějin je působivá a čtivá, i proto, že sám není historik. Nejen na Šluknovsku by měla kniha patřit na seznam povinné četby. Třeba by pak v Ústí nad Labem konečně přejmenovali most Edvarda Beneše. Ten most, ze kterého v roce 1945 Jendové shazovali ženy a děti.

Autor je publicista.

Rudolf Schnittner: Jsem zkrátka Sudeťák

– Dvanáct dopisů Jendovi. Nakladatelství H & H, Jinočany 2006, 191 stran.

Odsun sudetských Němců. Ilustrace Antonína Pelce z románu Jana Řezáče Nástup, 1953

INZERCE

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

Robert Fulghum
Co jsem to proboha udělal?

Přeložili Jiří Hrubý a Lenka Fárová
238 Kč

Zbrusu nová kniha esejů mapuje, o čem Robert Fulghum přemítá v současnosti. Proslulý americký autor nemá televizi, mobilní telefon ani e-mail, přesto si založil webovou stránku (www.robert-fulghum.com), na níž ve svém deníku pravidelně zveřejňuje krátká zamyšlení nad věcmi, které ho v životě, při psaní i na cestách potkávají. Robert Fulghum vybral ty nejzajímavější texty a upravil je pro knižní vydání v duchu knih, jimiž se jako spisovatel v 90. letech proslavil. Tentokrát své krátké povídky, postřehy, úvahy a útržky uspořádal zeměpisně – podle míst, kde během roku střídavě žije: jsou z Kréty, z jeho druhého amerického domova Moabu ve státě Utah a z jeho domovského Seattlu.

Troufnout si na křehkost

Jiří Dynka sestupuje na zem

Simona Martínková-Racková

Nová sbírka Jiřího Dynky je především potěšujícím důkazem toho, že mezi českými básníky existují i takoví, kteří se přes uspokojivý ohlas dosavadní poetiky snaží zkoumat nové oblasti básnického výrazu. Je to odvážné a riskantní. Ale aby cesta měla smysl, musí vést do neznáma.

Dynkovo neznámo je ovšem paradoxně průnikem do všedního, běžného, do známého. Experimentální básník sestoupil z nedýchatelných sfér a přestal mezi pozemšťany chodit ve skafandru své laboratorní výlučnosti. Pro tuto příležitost dokonce osekal jak svou ironii, tak provokativní mazlení se s nechutným a sklon k extrémům všeho druhu. I slovník je civilnější – protože zatímco dříve, zejména v prvních třech sbírkách, se mluvilo *o věci*, těžce a klopotně, se záměrnou nesrozumitelností a zřejmou parodičností (bylo by zajímavé analyzovat například básníkovu práci

s jazykem reklamy), teď se mluví *k věci*. Není to první krok tímto směrem. Sbíрка *Sussex Superstar* (2002), která následovala po třech krystalicky čistých experimentech (*Minimální okolí mrazicího boxu*, 1997; *wrong!*, 1998; *Líviový lenkový*, 2000), překvapila tím, kolik citlivosti i přecitlivělosti se objevilo za siláckými gesty. Stejně nejistě a nevyrovnaně však působil i výsledek: zranitelnosti a skoro sentimentu najednou tolik, že to bylo až kontraproduktivní. V první fázi jim člověk v kontextu autorovy dosavadní tvorby tak úplně nevěřil, v druhé skoro sváděly k cynickým poznámkám – kdyby člověk neoceňoval odvahu a „frajerství“, nutné k takové otevřenosti. Celé to však vypadalo spíš jako odbočka na vcelku přehledné cestě.

Daly se očekávat další tampony, další „mimozemšťanky“ ze všech těch aromatizovaných a přibarvených planet, další provokativní zvrhávání erotiky, další přesné evidování absurdit, výčty a výpočty, krásně zbytečné údaje... Mimochodem je pozoruhodné, že z tak prostého nápadu, jako je používání číslic nebo měř, Dynka udělal jeden ze zapamatovatelných rysů své poezie a povýšil ho málem na symbol: svět a společnost jsou spočítané, spočitatelné a vypočitatelné. Jsou si tak jisté ve svých takzvané exakt-

ních a objektivních škatulkách, že jim v tom pohodlí naprosto uniká, o jakou zbytečnost, a co víc, o jak tragický omyl jde. Dynkova poezie se dá bezpochyby interpretovat i jako svérázná, ale závažná výpověď o tragičnosti a nedýchatelnosti celé naší současnosti. Všechna ta technika a techničnost se tak míjí se smyslem, až to fascinuje. Dynka šel vždycky rád do extrémů – protože jen ty se zdály adekvátní. Takže „společensky kritická“, angažovaná poezie?! Ano, absolutně – a jak rafinovaná!

Tamponáda je ovšem jiná, a to na první pohled: forma je spořádaná, pravidelná, víceméně jednotná, útvary spíše kratší; ucelené, a přitom ne bezohledně utaté uprostřed živého. Přímou do živého se ovšem vstupuje: „já“, stojící dřív spíš (zvědavě i štitivě, odvážně i jistým způsobem zbaběle) v bezpečné vzdálenosti a s navlečenými preparačními rukavicemi, případně schované v zákulisí a pozorující, co se děje na jevišti, teď vstupuje na scénu jako civilista, který přiznává, že je *součástí*. Jistě, je to jen výchozí pozice a docela dobré pódium pro celou řadu manévřů, ale nějaká tu je – a už jen to znamená rozdíl. Dynkova poezie si stoupla nohama na zem, a to ji proměnilo. Především to však výrazně usnadnilo (teoreticky, ale přece) přístup ke čtenářům.

Pro toho, kdo Dynkovu poezii doposud nečetl, bude *Tamponáda* nejprístupnějším způsobem, jak začít. Nová sbírka má totiž vlastnost, která dosavadní tvorbě tohoto autora spíš chyběla: je srozumitelná. A nezpůsobují to jen převažující „obecně přístupné“ městské a rodinné kulisy, v nichž se reflexe odehrává. Dynka místy dosahuje všednodennosti až hruškovské, přestože celkovým laděním je obrácen radikálně jinam. Ačkoli – *Tamponáda* poskytuje víc než kterákoli předchozí sbírka prostor pro nekonflikt, ale *průnik* neosobního s osobním; pro setkávání, soucit a dotek. A to tak, že tomu člověk – na rozdíl od předcházející sbírky – věří. Dynka tak zúročuje všechno, co si na poezii dosud vydobyl, a zároveň své syntéze dává další rozměr; posunuje své básnické sdělení na další úroveň.

Příznivci předchozích Dynkových sbírek (zejména prvních tří) budou nejspíš poněkud zklamáni autorovými ústupky z experimentální básnické formy. Ale jaký slastnější „podraz“ může básník svému čtenáři přichystat?

Autorka je doktorandka na FF UK. Zabývá se současnou poezií.

Jiří Dynka: Tamponáda. Druhé město, Brno 2006, 64 stran.

nových 300 let české literatury

Augustin Jan Václav Soukup

Posázavský kazatel

Miloš Sládek

Raně novověcí autoři působící v Posázaví nejsou dosud dostatečně známi. Chudý kraj zdánlivě nepřitahoval výrazné osobnosti tehdejší vědy či literatury, klášterů zde bylo velmi málo, některé z far v Posázaví podle pramenů z počátku 18. století spíš připomínaly chlěvy. Jednou z postav, které alespoň rámcově vystupují z temnot našich neznalostí, je choceradský farář, významný kazatel a překladatel Augustin Jan Václav Soukup. Narodil se roku 1681 na pražském Starém Městě a jeho životní osudy zřejmě nebyly příliš dramatické. Po kněžském svěcení působil kratičce u svého bratra, faráře v Dobrovici u Mladé Boleslavi. Dne 29. září 1705 byl jmenován farářem v Choceradech, městečku mezi Stříbrnou Skalicí a Poříčím nad Sázavou. Zde působil ve farní službě 48 let a poté tu zůstal i na odpočinku. Chocerady se staly i jeho místem úmrtí; zemřel 25. dubna 1755.

Za svůj dlouhý život proslovil v Choceradech i v okolí stovky kázání. Z nich se dochovaly zřejmě pouhé dvě slavnostní promluvy, které přednesl při svatoprokopských poutích v klášterním kostele v Sázavě, kam si jej jako proslulého kazatele zvali tamní benediktini. Sázava byla koncem 17. a v první polovině 18. století významným poutním místem, směřovalo sem hned několik poutních cest, z nichž nejvýznamnější byla asi cesta ze Staré Boleslavi přes údajné světcovo rodiště Chotouň. Ostatky světce ale již v té době v prostorách sázavského kláštera uloženy nebyly; roku 1588 byly slavnostně přeneseny do kapitulního kostela Všechny svatých na Pražském hradě. Věřící sem putovali především za tzv. pravým zobrazením svatého Prokopa, portrétem světce, jehož oči se podle mnohých dobových svědectví samy zázračně otvíraly a zavíraly.

V jednom ze slavnostních kázání přirovnal Soukup svatého Prokopa – jak bylo v té době běžné – k léčivé konvalince, ve druhém srovnal tohoto zemského patrona poněkud netradičně s magnetem. Magnet byl vnímán jako velice exkluzivní symbol, předmět, který má schopnost přitahovat k sobě všechny kovy (tedy v symbolické rovině i ta nejzatvr-

Julius Mařák: Sázavský klášter, 1896–97

zelejší, nejželeznější srdce hřišníků), a jako takový byl obvykle vykládán jako symbol samotného Krista. Soukupovo srovnání tedy bylo v mnohém odvážné a trochu nečekané, překročení tohoto zaběhlého pojetí muselo být pocítováno jako něco mimořádného.

O Soukupově silném vlasteneckém citění svědčí i v kázání užitý obraz české země jako loď zmítané bouřemi; ze všech stran ohrožený koráb ochraňují zemští patroni, představení jako zdatní marináři, kteří loď bezpečně dovedou do přístavu. Za zmínku

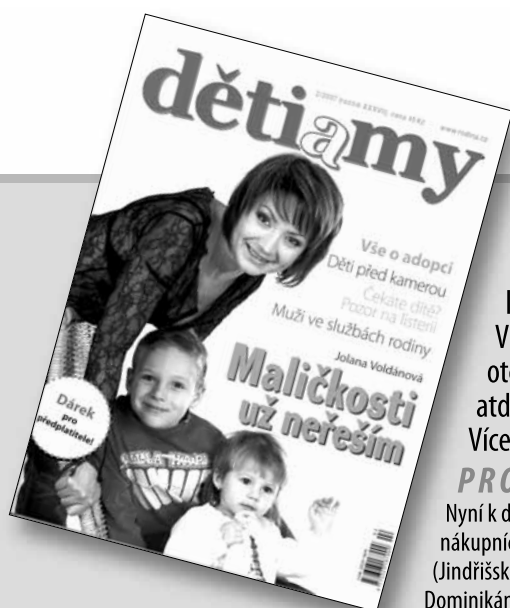
jistě stojí, že mezi nejvýznamnějšími zemskými patrony jmenuje na důležitém místě i Jana Nepomuckého, jehož kult byl tehdy (roku 1713) v Posázaví v samých počátcích. Obraz skupiny ochránců české země vedených svatým Václavem může mít v Posázaví a na Podblanicku počátku 18. století i nepřímý vliv na postupný vznik a dotváření pověstí o blanických rytířích.

V promluvě nalezneme i vlastivědné pasáže, ve kterých řečník posluchače upozorňoval na kouzlo sázavského údolí; příroda v blízkosti

řeky je tu představena jako Boží dílo, které má obcerstvit každého bez ohledu na sociální postavení či majetek. Ve druhém kázání se zmiňuje i o kráse drahých kamenů nalézáných na odtud značně vzdáleném Turnovsku a v Podkrkonoší, o Benátcanech a mnohých dalších cizincích, kteří je tam hledali, a neváhá připomenout i známé úsloví, že „mnohý pastucha neb pastýř dražším kamenem za krávou hází, nežli v krávě ceny se vynachází“. V těchto pasážích jej jistě ovlivnilo dílo Bohuslava Balbína, zejména jeho slavná vlastivědná práce *Miscellanea historica regni Bohemiae* (Historické rozmanitosti království českého). Důležitým motivem obou chvalořečí je setkání knížete Oldřicha se svatým Prokopem, který je jednou přitážen ke světcu magnetovou silou, podruhé je jeho srdce za přispění svatého Prokopa posílněno vodou zázračně proměněnou ve víno. Barokní kazatel tak volně pracoval s textem legendy, někdy kladl důraz na některé okrajové legendární motivy, jindy příčiny nebo důsledky jednání postav vysvětloval tak, aby vše souznělo se zvoleným tématem. Pro kazatele byly vedle legend a již zmíněné vlastivědné literatury důležité i dobové kazatelské příručky a slovníky symbolů, které mu dávaly další impulsy pro nejrůznější možnosti srovnání a překvapivých nápadů. Čtenáře, který by si chtěl obě kázání přečíst, odkazujeme na výbor z barokních kázání *Svět je podvodný verbíř*, který v roce 2005 vydalo nakladatelství Argo.

Soukupovo vlastenecké cítění je zřetelné i z dalších jeho literárních snah. Českému čtenáři 1. poloviny 18. století zcela chyběly některé literární žánry, například román. Soukup se rozhodl, že pro českého čtenáře přeloží spis, který byl v oblibě ve značné části západní, ale i ve střední Evropě, barokní román francouzského filosofa, teologa a spisovatele Fénelona *Příběhové Telemacha, syna Ulyssova*. Překlad se nepodařilo vydat tiskem, je možné, že dílo nestačil dokončit, možná měl i problémy s dobovou cenzurou. Jedinou zprávu o existenci rukopisu překladu nám zanechal raně obrozenský kněz a překladatel téhož díla Josef Javůrek, který v předmluvě k prvnímu českému vydání románu z roku 1796 zmínil, že se Soukupovým rukopisem pracoval. Není vyloučeno, že se Javůrek s rukopisem prvního překladu *Telemacha* do češtiny seznámil v knihovně sázavského kláštera, kde působil před jeho zrušením roku 1785 jako poslední knihovník.

Author je bohemista.

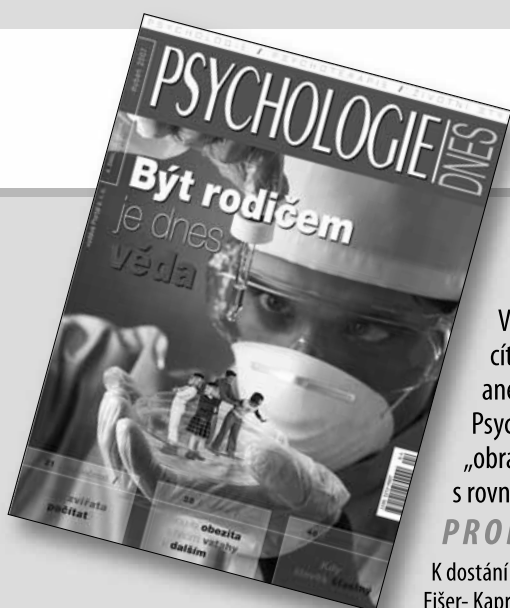

Děti a my

Dvuměsíčník pro chytré rodiče přináší: Jak se vyhnout obávané listerii, Co platí na pylovou alergii, Vše o adopcích, Fenomén zvaný „noví otcové“, Svět dětských filmových hvězd atd. Na nové předplatitele čeká dárek! Více na www.portal.cz/dm/.

PRODEJ:

Nyní k dostání v síti trafik Don Pealo ve velkých nákupních centrech, v knihkupectvích Portál (Jindřišská 30, Praha 1; Klappova 2 Praha 8; Dominikánské náměstí 8, Brno) a ve vybraných stáncích PNS.

Psychologie dnes

Měsíčník o vztazích, lidech a životním stylu

V dubnovém čísle najdete: Proč se člověk cítí šťastný, Výchova dítěte v Čechách aneb jaké trendy hýbou českými rodinami, Psycholog miláčkem médií, Je obezita „obranou“ vůči okolnímu světu, Jak je to s rovnými příležitostmi u nás...

PRODEJ:

K dostání v Neo-Luxor Václavské nám. 41; Fišer- Kaprova 10, Praha 1; Portál - Jindřišská 30, Praha 1; Klappova 2 Praha 8; Dominikánské náměstí 8, Brno a vybrané stánky PNS.

Rodina a škola

Časopis pro rodiče a učitele

Právě vyšlo: Rozhovor s Jaroslavem Duškem o svobodné škole, Musí být omluvenka od lékaře, Na přijímací zkoušky...buď připraven, Proč děti lžou, Umíme vychovávat kluky atd.

PRODEJ:

K dostání v knihkupectvích Portál (Jindřišská 30, Praha 1; Klappova 2 Praha 8; Dominikánské náměstí 8, Brno) a ve vybraných stáncích PNS.

www.portal.cz

Předplatné a ukázková čísla objednávejte na send@send.cz, tel. 02/225 985 225, nebo písemně na SEND Předplatné, s.r.o. P.O.Box 141, 140 21 Praha 4

Distribuce na Slovensku:
Magnet press Slovakia, s.r.o., Šustekova 8,
851 04 Bratislava, tel. 02/672 019 31 – 3,
e-mail: předplatne@press.sk, www.press.sk

portál

ŠVANDOVO divadlo na smíchu

Štefánikova 57, tel.: 257 324 219, 257 318 666, www.svandovodivadlo.cz

Magie divadla, magie slova, magie lásky v Shakespearově zářivé komedii, jak o ní sníme a jak ji hrajeme tady a teď. Zatímco bozi se hádají, šéfové baví a zmatení milenci na útěku bloudí, skupina děšivě dobrých divadelníků nacvičuje veselou tragédii. V režii významného slovenského režiséra Doda Gombára.

středa 18. 4. | with english subtitles

Hostem Scénických rozhovorů bude významná pěvecká osobnost Ida Kellarová. A o čem se bude mluvit? O osudu, o tom, jakou sílu v sobě musí mít člověk, který se v naší společnosti hlásí k etnické menšině, ale zároveň jak je těžké si u této menšiny vydobýt respekt. A samozřejmě o pěveckých workshopech, romském festivalu Gypsy Celebration a sdružení Miret. Večer bude jako vždy moderovat David Hrbek.

pondělí 16. dubna

www.kanzelsberger.cz

program literární kavárny

Dům knihy Kanzelsberger

Václavské nám. 4 | Praha 1 | (Můstek)

středa 11. 4. od 17:00 hod. | Obrazová příručka o líčení současné trendy přináší kniha, kterou představí finalistky Miss 2006 Renata Langmannová, Miroslava Košťanová a Barbora Kolářová

středa 11. 4. od 18:00 hod. | Magnesia Litera 2007 autorská čtení z knih nominovaných na prestižní knižní cenu

čtvrtek 12. 4. od 17:00 hod. | Lucie Bílá s Jefimem Fištejnem a Petrem Maláskem pokřtí svoji autobiografii Jen krátká návštěva potěší

středa 18. 4. od 18:00 hod. | Magnesia Litera 2007 autorská čtení z knih nominovaných na prestižní knižní cenu

vždy aktuální program najdete na www.kanzelsberger.cz

Literárně-výtvarné dílny

ARS
POETICA
2007

28. 7. — 6. 8.

Duchovní cesta básníková

Literárně-výtvarné dílny Ars Poetika jsou pokusem o zachycení tiché všední poezie života v rozmanitosti jejich forem. Našimi průvodci budou básníci, kteří se uměli dotýkat středu věcí. Každý den programu je věnován jednomu básníkovi a jeho duchovní cestě. J. Čapek, I. Blatný, Z. Rotrekl, J. Kolář, E. Juliš, L. Novák, I. Diviš

Dílny jsou určeny nejširšímu okruhu zájemců, jsou vhodné i pro ty, kdo dosud cestu k literatuře nenalezli, nebo na ni neměli čas. Je také možné zúčastnit se jen některého večerního setkání: M. Kovářik, P. Pečinková, Z. Kaprál, A. Palán, J. Rous, E. Vlčková, I. M. Jirous, T. Vážan, V. Brabenec a J. Karafiát. Termíny návštěv hostů se mohou měnit, doporučujeme raději několik dní předem ještě zavolat na číslo 736 176 635. Informace a přihlášky: frantisekburda@centrum.cz

<http://arspoetica.wz.cz>

Jedna obec, dvě epochy

Zaostřeno na proměny jednoho místa

Inspirací pro dnešního fotografa může být například srovnávací pohled do minulosti. Co všechno může prozradit snímaná topografická komparatistika o naší době a o jejích autorech? Možná mnohé. I to, čemu zatím, bez historického odstupu, příliš nerozumíme.

JOSEF CHUCHMA

Síla projektu *Lipová – Spansdorf 1915–2005* spočívá v působivé jednoduchosti principu, který v roce 1998 monumentálním způsobem demonstrovali autoři výstavy a knihy *Letem českým světem*. Fotograf Jaroslav Bárta a jeho přátelé se po stu letech vrátili na místa, která byla zdokumentována publikací vydanou J. R. Vilímkem roku 1898. Bárta & spol. se pokusili vyfotografovat přesně tytéž lokality, které ukazovalo tehdejší album. Důkazem divácké vděčnosti takové obrazové komparace může být skutečnost, že grandiózní kniha za 3500 korun, která vedle sebe položila snímky z vilímkovské publikace a záběry o sto let novější, je vyprodána.

Svazek *Lipová – Spansdorf 1915–2005* nemůže mít tento obchodní potenciál, a ani jej mít nechce. Je totiž koncentrován „pouze“ na jednu konkrétní obec, nacházející se dvanáct kilometrů severovýchodně od Ústí nad Labem. V ní roku 1915 tamější rodák Franz Josef Umlauf (obec se tehdy jmenovala Spansdorf) za pomoci přítele Rudolfa Jenatschkeho podnikl z dnešního pohledu navýsost šťastnou akci. Obec soustavně profotografovali, dům od domu, pokud možno i s majiteli příslušných nemovitostí, kteří před svými příbytky stojí; současně nasnímali i celkovější záběry vesnice. Archivář Umlauf (1883–1960) zamýšlel sepsat dějiny obce i její rodopis, práci bohužel nedokončil. V Archivu města Ústí nad Labem se ovšem dochovalo album *Bilder aus meinem Heimatdorf – Obrázky z mé rodné vesnice*, čítající sedmasedmdesát fotografií. Tyto snímky měli v rukou někdejší či stávající studenti Institutu tvůrčí fotografie v Opavě Martina Novozámská (1973), Jan Vaca a Jaroslav Vraj (oba 1975), když na jaře 2005 poprvé přijeli s fotoaparáty do Lipové. Expovali ji z týchž míst jako před devadesáti lety Umlauf s Jenatschkem.

Na diváckém, a lze říci, že i na uměleckém úspěchu publikace *Letem českým světem*, ale třeba také svazku Jana Reicha *Bohemia*, který soutěž Magnesia Litera loni vyhlásila knihou roku, má svůj nezanedbatelný podíl fakt, že současní tvůrci nafotografovali českou krajinu velkoformátovými přístroji na černobílý materiál a vtiskli svým

záznamům ráz důstojnosti a trvalosti, „staré dobré práce“; nadto se na jejich snímcích nevyskytují lidé, což přítomnost „věčnosti“ jen podtrhuje. Odlišnost projektu Lipová leží kromě jiného v tom, že Novozámská, Vaca a Vraj fotografovali na barvu a v ničem neusilovali o nápodobu obrazové poetiky Umlaufových a Jenatschkeho snímků, nešlo jim o evokaci atmosféry jaksi vydesilované z „mystických“ zdrojů české krajiny. Autorská trojice sice logicky nasazovala na přístroje objektivy se stejným obrazovým úhlem jako jejich předchůdci, obdobně před nemovitostí v Lipové „vyváděla“ jejich majitele a fotografovala je, ale to je vše: jejich snímky se snaží věcně ukázat současnost Lipové – tak jako svou současnost ve Spansdorfu chtěli před devadesáti roky zpodobnit Umlauf a jeho asistent. Výsledný dualismus je sociologičtější, etnografičtější, „přízemnější“ než obrazové sousedství starého a nového v *Letem českým světem*. A je to tak správně, neboť běží o dokumentaci jasně definovaného, okolíkovaného prostoru jedné obce a věcně kronikářský charakter původního záznamu z roku 1915 by měl být zachován.

Ačkoliv tedy Novozámská, Vaca a Vraj přistupovali k dokumentaci Lipové v nejlepší slova smyslu služebně, jejich snímky zasluhují drobný komentář i z ryze fotografického hlediska. Dochází totiž k zajímavému jevu. Barevné záběry vyznívají v sousedství s Umlaufovými a Jenatschkeho fotografiemi jako ty „placatější“ a vizuálně méně výrazné; lidé pak na nich působí nicotněji, upozaděněji, ztraceněji, „panáčkovitěji“ – nebo jak to říct. Přiznám se, že dosud nevím, zda je tomu tak proto, že na těch snímcích je něco špatně, anebo je ještě takzvané brzo, ještě nemůže působit to, na co v celkem povedené předmluvě knihy o Lipové upozorňuje Jan Šícha: fotografie jako médium „vzbuzuje stesk a nostalgii“ a „minulost se v podání fotografie stává exotickým světem, do kterého je možné projektovat naše současné pocity, naše přání“. Jednoduše řečeno: devadesát let staré snímky se jeví být hlubší, tajuplnější a dokonce i v něčem – ale v čem, sakra?! – zvládnutější.

Loni v létě si projekt *Lipová – Spansdorf* odbyl premiéru v kostele sv. Vojtěcha v Ústí nad Labem. Původní Umlaufovy a Jenatschkeho fotografie tam byly představeny ve výstavním formátu, totožném s velikostí pozitivů Novozámské, Vaci a Vraje. Formátová rovnocennost je zachována i v knize, avšak elektronická práce s černobílými předlohami nemá tu brilanci jako na výstavě – valéry mohly být v publikaci u některých černobílých snímků přeneseny detailněji, tonální hladina jednotlivých reprodukcí mohla být vyrovnanější. Ale hlavní odlišnosti mezi loni vystaveným souborem a letošní knihou tkví v něčem jiném. Za prvé: svazek obsahuje více obrazových dvojic, dokumentace Lipové je zde předložena soustavně, dům od domu, dle čísel popisných. Za druhé: zatímco na výstavě bylo složení jednotlivých dvojic přirozené a bezproblémové – vlevo se nacházel záběr z roku 1915, vpravo fotografie o devadesát mladší, v publikaci je tomu jinak. Každé dvojici je logicky vyhrazena dvojice protilehlých tiskových stran, přičemž strana pravá, pohledová, patří původnímu černobílému záběru, kdežto strana levá nabízí snímek dnešní. To sice odpovídá čtenářské práci oka, které automaticky nejprve směřuje na pohledovou stranu, jenže pak musí následovat návrat „zpět“, vlevo, a rovnocennost obou svědectví, tak výtečně fungující na výstavě, v knize slábně – barevné snímky nechtěně získávají pozici dodatků. Jenže co s tím?

Asi nic. Jisté je, že jestli bude Lipová existovat ještě za půl století, tak nikdo tyhle detaily řešit nebude a kniha jako celek bude považována za stejně výborný počín, za jaký práci F. J. Umlaufa a Rudolfa Jenatschkeho považovali Martina Novozámská, Jan Vaca a Jaroslav Vraj.

Autor je redaktor MF Dnes.

Martina Novozámská, Jan Vaca, Jaroslav Vraj, Rudolf Jenatschke, Franz Josef Umlauf: Lipová – Spansdorf 1915–2005. Obrázky z mé rodné vesnice.

Předmluvy Martina Novozámská, Jan Vaca a Jan Šícha.

Vlevo: Martina Novozámská – Jan Vaca – Jaroslav Vraj: Jan Blecha a Kristýna Blechová, majitelé domu čp. 26. Vpravo: Franz Josef Umlauf – Rudolf Jenatschke: Dům čp. 26 – na zahradě stojí dvě služebné.

Faidra: Vášně mne žene dál

Stylizace a obřadnost antiky dnes

Antické drama je nevyčerpatelným zdrojem inspirace. Jeho římské pokračování však znají hlavně odborníci, jen výjimečně je divadlo nabídne širšímu publiku. Proto je uvedení Faidry Lucia Annaea Seneky v Divadle v Dlouhé událostí, která si zaslouží pozornost.

JANA BOHUTÍNSKÁ

Seneca ukazuje příběh Faidry (hraje Helena Dvořáková), ženy Thesea (Miroslav Táborský), která se v době, kdy je její manžel v podsvětí, zamiluje do svého nevlastního syna Hippolyta (Vojtěch Dyk v alternaci s Miroslavem Kónigem). Vášnivá Faidra se za pomoci Chůvy (Ema Černá) vyzná asketickému Hippolytovi, který ji nezabije, neobětuje bohům, jak původně zamýšlel, ale sám utíká. Faidra ho obviní ze znásilnění a Theseus ho po svém návratu zavraždí – Hippolyta uvláčeji koně na skalách na mořském pobřeží, jak se Theseus, Faidra i diváci dozvídají z podrobného líčení Posla (Miroslav Hanuš). Chór (Michaela Doležalová, Lenka Veliká a Magdalena Zimová) přinese na scénu bílý zkrvavený balík s roztrhaným Hippolytovým tělem a Faidra, falešným obviněním vinna za jeho smrt, spáchá sebevraždu. Vše se odehrává v rychlém sledu, děj letí kupředu: neočekávaná láska, očekávané odmítnutí, pomstychtivost a nenávist, nespravedlivá smrt a výčitky svědomí, vykoupené sebevraždou. Lidé a lidské životy se radikálně mění jediným hnutím myslí, díky jediné silné vášni, jediným tragickým chybným rozhodnutím. Stoik Seneca nepopisuje, ale ukazuje prstem, demonstruje, co se stane, když se lidé vášněmi nechají vychýlit z rovnováhy, když se jim zatmí před očima a vysmějí se zdravému rozumu.

Stylizace v barvě a pohybu

Inscenaci *Faidry* v Divadle v Dlouhé charakterizují dvě slova: stylizace a obřadnost. Anebo také zhuštěnost a koncentrovanost. Hlediště se přesunulo na jeviště a pro herce tak zbyla jen jeho část. Tu scénograf David Marek rozdělil na dva plány tmavou stěnou s pruhovým nasvíceným průchodem uprostřed. Scénografie se pak omezila na plexisklové průhledné a jasné osvětlené objek-

ty položené na zemi, které ze všeho nejvíce připomínají průsvitné krystaly. Dá se na nich sedět a ležet, Hippolytus se na jednom z nich chystá zabít Faidru jako na obětním oltáři a v závěru se z něj stane jeho katafalk.

Kostýmy (Hana Fischerová) pro Chór, Posla a Chůvu se barevností drží odstínů červené a hnědé a jsou to splývavé hábity a kalhoty, případně orientální pokrývku hlavy u Posla. Hippolytus má jen bílou suknici a do půl těla je nahý. Když pak stojí a natahuje luk, vypadá jako socha nebo obraz. Nejokázalejší kostým má Faidra, která nastupuje na scénu v oslnivém zlatavě blýskavém rouchu, se šperky na krku, v uších i ve vlasech. Brzy však zavrhne luxus a nádheru a bílými splývavými šaty se přibližuje Hippolytovu asketickému stylu. Bílá barva tu může být vykládána zprvu jako barva čistoty, pořádku a světla, jako barva „nevěsty“ Faidry, která miluje „ženicha“ Hippolyta, později je však barvou prachu a nicoty, barvou smuteční, která symbolizuje smrt tak, jak to známe z indické nebo čínské tradice. Živočišně působí Theseus v tmavé suknici, později bledý s krvavými slzami, když skrývá vlastní neštěstí za strnulou antickou maskou.

Stylizace se projevuje rovněž v jazyce, a hlavně v pohybu. Herci spíše „zaujímají pózy“ a recitují, jak plyne z logiky básnického textu. Nelze přehlédnout až taneční rysy (pohybová spolupráce Hana Charvátová), které vyústí v závěrečný kolový tanec Posla, asociující rotací kolem vlastní osy obřadnost rituálního extatického tance dervišů.

Cesta k aktuálnosti

Režisérka Hana Burešová se *Faidru* (k dobru věci) nesnažila nijak vnějškově aktualizovat, mnohem spíš chtěla demonstrovat, kolik naléhavosti můžeme najít v textu, jenž

je nám vzdálený skoro dva tisíce let. Zároveň se pustila do jakési divadelní archeologie, překvapivého „vykopání“ a zpřítomnění něčeho zdánlivě dávno zapadlého a mrtvého. Stejně jak to známe z klasického řeckého dramatu, i u Seneky najdeme zcela dnešní vášně, unáhlená krátká spojení s nenapravitelnými tragickými následky (není bez zajímavosti, že Senekovou *Faidrou* se inspirovala i Sarah Kaneová ve hře *Phaedra's Love*). A slyšet z jeviště vysoký básnický jazyk (příklad Eva Stehlíková) je velké osvěžení. Audiovizuální stylizovanost nedovoluje divákovi více prožívat dění na scéně, stáváme se spíše distancovanými pozorovateli a posluchači (hudba Petr Skoumal); o to víc ale můžeme sledovat a promýšlet veškeré nuance inscenace, včetně orientálně exotického nádechu, který do ní vnáší nejen Poslův kolový tanec, ale i jeho živá hra na tibetskou mísu a deštinou hůl, připomínající zvuk moře, u kterého umírá Hippolytus.

Uvést *Faidru* je záslužné, a je to risk. Na tuhle inscenaci se nepohrnou davy diváků, je to však výzva pro kultivované intelektuální publikum. Zároveň je vidět, že se vyplatí pátrat nejen v často chtěně skandální současné dramatičce, neboť i v historii se dosud skrývají vzrušující dramatické kusy. Je to hozená rukavice dramaturgii konkurence: Buďte invenční! Těšme se na Shakesperova Tita Andronika, kterého v Dlouhé chystají.

Autorka je divadelní kritička.

Divadlo v Dlouhé Praha – Lucius Annaeus Seneca:

Faidra. Překlad Eva Stehlíková, úprava Eva Stehlíková, Hana Burešová, Štěpán Otčenášek, režie Hana Burešová, scéna David Marek, kostýmy Hana Fischerová, hudba Petr Skoumal, pohybová spolupráce Hana Charvátová. Premiéra 17. března 2007.

Helena Dvořáková jako Faidra. Foto Martin Špelda

Red Road

Skutečnost tísněná filmařskou hrou

Voyeurismus nebo chuť žít bezpečnými životy druhých (Kate Dickieová jako Jackie)

Do českých kin právě vstupuje celovečerní debut skotské filmařky Andrey Arnoldové. Tato autorka získala Oscara hned za svůj první krátkometrážní počín a snímek Red Road jí doposud vynesl mimo jiné Zvláštní cenu poroty festivalu v Cannes či pět ocenění BAFTA. Obecně nadšené přijetí kritiky však nevylučuje možnost podívat se na film z poněkud odlišného úhlu pohledu.

LUKÁŠ GREGOR

Život v ulicích skotského Glasgow může být soukromou záležitostí lidí, kteří jej žijí, snad jen v jejich bláhové nevědomosti. Ve skutečnosti je každý z nich pod neustálým dohledem bezpečnostního kamerového systému CCTV. Kanceláře s desítkami televizních obrazovek mohou být prostorem ve znamení nudného stereotypu, stejně jako rajským příbytkem pro lačného voyeura. V jedné z nich se divák seznámí s Jackie (Kate Dickieová), ke které se jednoho dne skrze neostrý obraz vrátí bolest. Muž, jehož neměla už nikdy spatřit, vstoupil opět do jejího života. Nebo to byla ona, kdo si jej do života vpustil?

Vypravěčovo mlčení

Fabule snímku je prostá nápaditostí, ba je až pohříchu neoriginální. Žena ve středních letech vinou tragické nehody přijde o svoji rodinu a osud její ještě nezacelené, přesto již časem otupené rány otevře konfrontací s původcem její bolesti. Vnitřní boj o to, zda se mstít či odpustit, je nasnadě. Téma je to odvěké, v intencích příběhu *Red Road* ovšem nijak nově uchopené. Jednoduchá variace na téma odpuštění je však scénářem až do téměř samotného konce filmu úzkostlivě skrývána: implikovaný autor díla jako by nám nechtěl nic prozradit. Postavu Jackie zasazuje pouze do kulis prostředí. Místnosti plné obrazovek, skrze něž lze vidět svět „tam venku“ (nehostinné, zašedlé ulice Glasgow a epicentrum příběhu, gigantický věžák – ubytovna pro bývalé vězně). Divákovi není poskytnuta žádná informace o hrdince; její stáří tipujeme na střední věk, chybějící (či narušené?) rodinné zázemí pouze odhadujeme. Úvodní záběry nás znejistí, zda Jackie, zaujatě sledující lidi na obrazovkách, nepatří mezi voyeury, či zda prostě ráda žije životy druhých.

Při sledování obrazovek se usmívá, je napjatá, soustředěná.

Nejasná expozice končí po patnácti minutách, kdy kamera zdůrazní Jackiiny vyděšené oči. Na jedné z obrazovek spatří tvář muže, kterého poté začíná pomocí bezpečnostních kamer sledovat. Vodítkem nám je pouze novinový titulek, který nám k tváři neznámého muže podsouvá informaci, že byl kdysi odsouzen na deset let vězení. Útržkovité dialogy čas od času přinesou další možné cesty k nalezení klíče k fabuli (například fakt, že muž se jmenuje Clyde a byl z vězení propuštěn za dobré chování dříve). Z toho, co nám předkládá implikovaný autor, cítíme Jackiinu snahu dostat Clydea zpět do vězení. Ale proč?

Syžet filmu využívá prostoty děje ve svůj prospěch, Arnoldová tak z dramatu buduje thriller. Je si vědoma, kdy může „upustit“ další informaci a kdy pouze naznačovat, respektive znejistovat. Jelikož záběry jsou v neustálém sepětí s hlavní postavou Jackie, navozují dojem subjektivního úhlu pohledu. Ztotožnění diváka s Jackie však není zcela možné, neboť jako odcizující prvek působí fakt, že divák toho o ní ví velmi málo a nezná konkrétní motivy jejího jednání. Tato oscilace mezi ztotožněním a nezúčastněním se stává dalším faktorem, který posiluje napětí snímku.

Kořeny stylu

Před dvanácti lety se pod manifest Dogma95 podepsali například režiséři Lars von Trier a Thomas Vinterberg. Ustanovili tím pravidla, která měla vést k jakémusi „očistění“ filmu, návratu k jednoduchosti. Na seznam více než padesáti snímků, vycházejících z Dogmy, navazuje i Andrea Arnoldová, byť s přísnými dogmaty nakládá poměrně volně. Skloubením formální prostoty manifestu

s výše zmiňovaným syžetem (a fabulí) se filmařka pohybuje již v rovině jednoho z filmových žánrů (thriller), čímž jedno z pravidel („Žánrové filmy nejsou akceptovatelné“) nabourává. Jednoduchost se mění v cíleně strukturovaný děj. V manifestu najdeme i tuto pasáž: „...přisahám, že se zdržím toho, abych vytvořil ‚dílo‘, neboť okamžik považuji za důležitější než celek...“ Z režijního a scénaristického přístupu Arnoldové však inklinaci k vytvoření „díla“ pocítit lze. V porovnání s Vinterbergovou *Rodinnou oslavou*, prvním opusem v duchu Dogmy95, je zachycení okamžiku v *Red Road* přehlušeno zřetelnou promyšleností a manipulativně čtěným budováním divákova napětí.

Jako by autorka přistupovala k manifestu z opačné strany. Zatímco v *Rodinné oslavě* byla forma díla absolutně podřízena silnému momentu, který se před divákem odehrával (téměř jako záznam skutečnosti), Arnoldová využívá dílčích tezí Dogmy95 pouze pro ozvláštnění formy, která s jejím syžetem vede k umocnění příběhu. Kamera zde není tím, co se podřizuje akci; daleko více je dbáno na její estetickou funkci. Dokladem toho budiž například scéna tance na večírku v Clydeově pokoji, která více než výpovědní hodnotou oplývá hodnotou estetickou: využívá barevného tónování, kombinace ostrých a rozostřených záběrů. Kompozicemi detailů Jackie a Clydea a jejich montáží do rytmu hudby de facto popírá ducha Dogmy95 a jeho podřízení se skutečnosti a pravdě.

Kde končí dogma

Slabinu filmu *Red Road* vidím rovněž v jeho rozkolísanosti. Děj, jak už bylo naznačeno výše, je natolik jednoduchý a nepůvodní, že přes všechnu snahu působí po chvíli dosti předvídatelně. Syžetem se autorka snaží budit především napětí, a je tak v rozkolu s příběhem – odpuštění nakonec ztrácí sílu a vyznívá pouze jako jakési morální vyústění detektivní linie. Vzniká tak nevyvážený hybrid, který je obyčejným, realisticky pojatým dramatem (thrillerem), odivajícím se do „artového“ obleku s dobře proděnou značkou Dogma95. Kdyby se filmařka nebála uchopit prostou fabuli zcela neestetizovanými vyjadřovacími prostředky a bez dramaturgické hry s budováním napětí, poukázala by na všednost duševního (a duchovního) konfliktu ústředních postav. Právě ona všednost, a tedy fakt, že to, co se přihodilo v životě Jackie, se stává a bude stávat lidem v našem okolí, je přece samo o sobě velmi silnou látkou pro film (vzpomeňme v této souvislosti třeba výtečné snímky bratří Dardenneových).

Arnoldová si toho snad ani nebyla vědoma, nebo se jen jednoduše nechala unést možností udělat z nosné látky vizuálně a dramaticky přitažlivé dílo. Doporučením jí mohlo být prohlášení z manifestu: „Mým nejvyšším cílem je vydolovat ze svých postav a prostředí pravdu. Přisahám, že se o to budu snažit všemi dostupnými prostředky a na úkor dobrého vkusu a estetických úvah. Tímto skládám svůj slib cudnosti.“

Autor je posluchač katedry divadelních, filmových a mediálních studií na UP v Olomouci.

Red Road. Velká Británie/Dánsko 2006, 113 minut.

Režie Andrea Arnoldová, scénář Andrea Arnoldová, A. T. Jensen a Lone Scherfigová, kamera Robbie Ryan. Hrají Kate Dickieová, Tony Curran, Martin Compston, Nathalie Pressová ad.

Jazz se zaťatou pěstí

Nad aktuální deskou polských výtržníků Pink Freud

LUKÁŠ JIŘIČKA

Největším oceněním pro hudební skupinu bývá často skutečnost, že její tvorba a rozmanité aktivity v podobě vedlejších projektů vybízí posluchače k jejich dlouholetému kontinuálnímu sledování. Důvodem může být nejen vysoká kvalita skladeb samotných, ale také proměnlivost hudebního jazyka a schopnost překvapit. To je i případ gdaňského postjazzového tria Pink Freud, které v Česku po loňském koncertu asi netřeba rozsáhle představovat. Jejich letošní opus nese název *Punk Freud* a nově vytýčuje meze, v nichž se jejich specifický a nedogmatický styl pohybuje. *Punk Freud* je z celkového počtu pěti nahrávek skupiny třetím studiovým počinem v pořadí. Danou pětiici ještě doplňuje živý záznam z varšavského klubu *Live in Jazz-got* a album remixů *Jazz fajny jest*.

Basista Wojtek Mazolewski, trumpetista Tomasz Ziętek a bubeník Kuba Staruszkiewicz si od předchozího přelomového alba *Sorry music polska* dali dlouhý čtyřletý odstup, což se na výsledku pozitivně projevilo. Toto rozvážné gesto napomohlo faktu, že novinka i přes všechnu přístupnost ještě více odkrývá prameny, z nichž Pink Freud čerpají. Samozřejmě, že jedním z nich je tzv. yassová tradice, která v devadesátých letech představovala suverénní polskou platformu ve smyslu odpovědi na avantgardní tendence převážně amerického jazzu (newyorský downtown a freejazzová pnutí). To vše se dohromady s punkovou razancí, rockovou rytmikou, tranceovým pulsem, elektronickou deformací a láskou k volné improvizaci zrcadlí na desce *Punk Freud*. Ačkoliv všechny skladby byly prověřeny živým hraním a pečlivě nazkoušeny, skupina si stále ponechává velký prostor k proměňování schématu spontánní improvizací. Proto se také rozhodla album nahrát živě bez nadbytečných efektů a dotáček v analogovém studiu, čímž se potvrdila jejich síla ve vzájemné souhře a řemeslné zručnosti (zejména Mazolewské-

ho složité propletence basových figur a Staruszkiewiczovy rockem ovlivněné jazzové struktury).

Znaky protestu

Výsledkem je energický a zběsilý jazzrock s dobře zapamatovatelným melodickým potenciálem, který je navíc obohacený o saxofon Tomasze Dudy, jenž v unisono pasážích výborně doplňuje trubku Ziętko, housle Julie Ziętekové a violoncello Edyty Czerniewiczové. Dvojpolovost Pink Freud, vymezená improvizací a kompozicí, není nijak násilná, ale ideálně se mísí, prolíná a doplňuje. Samotný přechod od aranžovaných základů k totální improvizaci či šamanské sonoristice v duchu Art Ensemble of Chicago se jeví jako logický a integrální. Jako by do hudby Pink Freud prosakoval další Mazolewského projekt Paralaksa (A2 20/2006), který si klade za cíl průzkum detailu každého zvuku, rytmu nebo figury. Mazolewski a spol. umějí ze spontaneity těžít; přimykají se k ní vždy, když mají pocit příliš pevného nebo svázaného tvaru. Hledejme za tím i kus radikality, znak protestu proti snadno přijatelnému mainstreamovému jazzu, který se vyznačuje strachem neohrozit chaotickými nebo agresivními strukturami spokojenost publika. Ale punk v samotném titulu můžeme interpretovat ještě jinak, a to jako gesto odporu proti současné polské politice, což naznačuje první skladba *Dziwny jest ten kraj*. Duch revolty či politické nekonformity ale může být také výslednicí výše zmíněných amerických vlivů. Ve své hudební morfologii čerpají Pink Freud evidentně z díla levicově orientovaného trumpetisty Davea Douglase (až pietní skladba *Sex przemoc lek i nemoc* zřetelně navazuje na Douglasovu skladbu *Witness* a vůbec celé stejnojmenné album), stejně osobitě interpretují ovšem i Charlese Minguse.

Toto přihlášení se k tradici nikoliv čistě hudební dělá z mladých Poláků angažované znalce svého oboru a ne pouhé jazzmany. Jedná se o umělce s jasnou výpovědí, která

Mistr basových figur Wojtek Mazolewski

je však rozšířena o velký dar humoru. Přeci jen samotný název tria i desky v sobě nese značný kus ironie a nadhledu, který americ-

kým improvizátorům v padesátých a šedesátých letech mnohdy chyběl.

Autor je redaktor časopisu HIS Voice.

hudební zápisník

Židle vrže, ale nikdo na ní nesedí

Pavel Klusák

Ten dobrý titulek není můj: patří textu, kterým doprovodil své nové album David Toop, britský hudebník a, řekněme, filosof uvažující o hudbě. Toopova alba se nikdy nedočkají silného uznání, protože jeho knihy a úvahy jsou vrcholné, přelomové záležitosti v hudebním myšlení. Praktické dílo, pouze „dobré“, vedle nich trochu bledne. A přece jeden z nejlepších koncertů, který jsem kdy zažil, byl „Toopův“. Musím to dát do uvozovek, protože na loňském Donaufestu v rakouské Kremži působil Toop především jako kurátor, hrající kapitán týmu, který předtím sestavil a určil mu herní taktiku. Do prostoru umístil devět improvizátorů, my návštěvníci jsme seděli mezi nimi. Někteří byli amplifikováni, třeba laptopistka Kaffe Matthews nebo Lee Patterson, když házel do malých číší šumáky a snímal hořící prskavky. Ale Evan Parker nás obcházel se saxofonem pěšmo a bez snímáče: stejně tak

civilní magik Akio Suzuki se dotýkal provazů a kamenů zcela unplugged... Do toho sípalo a pípalo japonské duo Cosmos: osamělé čisté tóny prázdňového sampleru Sachiko M se překvapivě podobaly jemnému „vlčímu hlasu“ Ami Yoshidy. Publikum za chvíli nevědělo, co je virtuální a co zní samo o sobě, co je zvuk člověka, co ozvěna kremžského chrámu a co produkuje stroj. Na tří- až čtyřhodinovou improvizaci se tehdy šli druhý den znovu podívat i ti, kteří do Kremže původně přijeli na něco jiného.

Toop celou sestavu jemně dirigoval určováním kombinací kdo s kým, jak dlouho. Většinou nehráli víc než dva, tři aktéři najednou. Paralelně se bortily představy o autorství, pódiu a hledišti, příslušenství nástrojů k různým scénám, přístupu posluchače k celé věci. Tolik přesvědčení o oprávněnosti jednat nově bylo snad jen v cageovských performancích z padesátých let.

Toop nyní zkusil rekonstruovat zkušenost ze živé akce na albu. Nese stejný název jako loňské vystoupení, *Sound Body*. Autor v uvozovkách znovu zafungoval jako kurátor, ale tentokrát virtuálně, v logice dnešních desek, jež vznikají v digitálním prostředí. Zpěvačka Haco mu poslala příspěvky z japonského Kobe, Rafael Toral vazbil na megafon v Lisa-

bonu, Miya Masaoka hrála v New Yorku na koto a na listy papíru, Günter Müller remixoval zvuky kamenů doma ve Švýcarsku. Zvuky z dvou desítek prostorů (a v případě digitálního zvuku ne-prostorů, „nonplace“) Toop usazuje d o velké koláže: stejně jako na koncertě je to nedramatická struktura, jakési zenové plynutí. Nakonec jsme v jednom společném místě, tam, kde se přítomní nikdy nesetkali. „Židle vrže, ale nikdo v ní nesedí“, jak píše David Toop.

Toop ví, že virtuální setkání mají v hudbě svou historii - připomíná Takemitsův film, kde stříhač prolíná Presleyho s Vivaldim, ale třeba i *The Grey Album*, na kterém producent Danger Mouse smíchal hudbu Beatles a rappera Jay-Z. „Už jsme si zvykli na tahle neskutečná setkání,“ říká. „Na myspace.com je možné mít přátele mezi mrtvými lidmi. I já tam mám neživé kamarády, mrtvolky, s nimiž jsem za života spolupracoval, jakkoli nikdy nejevily žádné obvyklé znaky přátelství. Jistě, falešní přátelé jsou nakonec vždycky méně problematičtí.“

O hudbě Arva Pärta se říká, že prostota notového zápisu, těch pár kuliček, je v pronikavém kontrastu s bohatstvím zvuku, který nakonec zní. Tady je to naopak: pořád se něco děje, syčí náustek flétny, odbíjí zvon, křešou kame-

ny, vrže židle. Ale zůstáváme pořád v přelévajícím se akčním klidu, snad ve stavu před vstupem jednajících postav, snad v nekonečném, minuciózním a důstojném vykreslování „backgroundu“. V pozadí, do něhož někdy někdo za jiných okolností maluje „to hlavní“. Ale co to je, to hlavní? Co chybí?

Toop před lety hrával jako improvizátor v souboru slavného aktivizátora britské scény, bubeníka Johna Stevense. „Na jeho workshop, tehdy vynálezecky nových, jsem jako hráč nejradši uvažoval v termínech dekompozice: tělesný rozpad, živoucí růst kolonií, houby, bakterie, hnití a rezavění,“ vzpomíná Toop. Nová nahrávka se mnohem víc týká „tekutých vztahů“ živých lidí, ale jako by navazovala. Toop připomíná Tatiho futuristický film *Playtime*, kde do sebe lidé narážejí, ale ve skutečnosti se nepotkávají. Mluví o dnešní Evropě, kde tolik lidí volí život singles. Ten text, k nalezení na stránkách vydavatele SamadhiSound.com, je zas lepší než dobrá nahrávka. A opravdu podstatné je to společné: britskou autorskou ukázněností vedená úvaha, co o sobě dnes navzájem nechtě vyzrazují hudba a její lidé.

Autor je hudební publicista.

David Toop: Sound Body. Samadhi Sound, 2007.

Když musí jít hudba ven

Internetová vydavatelství Muteme a Surreal Madrid

Mateřídouška; Michal Mariánek. Foto Muteme

Fenomén netlabelů je rozšířen celosvětově. V Česku, jak už bývá tak trochu zvykem, se za světem poněkud opoždujeme. Přesto si dva netlabele – Muteme a Surreal Madrid – svou pozici již vydobýly a výrazně obohatily nezávislou elektronickou scénu u nás.

PAVEL ZELINKA

Digitalizace a rozvoj internetu zavedly do hry hudebního průmyslu další významné změny pravidel. Vedle lisovaných CD nosičů se na scéně etablovala tzv. samopal vydavatelství, přičemž nejdále to ve smyslu osvobození se od nákladů na výrobu finálního nosiče dotáhlo netlabelové hnutí. Muzika na netlabelech může být podobně jako CD prodávána, většinou je nicméně nabídnuta posluchačům ke stažení zdarma, za podmínek Creative Commons licence. Vydavatelství jsou tedy platformou, kde je hudba zproštěna finančního kalkulu a často zde můžeme objevit vzácné poklady. Na druhé straně jednoduchost vydávání zapleveluje scénu stovkami projektů, které by jinak neměly šanci uzříti světlo veřejného hudebního světa.

Virtuální křižovatka

Muteme Aleše Černého není jen obyčejný netlabel. Poprvé se tato značka dostala do povědomí posluchačů díky sérii koncertů Live Electronic Session, neboť přivezla do té doby zde neslyšené progresivisty, jako Tuji-ko Noriko, Fennesze, Jana Jelineka nebo tehdy ještě mainstreamem neobjeveného Aparata. To, že vedle promotérských aktivit vzniklo i vydavatelství, a navíc netové, není zas takové překvapení. Správné vydavatelství začíná svůj život kompilací a nejinak tomu bylo i v případě Muteme. Psal se listopad roku 2004 a fenomén netlabelů k nám konečně vstoupil skrze *muteme.point.0 compilation*. Ta obsahuje osm tracků a konečná stopáž čtyřicet minut je výslednou selekcí devíti hodin hudby, která byla k dispozici. Na řadu se dostali domácí zástupci (MMtm, Karaoke Tundra, Michal Mariánek), dvojice hudebníků z království vycházejícího slunce (Aoki Takamasa a Yoshihiro Hanno), drážďanský solitér Parmon či rakouský projekt Szely. Instrumentální tracky reflektují tehdejší vedoucí úlohu laptopového kouzlení, ať již v pomalé hlukové, nebo click'n'cut rovině.

Svým druhým releasem (toto slovo se na netové album, EP i singl hodí více než tradiční „deska“) se Muteme staví za domácí, pomalu se klubající naděje a jako první přichází na řadu dvojice Mateřídouška z Brna.

Tereza Damcová a Jiří Suchánek hned napoprvé překvapují velice sofistikovaným projektem *H(acker) God*, který sami charakterizují jako „sonický koncept čerpající inspiraci od českého psychologa Stanislava Grofa a jeho teorie o bazálních perinatálních matricích“. Co si pod tím má posluchač představit? Očekávejte prudkou srážku s velmi ranými dětskými vzpomínkami, fantazií nemající hranice či doma zpívanými lidovkami v prudkém kontrastu se současnou experimentální elektronikou. Nahrávka je více než zdařilou pozvánkou na koncert, jež lze brát jako průnik svébytné hudební performance a divadelního představení.

Dalším podpořeným umělcem je Petr Mareš neboli Prof. Neutrino, který si na rozdíl od Mateřídoušky vybrousil jméno již dříve, a to na svém dnes již umrtveném labelu Mufonic. Nová deska *Cosmix Songs* představuje Neutrina již plně odevzdaného náruči abstraktního instrumentálního hip-hopu (byť Karaoke Tundra často zachází ještě dále), prošípaného samplů ze všech myslitelných směrů. A jako bonus na závěr hosté Floex, DJ Side nebo Němka AGF.

Asi největší překvapení přišlo před pár měsíci s příspěvkem do té doby neznámého rappera Peťo Tázoka. Ten se spojil s Karaoke Tundrou a spolu s ním vyprodukoval krátké EP *VP84*. Peťova fistule se s námi moc nemazlí a v krátkých črtách nahazuje před posluchače na stěnu smutné obrazy o městě z paralelního vesmíru, kde by „pes lutoval skapat, keď vidí tu nudu, obyvatelia mestečka v začarovanom kruhu. Kde jedine kostolný zvon značí pohyb času, i keď ten tu nehrá rolu“, kde vládne skepse z neexistence pozitivní vyhlídky na budoucnost („sny sa neplnia, na to si zvykajme“), spojená s odmítnutím tradičních hodnot předchozích generací („sme spútaní tradíciou, až je to desné, jak včerajšok je dneškom zajtrajška, vždy presne to isté“). Zbývají pouze alkoholové sedánky s partáky Laco Žralokem a Mariánem Balkánem. Troufám si tvrdit, že výstižnější reflexe současného česko-slovenského maloměsta neexistuje. Minutové tracky končí přesně v době, kdy je řečeno vše podstatné. Velká naděje do budoucna!

Revoluce jménem MP3

Počátky činnosti dalšího významného českého netlabelu hledíme opět v roce 2004. Tehdy již měl Mickey Mouse tm, občanským jménem Tomáš Karásek, několik zářezů na dalším, dnes již neexistujícím vydavatelství Fatal Noise rec., ale na rozdíl od vinylu vsadil Surreal Madrid na netlabelovou MP3 platformu. Pravda, první release vyšel ještě jako „samopal“ na CD nosiči. Od té doby je ale vše na stránkách Surreal Madrid k dostání zdarma v MP3 formátu. Kromě MMtm stojí za labelem ještě na Ukrajině narozený a v Bratislavě žijící Viktor Tverdochlibov alias Karaoke Tundra. A právě dílka obou pánů tvoří obsah dalších čtyř releasů, pokaždé však v jiných formacích (MMtm i Tundra sólově, Surreal Madrid live a nakonec společné úsilí pod hlavičkou Karaoke Mouse) a s jiným zacílením.

Bloumáme tu v ambientních vodách, nasloucháme temnému dunění (MMtm), jsme uhrazeni hip-hopem (Karaoke Tundra) – vše pak korunuje kolektivní EP *Shanghai Reggae* s remixy od DJ Side, Michala Mariánka nebo Watesina. Písničky pomalu se vyloupávající z pomáchané a zaprášené avantgardní slupky zasty na sedmém albu vynikající Ukrajinka Zavoloka s exkluzivním singlem *Nata*, kombinujícím jako vždy drobné střípky akustické melodiky s hutným elektronickým fundamentem. Osmý release nepolevuje a dává šanci dalším nováčkům (Ceckj, Urbanfailure, Djet), kteří poslušně vplouvají do instrumentálních, experimentálně-elektronických vod a názorně předvádějí, že alternativně elektronická komunita v českých zemích i na Slovensku utěšeně roste a přináší své zralé plody. Poslední novinkou Surreal Madrid je remixové snažení nad miniaturami Peťo Tázoka z Muteme, a tím i důkaz, že vzácný duch spolupráce zde ještě existuje.

Netlabele se úspěšně zavedly na hudebním trhu jako pozoruhodná, čistě na uměleckou stránku orientovaná služba fanouškům „jiné“ muziky. Vždyť, jak mi nedávno řekl jeden hudebník: „Pokud se muzikou neživíš, není potřeba si nevydané nahrávky schovávat doma. Můžeme se o ně podělit s posluchači skrze netlabele.“ A tak ze současné krize profitují ti, kteří netvoří pouze s vidinou komerčních zisků. Dobrá zpráva, že?

Autor je šéfredaktor Radia Akropolis.

Jednáme se Seznamem i Googlem

Ředitel Národní knihovny, jedné z příspěvkových organizací ministerstva kultury, hovoří o tom, čím chtějí knihovny přitáhnout čtenáře do svých prostor, jak je na tom Česká republika v digitalizování dokumentů a kdo vymyslel spojení České televize a Českého rozhlasu. A proč by knihovna na Letné měla být dostavena do dvou let.

JIŘÍ G. RŮŽIČKA

Co si myslíte o kulturní politice České republiky? Žádnou ucelenou kulturní politiku za posledních sedmnáct let tu nevidím. Pod výrazem kulturní politika si představuji, že mi stát sdělí své priority. Zda to jsou pamětové instituce, nebo živé umění. Pokud živé umění, jaké priority jsou v dotacích. Kolik památek nebo objektů chce vlastnit a proč. Myslím si, že jich má vlastnit co nejméně, a o ty se co nejlépe starat. A je tu mnoho dalších otázek, na které neznám odpovědi, ale obávám se, že na ně neznají odpovědi ani lidé, kteří v politických stranách o kulturu pečují. V předvolebních politických programech bývá kultura dost omezená. Zatím jsem nenašel text, který by mi na ty otázky odpověděl.

Má podle vás nějakou kulturní politiku Evropská unie? To si také nejsem úplně jistý, ale třeba v oblasti digitalizace se něco pohnulo.

Jaký je váš názor na příspěvkové organizace? Příspěvkovou organizaci nelze za současných zákonů ekonomicky řídit. Máte obrovskou spoustu omezení, která mají zabraňovat nekalému jednání, ale nejsem si jist, že jsou schopny tomu zabránit stoprocentně. Přitom ale nemáte volnost v rozhodování o tom, zda některé činnosti svěříte vlastním zaměstnancům, nebo je koupíte jako službu. Rigidní rozdělení rozpočtu na investice, provoz a náklady na mzdy je opravdu neskutečné a jakákoliv změna v přesýpání peněz je administrativně náročná. To pro mne bylo největší překvapení, protože proti příspěvkovým organizacím jsou veřejnoprávní média skutečně svobodná. V nich můžete používat ekonomické nástroje k řízení firmy, což tady skoro nejde.

Jak byste okomentoval nedávné zásahy ministerstva v Úřadu památkové péče? Pokud jde o památkáře, mám stále stejný názor, tedy že extremisté by měli být vyloučeni z rozhodování ve všech oborech. Extremisté jsou v případě památkové péče na jedné straně ti, kteří by si, s malou nadsázkou, přáli, abychom vyfasovali historické oděvy a dělali kašpárky turistům, centimetr barokní omítky je pro ně zajímavější než souvislost, ve které ten centimetr je. Na druhé straně jsou památkáři, kterým je všechno jedno.

Výměna ředitele v Národním divadle byl také boj proti extremistům? Tady mám úplně jiný názor. Každý ředitel příspěvkové organizace je stejně snadno jmenován jako odvolán, a to nemluvíme o tom, jestli je to správně nebo špatně. Takové právo zkrátka ministr má, a jestliže nikdo z nás neprotestuje při jmenování, považují za zbytečné dělat vlny při odvolání. To je jako fotbalový trenér. Když se ministr rozhodne vás odvolat, byť ze subjektivního důvodu, že máte sako, které se mu nelíbí, má na to právo. Je v neprospěch té instituce vířit debaty a dokazovat, že já jsem chytrý a ministr je vůl.

Byl jste ředitelem Českého rozhlasu. Jaký máte názor na spojení Českého rozhlasu a České televize do jedné instituce? Myslím, že jsem byl první, kdo to řekl nahlas už počátkem devadesátých let. Mělo by to smysl z naprosto praktických důvodů: nejzajímavější je spojení síly nazvané ranní a večerní prime-time. Byly by mnohem jednodušší

vzájemné promoacke a provázání marketingové a PR strategie. Proto majitelé televizních licencí často usilují o to, aby k nim měli i rádio. Druhá věc je, že by se přece jen něco ušetřilo, přinejmenším na poštovním při výběru společného koncesionářského poplatku. Ušetřilo by se na společné administrativě, na ekonomech a právnících. Programová spolupráce by měla probíhat mnohem intenzivněji a lépe než dosud. Rozhodování o sloučení je ale věc politická, a až se z toho stane předmět politického boje, může to dopadnout jakkoliv. Třeba tak, že obě instituce ponechají ve stavu, v jakém jsou, a nad nimi bude někdo jen proto, aby s ním politické strany mohly lépe vrkat.

Povodně ukázaly, že se knihy nemají skladovat v podzemí. Vítězný projekt budovy Národní knihovny však s takovým uložením počítá. Myslíte, že se knihám na Letné nemůže nic stát? Ani my jsme si neuměli představit jiné uložení knih než nad zemí. Ale ukázalo se, že lze vybudovat sarkofág kombinovaný s robotickým systémem, do něhož jsou dva malé vstupy jako do krytu, které se samočinně hermeticky uzavírají v řádu několik vteřin. Je to bezpečné proti vodě, požáru, jakémukoliv mechanickému znehodnocení. Nejsem tvůrcem podmínky, že knihy mají být uloženy jen nad zemí, ani následného upuštění od ní. To posuzovali knihovníci, kteří tomu rozumějí. Když řeknou, že je to skvělé řešení, které naplňuje nejen podmínku bezpečnosti, ale nabízí i nebyvalou rychlost výběru a dodání knihy, akceptuji to.

Podmínky však byly změněny poté, co byla většina projektů vyřazena... To je naopak. Většina projektů nebyla vyřazena. Prostě z nich osm postoupilo do finále, a to je rozdíl. V prvním kole nebyl z jiných důvodů než komplexního posouzení projektu vyřazen žádný návrh. Když dnes někdo tvrdí, že Kaplický vyhrál, protože umístil konzervační fondy do podzemí, tudíž se zbavil hmoty nahoře, tak neví, co říká. Jsem čím dál tím víc rád, že soutěž neprobíhala podle pravidel nějakého českého úřadu, že byla od začátku dělaná podle Mezinárodní unie architektů a veškeré protesty řeší tato unie s centrálou v Paříži, a ne český orgán. Ten by se ocitl pod takovým tlakem, že ač spravedlivě nebo nespravedlivě, nakonec by musel ustoupit, což Paříž nikdy neudělá.

Kdyby tam ta podmínka nebyla, návrhy mohly vypadat jinak... Čistě teoreticky jistě ano, mohly hmotově vypadat jinak, ale já si nemyslím, že přesunutí velkých depozitářů pod zem něco zásadního dělá s architekturou nahoře. Kaplický nebyl sám, kdo zvolil toto řešení, a riskoval, řekl: já to nabízím takto, a když to neakceptujete, tak vyberte něco jiného. Právni stránka věci obsahuje dvě základní otázky. První: měl být Kaplický nebo projekt, který tehdy vystupoval pod nějakým číslem, vyřazen, protože jsou umístěny konzervační fondy do podzemí? U toho Mezinárodní unie architektů i porota jednoznačně řekly ne. Druhá: měli jsme právo upravit podmínky mezi prvním a druhým kolem? Tam zní naopak ano, dokonce je to explicitně napsáno ve statusu unie.

Jak dlouho vydrží kapacita nové budovy? Depozitář je stavěn pro 10 milionů knihovních jednotek a rezerva do budoucnosti je

zhruba na čtyřicet až padesát let, což neumíme stoprocentně odhadnout. Vtip je v tom, že prostor pro to nutné je zmenšen použitím robotického systému. Necháváme si také depozitářovou rezervu v Klementinu, kde zůstanou historické fondy – myslím si, že se celé 19. století dřív nebo později propadne do historických fondů. Depozitář v Hostivaři budeme částečně pronajímat, dokud ho nebudeme potřebovat. Necháme v něm i některé specifické provozy, jako je vakuová komora nebo oddělení pro hrubou очистu fondu, určitou část konzervačních pracovišť. To je dalších třicet let. Po dostavbě nové knihovny a rekonstrukci Klementina je podle mě na sto let vystaráno, a to ještě nevíme, jak se bude měnit počet papírových dokumentů vůči digitálním.

Komu budete hostivařský depozitář pronajímat? Patrně pražským organizacím. V první chvíli ho chceme nabídnout Uměleckoprůmyslovému museu, Národnímu muzeu, Městské knihovně, Galerii hlavního města. Prahy, Muzeu hlavního města Prahy.

Nakolik je reálné, že získáte své miliardy na stavbu, a odkud? O tom skoro nepochybuji. Národní knihovnu by měl postavit stát, protože to je národní instituce, a také ve světě tomu v posledních dvaceti letech tak bylo. Jsme jedna z posledních zemí, kde se staví národní knihovna. Financování je vyřešeno za prvé změnou zákona o zániku Fondu národního majetku a za druhé dvěma usneseními vlády, byť té předchozí z června 2006, která nikdo nezrušil a nezpochybnil. Je to paradoxně nejlevnější řešení prostorových problémů. Komplikovanější věc je, že jsme byli koncem roku 2004 donuceni stavbu v rámci přípravy investičního záměru nějakým způsobem ocenit. Ale my jsme byli schopni ocenit pouze kubíky, o nichž jsme věděli, že tam potřebujeme dostat, ocenění se bude muset udělat znovu, protože teprve teď víme, jak budova bude vypadat a co může který segment stát. Pravdu o ceně nakonec řekne výběrové řízení, což je v tomto případě supernadlimitní zakázka, u které určuje výběrovou komisi ministerstvo kultury a schvaluje vláda, a do toho Národní knihovna téměř nebude mít co mluvit.

Kdy by výběrové řízení mělo proběhnout? Jsme ve fázi přípravy projektu, to je ještě zcela v naší režii. Projekt pro výběr zhotovitele by měl být hotov do konce roku, takže výběrové řízení by mělo být někdy koncem jara, začátkem léta 2008.

Myslíte, že se knihovna stihne postavit během dvou let? My ani moc jiných šancí nemáme, protože dosavadní knihovně hrozí prostorový kolaps. Navíc ten pozemek bude odříznut výjezdem a vjezdem tunelu, který povede pod třídou Milady Horákové, a nástup na staveniště později než koncem roku 2008 je problematický. Museli bychom pak čekat, až se dostaví tunel.

Jak využijete budovu Klementina? Případnou vám zřejmě i prostory po Státní technické knihovně, která se bude stěhovat do nové budovy Národní technické knihovny...

INZERCE

Vysokoškolské nakladatelství
přijme

ASISTENTA REDAKCE

Hlavní náplní je práce v ekonom. systému FIS, vedení skladů a distribuce knih, propagační činnost a správa www stránek.
Představujeme si člověka s přátelskou a nekonfliktní povahou, který umí samostatně pracovat v malém týmu.
Požadujeme SŠ nebo VŠ vzdělání ekonom. směru (není podmínkou) a zájem o práci ve školské a kulturní instituci. Nástup možný ihned.

Profesní životopis zasílejte na adresu:
AMU-rektorát, personál. oddělení, Malostranské nám. 12, 118 00 Praha 1,
nebo na e-mail:
daniela.portesova@amu.cz
Případné informace na tel. **257 531 599**

Rozhovor s Vlastimilem Ježkem

Vlastimil Ježek. Foto Národní knihovna Praha

Ano, STK je u nás v nájmu a v celém křídle bude Slovanská knihovna. Základem budoucnosti Klementina je knihovna, zůstanou tu též historické fondy a hudební fondy. Chceme zvětšit Klementinum návštěvnícké. Teď nabíjíme astronomickou věž, barokní sál a Zrcadlovou kapli, ale jsou tady i další prostory. Astronomický sál a oba matematické sály jsou dnes v podstatě kanceláře nebo dokonce zčásti depozitáře. Máme dobové fotografie, takže víme, jak interiér vypadal. Kompletní mobiliář je v depozitářích Národního muzea a Národního technického muzea, věříme, že budou možné trvalé zápůjčky. Je tu nové bistro, v květnu přibude kavárna. Pak tu bude Klementinum výukové: expozice o dějinách psaného a tištěného slova. Chceme to udělat hodně moderně. Míjíme zavést Klementinum kongresové, důležité je i Klementinum duchovní. Nabídli jsme prostor některým institucím, už tu sídlí Svaz knihkupců a nakladatelů, v dubnu by se měl přistěhovat PEN klub, jednáme s Knihovnou Václava Havla a snad přesvědčíme i Obec spisovatelů. Na dvoře a v okolí chceme odstranit asfalty, vyloučit automobilový provoz, který zapustíme do země pod Hospodářským dvorem, a pokusit se o barokní zahradu, i když tu nikdy nebyla. Snad proti tomu nebudou mít nic ani památkáři.

Bufet je dobrá věc, ale například knihovna vědeckých pracovníků byla přesunuta do místnosti vedle rušné ulice. Není to ústupek poslání knihovny?
Knihovnu vědeckých pracovníků jsme chtěli přesunout v každém případě, nebyla dlouho rekonstruována. Bohužel jsme nebyli schopni to vymyslet jinak. Je to jen dočasná věc.

Jaký má vlastně smysl Studovna vědeckých pracovníků?
Podle mne je to věc, která trochu přetáhla listopad 1989. Někdy může být i docela složité

rozhodovat o tom, kdo tam smí a kdo ne. I když v tom jsem v poslední době poměrně benevolentní. Když někdo nechce sedět v častotě plné Všeobecné studovně a prokazatelně plní vědecký úkol nebo učí na vysoké škole, tak tam může, ale při té současné benevolenci tam pronikne i leckdo jiný. Základní princip je, že musí mít doloženu publikační činnost.

Jste spokojen s časopisem Grand Biblio, u jehož zrodu jste stál?
Ten časopis jsem nevymyslel. To si vymyslela soukromá společnost, která už léta vydává cosi pro železničáře, a to je čistý byznys. Snaží se o inzertní noviny, doplněné takovým obsahem, aby se dostal ke čtenářům, kteří ho rovnou nezahlodí. Když za mnou přišli s tím nápadem, uvědomil jsem si, že veřejné knihovny u nás tvoří síť téměř šesti tisíc míst. A specifické knihovnické časopisy mají malý náklad. Kdyby s tím nápadem přišel někdo, kdo má alespoň jednorozhodnutí šanci přispět ke schopnosti a ochotě číst, budu ho podporovat. Takže jsem nestál u zrodu listu, ale od počátku ten projekt podporuji. Knihovny se podílejí na jeho distribuci.

Přesto mi ten časopis připadá příliš odborný pro veřejnost a málo odborný pro knihovníky. Komu je určen?
V zásadě oběma skupinám. Ambici konkurovat literárním časopisům snad ani nemá. Myslím, že GB je třeba posuzovat v segmentu reklamních časopisů, a ne jako literární nebo knihovnický časopis.

Co je podle vás knihovnictví?
Knihovnictví je v zásadě jednoduchý obor. Musí zvládnout příjem určitého množství dokumentů, umět je zpracovat, popsat, ochraňovat a zpřístupňovat ve všech složitostech, které nabízejí různé typy dokumentů. K tomu patří i to, že v rámci podpoření své

vlastní budoucnosti se knihovny musí snažit, aby lidi přiváděly ke čtení, a tedy k sobě, a aby vymýšlely i jiné věci než jen půjčování knih.

Jaký má v digitálním věku smysl kamenná knihovna?
Ne všechny informace existují v digitální podobě a myslím, že ještě dlouho potrvá, než tomu tak bude. Důvod kamenného baráku je rozdílný od Národní knihovny přes krajské knihovny až po ty nejmenší knihovny. Dnes nemůžete říct, že by stačilo mít doma počítač. Většinu knih, které si chcete přečíst, si musíte koupit nebo půjčit. Navíc stále existují dokumenty, které musíte studovat v papírové podobě, jakkoliv se snažíme je převádět do digitální podoby; je to i otázka peněz. Nabízíme placené databáze, k nimž se z domova nedostanete, a kvalitní bezplatné připojení k internetu. Knihovna je i místo, které slouží k setkávání. Těch činností nad rámec knihovny v nejužším slova smyslu bude spíše přibývat. Ještě pořád převažuje papírová generace nad tou digitální. Papír nezemře, možná bude nahrazen něčím jiným, nebude to tak jednoduché jako v hudebním průmyslu, místo chození do knihkupectví si nebudeme knihy stahovat a číst na počítači doma.

Jak postupuje Národní knihovna v digitalizaci dokumentů?
Rozdělil bych to na tři základní okruhy. Jednak je to segment rukopisů a starých tisků, který je specifický tím, že při digitalizaci vyžaduje zvláštní postupy a není možné tam vstoupit s nějakým strojem, který nahradí lidskou práci. To je organizováno v bráně, která se jmenuje Manuskriptorium. V tomto případě jsme před nedávkem postoupili na cestě k evropské digitální knihovně, kterou se Manuskriptorium za podpory Evropské komise téměř jistě stane. Dnes jeho obsah tvoří jen dokumenty z České republiky, ale máme

více než třicet partnerů. Tvrdím, že to bude první skutečná evropská digitální knihovna. Druhým segmentem jsou noviny a časopisy, které se sdružují v bráně nazvané Kramerius. Tady je naprosto nezbytné začít postupovat rychleji a přesvědčovat, že je na to potřeba více peněz, protože noviny byly vždy tištěny na nekvalitním papíře, a nejen noviny z devatenáctého, ale už i první polovina dvacátého století se nám pozvolna rozpadají. Vynechávám teď specifické dokumenty, jako jsou mapy nebo plakáty, to být může, ale nemusí, a moc nás to netrápí. Důležitější je, i ve vztahu ke Googlu, digitalitace novodobých fondů. Přiznávám, že to v současné době nepovažuji za nutné ani zajímavé, na druhé straně vnímám argument demokratičnosti přístupu k dokumentům. Stejně tak texty na webu jsou velkým skokem k demokratičnosti; když bude například literatura 19. století na webu celá, jeden z důvodů, proč jít do knihovny, odpadne. Jenže tady to naráží na autorská práva: když máte sedmdesát let po smrti autora a předtím dalších řekněme sedmdesát let, kdy tvořil, jste v roce 1865 nebo až v roce 1860; to, co je před rokem 1800, je segment historických dokumentů, takže máte pro digitalizaci novodobých fondů bezpečnou hranici léta 1800–1860, a tam toho zase tolik není. Je však možné, protože nějaká jednání probíhají, že se s Googlem na digitalizaci dohodneme.

Chcete spolupracovat s Googlem? Nedávno podobný záměr zveřejnil i server Seznam...
Jednáme se Seznamem i s Googlem, jde o to, kdo nabídne nejlepší podmínky, což je v našem případě ideálně to, že digitalizaci zaplatí.

Kdy se dočkáme povinného výtisku i u netištěných médií? Kdy bude v knihovně volně dostupný třeba film Markéta Lazarová?
Tu otázku bohužel pokládáte na špatném místě, protože současný knihovnický ani autorský zákon to tak jednoduše neumožňuje. Jednodušší je to u zvukových dokumentů, kde už nějaké možnosti máme. Já ale všem říkám, že nechceme konkurovat videopůjčovnám a vstupovat do tohoto byznysu, nám jde o to, aby bylo k mání to, co ve videopůjčovnách člověk nenajde. Zatím ale s majiteli práv není řeč, navíc na rozdíl od psaného slova nebo zvukových záznamů neexistuje hromadná správa práv, takže ani nemáte jednoho partnera, ale pět nebo šest majitelů. Těch jednání jsem absolvoval několik a nevypadá to zrovna nadějně. Během půldruhého roku jednání jsme se ještě k nějakému pozitivnímu kroku nedobrali. Tady musí stát jasně říct zákonem, co chce a co nechce.

Vlastimil Ježek vystudoval obor čeština – dějepis na Filozofické fakultě UK v Praze. V letech 1990–1993 pracoval jako novinář v deníku Práce. V roce 1993 uspěl ve výběrovém řízení a po šest let byl generálním ředitelem Českého rozhlasu. Později působil jako šéfredaktor týdeníku Naše rodina a byl poradcem pro firemní komunikaci. V roce 1999 byl jedním ze zakladatelů iniciativy Děkujeme, odejděte, namířené proti tehdejší opoziční smlouvě, a také rezignujícím vládním zmocněncem České republiky na výstavě Expo 2000 v Hannoveru. Od září 2004 je generálním ředitelem Národní knihovny České republiky.

Stýská se mi po Hirsi Ali

V Čechách docela často překládaná autorka ve své úvaze vychází z vlastní zkušenosti každodenního života v bohatém západoevropském multikulturním státě. Poklidná pragmatická tolerance Nizozemců utržila v posledních letech několik ran.

MARGRIET DE MOOROVÁ

Žiji v jedné z nejzajímavějších evropských zemí. Nizozemský spisovatel měl dřív dojem, že velkolepé události se odehrávají jinde, ale ta doba je pryč. Věci se dějí tady. Jsem obyvatelkou pozoruhodné země, která je za prvé titěrná a přelidněná, za druhé má čtyři velká města, jejichž obyvatelstvo tvoří z poloviny lidé cizího původu, převážně muslimové, a za třetí nedávno zažila dvě politické vraždy, z nichž jedna byla spáchána přímo ve jménu Alláha. Jsem tedy obyvatelkou země, která obsahuje prvotřídní přísady pro pořádnou sociální, politickou a náboženskou mizérii, a přesto zachovala klid. Jistě, v parlamentu jsme měli v poslední době potyček habaděj. Příjemné potyčky, přišlo mi, plné vášnivých diskusí o našich starých dobrých humanistických principech, které se odehrávaly kolem Rity Verdonkové, ministryně pro cizineckou politiku, nebo diskusí o naší svobodě slova, zakotvené v ústavě, které se točily kolem Ayan Hirsi Ali, zvané také Černý Voltaire. Ale ulice zůstala v klidu. A přestože i u nás bydlí přistěhovalci a jejich potomci na periferii a jsou hojně odkázáni na sociální podporu, nedošlo tu k ničemu, co by byť vzdáleně připomínalo válečný stav na francouzských předměstích. Seriózní neonacistická hnutí jako v Německu u nás také nenajdeme.

Že by pod povrchem tohoto relativního klidu, tohoto míru na polderech pořád ještě prosvítala naše národní tolerance, donedávna ve světě stejně proslulá jako naše dřeváky a větrné mlýny? Tolerance bývá zmiňována jedním dechem s úctou, ale základem naší tolerance, pocházející ze 16. a 17. století, není úcta, nýbrž její opak. Z duše jsme nenáviděli náboženství toho druhého, katolíci a kalvinisté neměli ani špetku vzájemné úcty pro své názory a osmdesátiletá válka byla kromě povstání proti Španělům i krvavý džihád ortodoxních protestantů proti katolíkům. Tato země však žije od nepaměti obchodem a mořeplavectvím, což jsou silné, praktické, člověčí záležitosti. Zákon zisku říká střízlivě: vyhýbej se střetům, obchoduj. Hrdé Spojené Nizozemí milovalo snášenlivost z toho prostého důvodu, že se to kupcům lépe hodilo do krámu. Holandská tolerance není ideologická, ale od samého začátku pragmatická. Že křesťanská víra předpisuje snášenlivost, výborně navazovalo na postoj nizozemských obchodních měst v 17. století, totiž že náboženské půtky musí konečně přestat. Motto nynějšího amsterodamského primátora Joba Cohena – „udržet lidi pohromadě“ – má hluboké historické kořeny.

Neodpustím si obraz

Nepřekvapilo by mě, kdyby vlivem rámu su kolem islámu došlo v Evropě k obrodě křesťanství. Co víc: domnívám se, že islám v Evropě v současné době uštěďuje původnímu náboženství tohoto světadílu pořádný kopanec. Náboženství je hrozné a nebezpečné jako poezie. Vytváří přímou spojnicí s územím, na které normální, skeptický Západoevropan vstupuje jen s výhradami. Poetický rozměr náboženství nikdy nepřestane působit svou nespoutaností a troufalostí. Existuje dosah, na nějž lidský rozum nemá vliv, ale přesto se nás týká. Rituály, šílená a pošetilá dogmata, a především náboženské příběhy přispívají k tomu, že je nám ta zstrašující otázka, na níž jsme – jak se někdy v hloubi duše obáváme – závislí, přece jen někdy blízká. Existuje něco většího, než jsme my. Kláníme se tomu. Vážná pokora.

Jak nebezpečná může poezie náboženství být, nám samozřejmě dostatečně ukazuje naše vlastní evropská historie. Všichni to víme: znásilnění a porobení Konstantinopole v roce 1204; otřesné chování latinských křižáků, kteří způsobili, že je schizma mezi východními a západními katolíky definitivní; založení dominikánského řádu ve 13. století; pronásledování Židů a kacířů, pes s hořící pochodní v tlamě. Že kultura Inků a Mayů byla zničena ve jménu katolických králů Kastilská a Aragonie, si uvědomujeme, možná s jistým pocitem trapnosti, po zaoceánském letu, s hotelem a několika zajímavými výlety zahrnutými v ceně.

Pokud jde o naši dobu, setkáváme se s poezií náboženství téměř denně prostřednictvím moderního jevu – islámského sebevražedného terorismu. Islám je náboženství, které zakazuje obraz. Přesto jeho obrazy bloudí po světě. Jeden z nich, svatý obraz, se mně – a myslím nejen mně – usadil na sítnici. Sadžida al-Rišávi má hlavu a hrdlo zahalené bílým šátkem, rukama rozevívá svůj tmavý plášť. Povytažená ramena, krk nachýlený dopředu, postoj pětatřicetileté ženy vyjadřuje odhodlání, což je pochopitelné, protože tento záběr zaznamenává její zatčení. Přesto vyjadřuje i přesně to odhodlání, s nímž v listopadu 2005 na svatbě v jordánském hotelu Radisson chtěla rozsvětat smrt mezi bezvěrci a odpadlými muslimy. Její nesmělý obličej se odvrací od šedobílého pásu nálože, který je vidět pod rozhaleným pláštěm. V obou rukou drží konec červené šňůrky. K výbuchu nedošlo, aspoň tedy u ní. Zatímco nálož jejího manžela vybuchla, jak se patří, včetně muže a svatebčanů, tahala ona za šňůrku nadarmo a byla odsouzena k tomu zůstat na světě, který se rázem změnil v peklo. Takový strnulý záběr má podobně odcizující účinek jako umění. Dívám se na ikonu mučednice, jejíž židle v nebi je prázdná. „Květy zla“ jednoho náboženství.

Možná i závist

Znovu však říkám, že je náboženství krásné. Když jsem před časem zabloudila autem v Severním Brabantsku a zjistila, kolik je tam i v těch nejmenších vesničkách kostelů, a nepřehlédla přitom, že ty cihlové kolosy z pozdního 19. století mívají jiné určení než původně – supermarket „Víra, láska a naděje“, bytový komplex „Dobrý pastýř“ –, padl mi zrak na sošku nad zatlučenými dveřmi ve vysokém, chladném průčelí. Samozřejmě jsem ji hned poznala – byla to pieta. Křesťanské náboženství, zejména katolické, je mimořádně krásné tím, že pošlapává druhé z desatera přikázání: „Nezobrazíš si Boha.“ Člověk obrazy potřebuje. Vzpomínám si, že když jsem to ráno dojezla na dálnici, šedou dálnici v šedé lednové krajině, hrála mě ta soška u srdce. Ovšemže vím, že „Církev“ kolem té matky se zemřelým synem na klíně vytvořila několik dogmat, která vyslovují takové nesmysly, že většina věřících je bere jako příběhy. Duše i tělo obou se vzneslo na modrá, metafyzická nebesa. Ona otěhotněla, porodila, ale je pořád ještě paní. Líbí se mi ty exotické fantazie, které zřejmě mají oslepovat. Co se skrývá za nimi, je pro oko smrtelníka příliš velké a ohnivé. Soška si z podivnosti nějakého dění nic nedělá. V té jediné vteřině, kterou auto potřebuje, aby projelo kolem, vyzařuje měkký zármutek, který nám dělá dobře, smířený vztah ke všem, kdo si čas od času kladou zoufalou otázku, kde byl Bůh, když byl potřeba.

Nebudu zapírat, že ten současný křik kolem islámu mě konfrontuje s mým vlastním, z domova získaným náboženstvím a jeho pradogmatem. Sekta židovského rabína měla odvahu, neslýchanou drzost hlásat odpuštění. Je logické, že si současně kladu otázku, zda násilí, verbální nebo s použitím pum, které provází rychle se šířící nové hlavní náboženství v Evropě jako divoce se třepetající vlabka, skutečně k tomu náboženství patří. Nebo je to snad jen imperialismus stejného druhu jako ten, jehož pomocí se ve 4. století císař Konstantin a začátkem 9. století Karel Veliký postarali o to, že Evropa přijala křesťanství?

Nový Luther bude žena

Zatímco toto píšu, leží mi na stole izraelské noviny a americký týdeník.

„Muslimové přebírají Evropu“, píše starý Bernard Lewis, profesor na Princetonu, v listu *Jerusalem Post*. Odborník na Střední východ vyčítá bezpáteří Evropě, že se vzdává bez odporu.

Americký týdeník na mém stole je *Newsweek*. Tam píše Fareed Zakaria, že současný náboženský boj mezi šíity a sunity v Iráku byl mohl být počátkem reformace islámu. Zakaria napsal knihu *Budoucnost svobody*. Říká v ní, že liberální islám nevznikne na základě argumentů liberálních teologů, islámských či neislámských, ale společenskými podmínkami, tak jako k tomu došlo v křesťanské Evropě šestnáctého století.

Mnohému Evropanovi zřejmě – stejně jako mně – připomíná násilí mezi šíity a sunity v Iráku naši vlastní bídu o několik století dříve. Ale kromě násilností a vraždění se mi nezdá, že by se dalo s naší křesťanskou reformací srovnávat. Dva hlavní proudy islámu jsou oba velmi staré. V současné době neusilují o teologickou obnovu, ale o moc. Moje holandská, pragmatická logika mi říká, že Irák je asi to poslední místo, kde byl mohl vzniknout liberální islám. Říká mi také, že společenské podmínky se mohou slučovat s teologií, a že se s ní dokonce, jestliže se ta reforma má zdařit, budou muset sloučit. A nakonec mi moje logika polderu říká cosi nestoudného. Jestliže v islámu dojde k reformě, nebude to tam, v tom kotli, odkud tohle náboženství pochází, ale na blahobytném Západě. A mohlo by se stát, že Martin Luther toho hnutí, čímž mám na mysli hlas, který přijde s argumenty, bude hlas ženy.

Stýská se mi po Ayaan Hirsi Ali. Stýská se mi po té somálské Nizozemce, naší senzační černé političce s tichým hlasem, který jako by se za řeči stavěl před ni. Bez špetky taktu spojila domácí násilí proti muslimkám, krevní mstu a obřízku s machismem islámu. A že by zrovna její hlas k uším těch, jimž byl určen – muslimských žen –, nedolehl? Všechny, jedna jako druhá, v tichosti, ale s rudýma ušima spolkly to, co jim předestřela. V jednom z nizozemských azylových domů pro oběti domácího násilí, obývaném převážně muslimkami, zapředla Ayaan po projekci filmu *Submission* se čtveřicí žen rozhovor. Nenašla u nich oporu, to jistě ne. Mláčené manželky byly všechny čtyři hluboce uražené, rozčilené, raněné znescvěcením textů z Koránu přepsáním na nahé ženské tělo, bez ohledu na to, zda ty texty násilí vůči nim ospravedlňovaly. „Přestaň!“ volalo jejich svaté rozhořčení, ale v jejich srdcích od té doby visí poplašné zvonečky.

Islám a křesťanství z pohledu nizozemské spisovatelky

Ilustrace David Böhm

Byla jsem zastáncem jejího nekompromisního přístupu. Šarvátky, konfrontace, výborně. Polemika podněcuje veřejnou rozpravu. Neobrácela se samozřejmě na muslimské ženy, ty byly a jsou součástí výzvy k zamyšlení nad islámem a státem. Ayaan Hirsi Ali neargumentovala jako politická aktivistka. Kritičtí myslitelé jako ona, jejichž moudrost vychází z hořkých osobních zkušeností, usilují o uvědomění. Strategicky vzato je škoda, že odpadla od své víry. Ženský islámský Luther, a ještě k tomu černočerný, nebylo by to nádherné? Nebo jinak – vzhledem k tomu, že není teoložka – skutečně ten černý Voltaire? Ale kousavý Francouz, který bojoval proti moci církve, nikdy víru neztratil.

Evropa je sekulární, Evropa je osvícená, Evropa je demokratická a Evropa je – především – blahobytná. Pokud islám prodělá reformu, bude to v blahobytné Evropě. Proč jsem ze všech těch charakteristik vybrala právě blahobyť?

2084

Nově přichází, ať už přicestovali z bývalého východního bloku, z Afriky nebo ze Středního východu, jsou na Západě vždycky oslněni blahobytem, západním blahobytem, který provokuje, přivádí k zuřivosti i okouzlu-

je. Násilí proti Západu ve jménu islámu snad lze zdůvodňovat s odvoláním na náboženství, ale je to především reakce na kulturní výzvu, vnímanou jako nesnesitelnou, výzvu, která vypadá jako blahobyť. Že je blahobyť na Západě v jistém smyslu vedlejší produkt, to už bývá přehlíženo, protože základ, výchozí ideologie, se z velké části projevuje v tom, co tu není: není tu cenzura, nejsou tu vězení plná disidentů, není tu mocná síť úřednické korupce, není tu právní moc ve službách politického diktátora nebo stranického programu, není tu strach z autorit, a už vůbec ne strach z nějakého náboženství.

Před časem, při přednášce v Lipsku, jsem si veřejně položila otázku, zda už některý spisovatel píše román s titulem „2084“. Nesmírně mě zajímá, zda islám, který se pevně a definitivně usazuje v našem středu, sem bude jednou opravdu patřit a bude integrovaný v sekulární, osvícené, demokratické, blahobytné Evropě.

V otázce reformovatelnosti islámu vládne mnoho pesimismu. Základem křesťanství je Nový zákon s přikázáním lásky k bližnímu, přikázáním odpuštění – obě přísná, myšlena důsledně, tedy nejen pro vlastní klan – a s překvapujícím náběhem na odluku církve

a státu. Matouš 22, 15–22: *Odevzdejte tedy, co je císařovo, císaři, a co je boží, Bohu.* Základem islámu, tak jak se v současné době po celém světě projevuje, včetně dogmatu násilí toho učení – jak rozsáhlé, jak nezpochybnitelné je? A navíc: nakolik je známo milovaným věřícím? Luther považoval za nezbytné, aby každý věřící mohl Nový zákon samostatně číst či poslouchat, a přeložil svatou knihu do němčiny.

Mám dva důvody, proč si myslím, že k reformě islámu dojde na Západě. První je, že věda, islamologie, s tím už začala. Výzkum pramenů, dějin, historického Mohameda a doktrín islámu tu v současné době probíhá nezávisle na muslimské ortodoxii. Navíc vědce v našich krajích méně snadno potká to, co se stalo súdánskému politikovi, teologovi a spisovateli Mahmudu Tahovi. Taha, který z dobrých, vědecky podložených důvodů navrhl, aby se uznávaly výhradně koránové texty z období Mohameda v Mekce – a to jsou mírumilovné texty, bez povinného džihádu –, byl v roce 1985 obviněn z odpadlictví a v chartúmském vězení oběšen.

Druhý důvod pro tu možnou reformu islámu zde na Západě jsou společenské okolnosti, o nichž psal už Fareed Zakaria. Znovu se dívám na Nizozemsko, momentálně mezinárodně vzato tak zajímavé.

Každé náboženství přizpůsobuje svou každodenní praxi podmínkám země, v níž působí. Jinak to ani nejde. Když jsem koncem roku 1992 cestovala s dcerou po Uzbekistánu, navštívily jsme společně s našimi šoféry, Rusem a Uzbekem, v Samarkandu rodinu, kde otec byl muslim a matka s osmnáctiletou dcerou pravoslavné. Když mě vloni vzal můj albánský nakladatel se svou rodinou na výlet do hor, objevila jsem obdobný, ještě rafinovanější model: i zde byl muž muslim, žena pravoslavná a dospělá dcera římská katolička. Samozřejmě jsem o těchto nábožensky vzato zcela bezstarostných rodinách dodatečně přemýšlela. Domnívám se, že to bylo stalinistickou diktaturou v těch zemích, že se všechny ty církve v ilegalitě zabývaly něčím jiným než přesnými předpisy svého učení.

V Nizozemsku jsou společenské podmínky přesným opakem diktatury. Tato země je asi nejsvobodnější, nejsvobodomyšlnější na světě, a přitom jedna z neblahobytnějších. Patřím k bojovné generaci, která v šedesátých letech minulého století vášnivě protestovala proti téměř všem tehdejším představitelům moci. Odbojnost od té doby značně opadla. Během sedmdesátých a osmdesátých let vyústila v bezstarostnou spokojenost na přelomu století – ze všech hnutí je vlastně dosud přítomen jen feminismus.

Pohled optimistický

Vím, čeho se naši islámští nově přichodí lekají. Když se dívám jejich očima, také se děším banálního, vulgárního a otevřeného sexu v naší současné společnosti. Působí skoro jako nátlak, posedlost, navíc je často ve službách prázdné komerce. Přesto si dokážu představit, že nejedna muslimská žena je z toho brzy méně šokovaná, než by se – vzhledem k cudně zakryté hlavě – mohlo zdát. Ví, často lépe než my, že v zemích, kde ženské bytosti chodí zcela zahalený, v Afghánistánu, v Pákistánu, to důrazné tabu muže údajně právě neovladatelně provokuje. Nakolik je v područí sexu kultura, která ženě vštěpuje, že je v zásadě chodící, sedící a ležící pohlavní ústrojí? Nakolik horkokrevná je

společnost, kde se od muže očekává, že se bez zábran vrhne na každou náhodně kolemjdoucí ženu, pokud mu to nezapovídá mocný signál, boží předpis týkající se oblečení? Jedna posedlost možná vypadá jinak než druhá, ale jinak si mohou podat ruku. Považuji za logickou předpověď, že právě islámské ženy se v našem evropském blahobytu, včetně všech zásad, které k tomu patří, budou jako první cítit zázračně doma.

V optimistických náladách vídám někdy Nizozemsko, lakonickou zemi, která postrádá sklon k velkoleposti a teatrálnosti, jako laboratoř na okraji Evropy. Míchání nebezpečných, vznětlivých látek způsobí občas drobný výbuch, ale chemický proces prostě pokračuje.

Nejen svět se mění, ale i zeměkoule. Nizozemsko je ze všech evropských zemí v největším ohrožení, jestliže se časem, za povětrnostních podmínek, které se dostaví se statistickou jistotou, valící moře zase jednou ničivě vzduje. Můj román *Utonulá* se odehrává na pozadí přírodních pohromy na jihu Nizozemska, která před půlstoletím způsobila mnoho obětí. V knize se vrací věta: mohlo to dopadnout hůř.

Myslím na pozadí románu „2084“, který ještě musí být napsán. Historický vývoj často postupuje velmi rychle. Otázka, zda Mohamedovo učení může žít v míru s učením Ježíše, hrdiny evangelií, bude asi do té doby zodpovězena. Co se týče Nizozemska, mohla by ta otázka ztratit veškerou váhu v podmínkách neúprosné diktatury, tentokrát nikoliv politické. Protipovodňové zábrany v zálivu Oosterschelde, mořské hráze podél pobřeží a hráz Afsluitdijk mezi provinciemi Severní Holand a Frísko jsou ukázky vodohospodářského umu, zatím celkem spolehlivé, které působí, že obyvatelé Nizozemska mohou žít pod hladinou moře.

Spolu.

Přeložila Magda de Bruin-Hüblová.
NRC Handelsblad 10.–11. března 2007

Margriet de Moorová (1941) začala psát v šestačtyřiceti letech. Studovala klavír a zpěv, později (když jí odrostly dcery) ještě archeologii a dějiny umění. Debutovala v roce 1988 povídkovou sbírkou Viděno zezadu (povídka Robinson Crusoe vyšla česky v Literárních novinách č. 20/1999), následovala sbírka tří novel Dvojportrét (1989) a román Šedá, modrá, bílá (1991, česky Mladá fronta 2000). V roce 1993 vyšel další román Virtuos, v roce 1995 de Moorová opět krátce odbočila k povídkovému žánru sbírkou Tak tedy sním. Následují romány Egyptský vévoda (1996), Lázně-Město (1999) a Kreutzerova sonáta. Milostný příběh (2001, česky 2003, Paseka). Nizozemští recenzenti de Moorové pravidelně vytýkají, že nepíše dostatečně přehledně – užívá rychle střídání vyprávěčské perspektivy, skoky v čase; vše bez jasného grafického odlišení. Nakladatelství Paseka připravuje k vydání autorčin román Utonulá.

Aktuální pád kultury

Proměny kultury na Aktuálně.cz

Pokud pročítáte internetová média, nemůže váš zrak čas od času nepadnout na zpravodajský server Aktuálně.cz, projekt portálu Centrum.cz a Romana Galla, jenž byl s velkým humbukem spuštěn 1. 11. 2005. Od té doby si získal své místo na české mediální scéně především díky kauzám Sabiny Slonkové. Horší už to je s kulturní rubrikou serveru.

RICHARD KLÍČNÍK

Aktuálně.cz byl původně relativně nízkorozpočtový projekt, ve kterém se počítalo s maximálně deseti lidmi. Mělo se jednat o seriózní protějšek k dalšímu produktu Centra – k bulvárnímu deníku Bleskově.cz, který si svůj vrchol popularity užil právě před spuštěním Aktuálně během vysílání první řady reality show VyVolení.

Dalo se tedy předpokládat, že společnost bude rozvíjet svůj úspěšný projekt, který bude vydělávat na seriózní a rozjízďející se Aktuálně. Vše změnil příchod Romana Galla, jenž přesvědčil vedení firmy, že pokud zpravodajství, tak se vši parádou. V té době Gallo opouštěl Hospodářské noviny a spolu s ním na Centrum odešel základ nového týmu zpravodajství. Investice Centra byla značně navýšena a během krátké doby vznikl na pražském Smíchově moderní Newsroom, který počítal zhruba se 30–40 zaměstnanci včetně technické podpory. Zpravodajský tým je dnes asi dvojnásobný.

Jak bylo řečeno výše, Centrum vlastní bulvární stránky Bleskově.cz, které „dělá“ relativně malý, ale o to lépe sehraný tým. Zpravodajství tohoto typu má tedy portál pokryto, takže vznikla hypotéza, že by nová kulturní rubrika měla být něco jiného a měla by se zabývat tzv. vyšším uměním, ať už se jedná či nejedná o vyprázdněný termín.

Rubrika obsahovala šest podsekcí, z nichž jedna se sice jmenovala Celebrity, ale i ta měla být zaměřena na zprávy nebulvární s jasným zaměřením na kulturu, zbytek tohoto zpravodajství patřil do pole působnosti Bleskově. Obě zpravodajství měla od začátku zcela jinou cílovou skupinu, a proto se obsah měl překrývat maximálně v pěti až deseti procentech.

Kultura na Aktuálně proto začala razit utopickou vizi kulturního všeobjímajícího zpravodajství s ambicemi informovat o dění v regionech a zajímavých knihách. Záměr byl neopomíjet ani natolik menšinové žánry, jako je opera, balet či poezie. Nedílnou a nezbytnou součástí musel být také film, který je z hlediska návštěvnosti nepostradatelný.

přešlap

Máte názor na umění? Styďte se!

Nelíbí se vám Kaplického návrh nové budovy Národní knihovny? Nebo dokonce – pámbu s námi a zlý pryč – nemáte rádi obrazy Jacksona Pollocka? Proti gustu sice žádný dišputát, ale veřejně byste své názory říkat neměli. Jak nás totiž v článku ze 30. března „Abstraktní umění dráždí“ opětovně poučila redaktorka Lidových novin Jana Machalická, jste totiž buď blbí („nejhloupější je odsuzovat něco, do čeho jsme se nesnažili proniknout“) nebo navedení („to, že i vzdělaní lidé odsuzují nejprogresivnější moderní umělce, pramení také z toho, že teoretici neumějí přijatelně vysvětlit, proč jde umění právě takovou cestou“). Jak vysvětluje Machalická: když se někomu moderní umění nelíbí, nemůže k tomu mít žádný rozumný důvod. Už to totiž není jako za lovců mamutů, kdy umění prožíval kdejaký obejda, protože mělo „přispívat k sounáležitosti společenství a kultur“. Dnes už je to jinak, umění nám ukazuje cestu, jeho „tvůrci jsou napřed“. Moderní umění je navíc obor tak složitý, že mu stejně jako kvantové fyzice nemůže rozumět hned tak někdo: „Nikoho nenapadne, aby mluvil do kvantové fyziky. Tam je každému jasné, že musí léta studovat. V případě uměleckých oborů se běžně vyjadřuje kdekdo bez vzdělání a praxe a ani trochu se nestydí své názory prezentovat, neboť přece máme demokracii.“ Svatá pravda, demokracii tu přece nemáme od toho, aby lidé sem tam šli na divadelní představení, do kina či na výstavu obrazů a hned měli nějaký názor. Stejně jako se ptáme svého lékaře, proč nás třeba bolí břicho, měli bychom se asi tázat svého teoretika, co si můžeme o tom či onom uměleckém artefaktu myslet. A takový odborník nemá být žádný chápavý psychoterapeut. „Odmítnout dojmologii či plácání trochu poučeného diváka je nutné a není to žádný fanatismus ani reziduum totality,“ píše Machalická a jeden jen nerozumí jejímu postesknutí, že lidé považují zastánce moderního umění „za snoby a elitářské intelektuály, kteří se vyvyšují“. Něco takového přece nemůže po přečtení jejího článku nikoho napadnout.

Jiří T. Král

Film, výtvarné umění a básně

Hned v prvních dnech na Aktuálně přibyla Irena Hejdová, jež je v kulturní sekci jediným člověkem, který zde působí po celou dobu trvání zpravodajství. Mladá a nadšená Hejdová (vystudovaná scenáristka) se cílevědomě vrhla do filmové kritiky a velmi záhy si vytvořila jak silnou skupinu příznivců, tak odpůrců a zařadila se díky podpoře značky Aktuálně.cz k nejčtenějším internetovým filmovým kritikům u nás. Oporu v oblasti výtvarného umění získalo Aktuálně také hned ze začátku v Radku Wohlmuthovi, který se ozval zcela náhodou, když viděl, že vzniklo nové médium, jež sekci výstavy plní pouze zprávami ČTK a nemá nikoho, kdo by o současném výtvarném dění mohl psát zasvěceně. Jeho komentářové pojetí bylo přesně to, co Aktuálně hledalo, a tak se jeho týdenní články staly důležitou oporou celé rubriky. I díky tomu přežil Wohlmuth se svými články postupnou změnu koncepce až do předminulého týdne.

Dlouho nepřežila ani rubrika Báseň týdne, ve které se podle původního plánu měli objevovat jak autoři zavedení, tak básnická omladina, která působí zejména na internetu. Poezie v kulturní rubrice byla jedním z kamenů původní koncepce a několik stovek čtenářů, kteří si báseň za týden přečetli, sice znamenalo velké úspěchy pro poezii, ale pro molocha zvaného Aktuálně bylo propadákem. Její místo bylo nahrazeno dalšími články o Madonně a o tom, že Robin Williams má zase potíže s pitím.

Nová koncepce – Češi přece nečtou!

Těžiště nového pojetí se začalo postupně rýsovat v člancích o filmech (převážně v režii Ireny Hejdové) a čím dál více ve zprávách o celebritách (alespoň že Aktuálně psalo o skutečných popových hvězdách a ne o tragice české „populární“ scény). Ostatní kultura začala být stále více opomíjena – nebyl na ni čas ani peníze.

Postupem času zcela vymizely články o opeře (které měly ještě menší čtenost než poezie), pomalu, ale jistě usínalo i publikování vlastních divadelních kritik. Nejcitelnější ze všeho byl však úbytek článků v sekci kni-

hy, ve které se začaly objevovat články s neúprosnou pravidelností jednoho do týdne. Že by podle hesla Češi stejně nečtou dospělo vedení k tomu, že rubriku není potřeba plnit? Zajímavá situace také nastává při srovnání s Bleskově.cz. Obsah sice stále není stejný, ale podíl zpráv, které se objevují na obou sesterských médiích, povážlivě roste, snad jen s tím rozdílem, že na Bleskově jsou zprávy ze světa celebrit dynamicky kráceny na dřevě a objevují se dříve. Cílová skupina obou médií je sice různá, ale obsah se začíná podobat víc a víc.

Přichází Showbizz!

Úpadek kulturní rubriky je snad ospravedlnitelný novým projektem, který se rozhodlo vedení firmy spustit. Label s názvem Showbizz má být zaměřen na –náctileté čtenáře a má obsáhnout všechno, po čem mladí prahnou. Má ambice takřikajíc držet prst na tepu dění a stát se magazínem, který centru do té doby chyběl.

Chyběl skutečně? Jediné, co bylo v jeho náplni nové, byly články o počítačových hrách. Stačil ale tento jediný segment k tomu, aby kolem něj byl vytvořen celý nový webový časopis? Možná by byl, kdyby se o projekt staral tým lidí, který nemá na starosti nic jiného a hlavně je v problematice doma.

Centrum však pověřilo realizaci Showbizzu tým kulturní rubriky, která stěžejně zvládala pokrýt všechny své sekce, natož aby utáhla s malou posilou podobný projekt. V kulturní rubrice se objevuje stále méně článků, část z nich je navíc převáděna do Showbizzu, který je se slávou konečně spuštěn.

Rozpaky nad podivným designem se rozpouštějí v komerčním úspěchu – nový web má denní návštěvnost kolem patnácti tisíc uživatelů. Tento stav však netrvá dlouho a Showbizz padá záhy zhruba na polovinu svého počátečního rance přístupů. Tým kultury se nadále plácá mezi Aktuálně a Showbizzem, který snad nemohl být nastaven nešťastněji.

Jako by se jednalo o výstřel naslepo, míří nový projekt přesně mezi čtenáře Aktuálně a Bleskově. Vzhledem k tomu, že Aktuálně se v kultuře už delší dobu nemohlo rozhodnout, kterým směrem se vlastně vydat, působí nový web poněkud tragikomicky. Dojem jen dotvářejí pologramotné články o počítačových hrách, které jako by byly psány přímo někým z cílové skupiny magazínu.

Redakce boj mezi mlýnskými kameny vydržela asi půl roku, kdy už se na kultuře dají číst pouze články o filmech a filmových cenách a tu a tam článek o umění. S prvním dubnem přichází žertík nejskvělejší – kultura na Aktuálně přestává existovat. Po kliknutí na sekci se čtenář propadá do sedmého kruhu pekelného – do Showbizzu. Vedení Aktuálně si pomohlo mrtvým projektem, bohužel mu nedochází základní fakt: Showbizz rozhodně není kultura.

Společně se zrušením kulturní rubriky ale mohly být odepsány všechny nepodstatné (rozumějme nekomerční) projekty. Autoři píšící o umění, o divadle či – nyní již zcela výjimečně – o knihách se o změně dozvídají, tak jak je na Aktuálně dobrým zvykem, až když je po všem a vše je nezvratně zrušeno.

Na vývoji kulturní rubriky Aktuálně můžeme transparentně doložit vývoj celé české kultury posledních let na relativně malém časovém úseku roku a půl. Jen na Aktuálně zvládli kulturu pohřbit desetkrát rychleji, než se to podařilo celé společnosti.

Autor je blogger, působil v Aktuálně.cz.

Humanita jako profese

Kdo jsou novodobí misionáři?

Co má společného Člověk v tísní a jezuité? Oba spolky pomáhají potřebným, oba pracují s místními komunitami v chudých zemích, oba se snaží své „klienty“ naučit, jak najít východisko z krizové situace. Oba využívají „misionáře“, nadšence, kteří se z různých důvodů vydávají do krizových oblastí, aby tam šířili svoji představu víry. U jezuitů to bylo křesťanství se všemi svými hodnotami. U Člověka v tísní jde o cosi jako princip občanské solidarity.

TOMÁŠ VLACH

Zatím u nás neexistují průzkumy, které by zjišťovaly motivaci lidí odjíždějících pomáhat: z nahodilých rozhovorů ale vyplývá, že dnes jde u velké části z nich o touhu poznat svět, vidět nové věci, získat zkušenosti. Na rozdíl od jezuitů můžou počítat s tím, že si vydělají nějaké peníze – vzhledem k minimálním výdajům se dá ušetřit dvacet až čtyřicet tisíc měsíčně. Stejně jako jezuité dnes české nevládky řeší i to, jak se o své misionáře postarat po návratu. Zatímco jezuité si vytvořili propracovaný systém, který dával řeholníkům-misionářům doživotní jistoty, u novodobých humanitárních organizací se v posledních letech spíše přirozeně než z plánovitého úmyslu vytvořil přístup, kdy se osvědčení pracovníci nechávají opakovaně najímat, a dokud je to nepřestane bavit nebo jim zdraví dovolí, rotují po misích na celém světě.

Polovina chce ven znova

„V případě jezuitů, ale i dominikánů nebo františkánů to byly organizačně velmi náročné akce. Vypravit loď, sehnat lidi, peníze,“ říká církevní historik Jaroslav Šebek. Do divokých, neprobádaných krajů vyjížděli většinou řeholníci kovaní několika lety pobytu v klášteře, výjimečně kněží mimo řád. Poslání misijníka bylo na celý život, bohužel i proto, že v rizikovém prostředí dlouho nepřežil. Buď ho sklátily nemoci, nebo domorodci. Kdo se ale dočkal konce svého poslání, o toho se řád postaral a mohl v klidu dožít v klášteře ve své původní vlasti.

Dnešní humanitární organizace žádné klášterní rezervy nemají. Charakter profesí se ale od 18. století příliš nezměnil, stejně jako tehdy jsou potřeba rázní a komunikativní manažeři se smyslem pro dobrodružství, nebo pedagogové či technici, ovládající pokud možno co nejvíce jazyků. Skutečná esa se ale o tuto práci nehlásí, a tak se většinou hledá kompromis: více či méně schopný člověk, ochotný odjet na půl druhého roku za nepřiliš vysoký plat zachraňovat svět. Samostatnou kapitolou pak jsou specializované profese, například stavební inženýři nebo lékaři. S problé-

my sehnat lidi se potýká každá z nevládních organizací ve světě i v Česku. Organizace Člověk v tísní kvůli tomu zřídila funkci personalisty, který shromažďuje životopisy a vybírá vhodné adepty. Ochotných (a všeho schopných) je dost, statistiky českých humanitárních organizací vypovídají o tom, že výběrem projde přibližně jeden z dvaceti zájemců.

Jak to vypadá? Každá organizace si ho dělá po svém, hlavně požaduje manažerské schopnosti, jazyk (angličtinu a místní; v českých podmínkách je výhodou ruština) a psychickou odolnost. Pro Českou katolickou charitu je dělají armádní psychologové podle vojenských kritérií. Člověk v tísní pořádá třídní soustředění, kde adepty vytrídí mimo jiné i při bojových hrách, jako například pátrání po šéfovi mise, kterého unesli povstalci.

Tyto věci ovšem nemusí absolvovat ti, kdo už na nějaké misi byli. Právě předchozí zkušenosti mají při výběru zásadní váhu, a tady se už dostáváme k současné podobě misionářství. „Asi dva měsíce před koncem se každého ptáme, jestli chce dál pokračovat. Pokud ano, už pro něj hledáme místo,“ říká personalistka organizace Člověk v tísní Iva Poliačiková. O další práci v zahraničí projeví zájem zhruba polovina lidí, problém je, že se ji nedaří sehnat hned. „Musí si dát pár měsíců distanc, než se něco najde,“ říká Poliačiková.

Pokud má zdravotní problémy, Člověk v tísní doporučí lékaře. Když zmešká daně, je k dispozici daňový poradce, v mezidobí ale nemůže počítat s platem. Veteráni tak v mnoha případech raději volí odjezd na další misi, organizace po osvědčených lidech sáhne s radostí. V Česku se za několik let intenzivní humanitární činnosti vytvořila skupinka asi deseti až dvaceti lidí, kteří točí mise pravidelně, v některých případech i s partnery a dětmi. Jiní začali v zemích třetího světa pracovat pro mezinárodní organizace, jako OSN, EU či OBSE. Zajímavé bude sledovat, kolik jich vydrží, zda se i v Česku vytváří skupina „profesionálních humanitářů“.

Pomoz si, jak umíš

„Seženeme místo i tomu, kdo chce zůstat v pražském ústředí,“ říká Poliačiková. Několik lidí se chytilo v oddělení humanitární a rozvojové spolupráce. Pracují jako takzvaní desk officeři, tedy koordinátoři misí z Česka, mají za úkol doladovat projekty, komunikovat z českými donory a zajišťovat pro mise veškerý servis. Bývalí misijníci pracují také pro sekci lidských práv, dokumentární festival *Jeden svět* a v jednom případě i pro pedagogické programy *Varianty*. „Zájem o Prahu ale moc velký není, lidi jdou raději jinam,“ dodává Poliačiková. Důvod je prostý – peníze. V ústředí se nástupní plat pohybuje kolem dvaceti tisíc, ve většině případů méně, než by si navrátilci vydělali ve své profesi jinde.

„Každému, kdo venku pracoval dobře, nabídneme místo doma. Ale oproti jiným nevládkám je naše česká struktura hodně početná, takže míst máme dost,“ říká Jakub Dvořáček z České katolické charity. Podle něj ale není o uplatnění doma velký zájem, z podobných důvodů jako u Člověka v tísní: nízké platy a navíc nepřiliš zajímavá práce.

Před pěti, ale ještě třemi lety přitom taková starost samozřejmostí nebyla. Nástupní a výpovědní datum se zpravidla krylo s daty výjezdu. Člověk ze sebe sice vydal maximální výkon, co bude potom, sice vedení organizace zajímalo, systém by se v tom ale hledal jen velmi těžko. „Reagovali jsme tak na připomínky, že se o navrátilce nestaráme,“ dodává Poliačiková.

Přitom u zahraničních organizací není taková starostlivost zdaleka obvyklá. „Bereme dobrovolníky na tři-, šesti- nebo devítiměsíční kontrakty. Pak se jich ptáme, jestli mají zájem pokračovat. Co dělají mezi tím, záleží na nich, my je neplatíme,“ říká Lubica Ďuricová z české pobočky mezinárodní organizace Lékaři bez hranic (MSF). Pokud chtějí získat místo v ústředí, musí absolvovat standardní výběrové řízení. Zkušenost z venku tu může být výhodou, žádné jiné úlevy ale nepřicházejí v úvahu. Kancelář, která je odnoží rakouské buňky MSF, tu je hlavně kvůli náboru personálu, i tak prestižní značka jako MSF se totiž potýká s nedostatkem lékařů, zdravotníků i logistiků.

„Není to ideální, ale práce venku je zajímavá,“ říká lékař Oliver Šafránek, který pro MSF léčil tuberkulózu v Africe i Střední Asii. Mladý internista se sice dostane k zajímavým případům, jeho faktická praxe ale stojí. V českých podmínkách využije znalost lepry nebo afrických kožních parazitů opravdu jen výjimečně. Málokterý lékař tak dokáže jezdit po misích víc než pět let.

Systémem „kontrakt a na shledanou příště“ pracují na západ od našich hranic téměř všechny nevládní organizace. Francouzská katolická charita či Mezinárodní červený kříž zase téměř z poloviny využívají dobrovolníky, kterým dávají jen kapesné. Zájem přesto daleko převyšuje nabídku dobrovolnických míst. Lidi, kteří se o práci ucházejí, lze rozdělit do několika kategorií: padesátníci toužící po změně, nadšení absolventi škol, vysloužilí vojáci (i veteráni cizinecké legie), zdravotníci se zájmem o dobrodružství, náboženští aktivisté... Jednu z početných skupin tvoří věční veteráni, protloukající od kontraktu ke kontraktu. Produkt moderního misionářství, bez kterého se ale mezinárodní organizace těžko obejdou.

Autor je reportér České televize.

Foto Jakub Dvořáček

Finanční kolotoč

Dotace na pomoc sociálně vyloučeným

Nabídka vyvolává poptávku. Čím budou dotační programy pro předcházení sociálního vyloučení komplikovanější, tím hůř budeme moci tomuto fenoménu zabránit. Článek však nepojednává o zoufalství osamělých manželek v prostorově segregovaných milionářských satelitech, nýbrž o tragikomedii stran programů pomoci slovenským Romům v českých ghettech.

ROMAN KRIŠTOF

Když v roce 2000 zajistil tehdejší zmocněnec vlády pro lidská práva Petr Uhl ve státním rozpočtu 20 milionů korun na romskou integraci, stěžil tušil, jaký kolotoč roztočil. O výši částky nešlo, štedrý bonviván Miloš Zeman by i na žádost o uvolnění částky několikanásobně do kapitoly VPS (všeobecné pokladní správy) jistě kývl. Do té doby žádná specificky „romská“ položka neexistovala, krom pravidelných dotací romského národnostního tisku, záhadné podpory romských podnikatelů ze strany ministerstva práce a sociálních věcí a dotací na kulturní, vzdělávací a volnočasové aktivity ze strany ministerstev kultury a školství.

Krásná doba počátku

Petr Uhl vytvářel vládní koncepci integrace romské, jejímž základem byla podpora etnoemancipačního úsilí, které mělo vytvořit z Romů národ. Vlajková loď neziskového sektoru zvedla prapor s heslem „Romové pomáhají Romům“ a začala koncipovat program terénní sociální práce, tedy přímé sociální práce v různých uličkách a domech hrůzy, pro které se časem vžil název ghetta, odborně pak sociálně vyloučené lokality. Zeď v Matiční se tyčila ve všech světových médiích tak, že zastíňovala africké bantustany, Kanada nám zavedla víza a v hrabství Kent působili mezi romskými žadateli o azyl čeští sociální pracovníci, financovaní z peněz Evropské komise (program PHARE). Byla to krásná doba počátku tisíciletí, ve které již byly zakódovány všechny rozpory, vyhřezávající na povrch při každém mediálním tanci kolem vystěhovávání dlužníků nájemného, tedy novotvarem „neplatičů“, skinheadského násilí, prasečáku v Letech a azylových cest Romů od sladké Francie až po Nový Zéland.

Tehdejší vládní Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity musela rozdělit peníze, jež byly schovány v položce rozpočtu. Nabízelo se samozřejmě řešení naporcovat peníze romským sdružením na jejich činnost, a také se tak zpočátku z větší části událo. V každém tehdejší okrese jich bylo několik a všechny chtěly peníze na kroužky pro děti, pořádání festiválků a romské miss. Objevily se návrhy postavit různé památníky, natočit filmy, založit divadla, obnovit romská řemesla a dokonce i uspořádat pořádnou romskou svatbu. Řevnivost byla velká a začal se řešit kulatý čtverec, kdo je opravdu Rom a které sdružení je to skutečně romské... Jako tehdejší výkonný místopředseda Meziresortní komise jsem vyloboval několik milionů na program sociální práce při tehdejších okresních úřadech, po jejich zrušení pak městech a obcích. Také se podařilo vytvořit program finanční podpo-

Foto Martin Šimáček

ry romským středoškolákům. Oba programy pak každoročně expandovaly. V roce 2002 však vzrostl počet Romů žádajících o azyl v Británii natolik, že nám opětovně hrozilo uvalení víz. Navíc byl skinheadem zabit další Rom, pan Absolon. Na krizovém zasedání bylo poté vládě doporučeno vytvořit nové těleso – Agenturu, nahrazující doposud málo funkční roztržitěná opatření jejich ujednocením a zacílením v několika pilotních programech. Inspirací bylo Španělsko, kam jsem onoho roku podnikl s kolegy studijní cestu. S návrhem zřízení Agenury pak vláda poslala nového zmocněnce pro lidská práva Jana Jařaba do háje. Zvláště se o to zasloužil tehdejší ministr Vladimír Mlynář, někdejší bojovník s prasaty v Letech. Uvolnila však dalších 30 milionů korun na dotační programy, o kterých již tehdy mnozí dobře věděli, že z velké části nefungují a sociálnímu propadu mnohých Romů nezabrání. Myšlenka Agenury se stala evergreenem, opakovaným dalšími zmocněnci vlády a ministry a ministryněmi. Spíše šlo ale o jakýsi mediální balónek, vytvářející dojem, že se na něčem pracuje a něco se děje.

Co se však dále všechno událo od mytického roku 2000?

Údělná knížectví

Romské nevládky početně rostly a rozmnožovaly se dělením. V některých krajích v podstatě kopírovaly rozdělení do velkorodin. Zrušením okresních úřadů byla fakticky zničena státní správa a republika byla rozdělena na čtrnáct údělných knížectví. Ústřední vláda tak ztratila schopnost více ovlivňovat situaci v obcích a městech. Vlajková loď neziskového sektoru stáhla prapor s heslem „Romové pomáhají Romům“, protože v kruté praxi zjistila, že etnicita poskytovatele sociálních služeb vůbec není rozhodujícím faktorem a v některých případech je tomu právě naopak. Romská sdružení však začala více

a více usilovat, aby byla právě ona delegována shůry (bezmocnou vládou? úředním krajským knížetem?) k výkonu „integrace Romů“ či k boji se sociálním vyloučením, jak se procesu začalo říkat. Vystěhovávání neplatičů vzrůstalo úměrně s privatizací bytového fondu. Česká republika vstoupila do EU a s ní i Slovensko a romský sídelní komplex Luník IX. Krátce poté vstoupilo do EU rovněž Rumunsko a Bulharsko a s nimi několik milionů Romů. Evropská unie jako značka kvality byla vyprázdněna. Hlavní impuls k aktivitám z vládní úrovně přestal působit. Ministerstvo práce a sociálních věcí však začalo distribuovat peníze z Evropského sociálního fondu, jehož možnosti jdou do stamilionů a miliard. K důvodnému čerpání v dalším období však bylo třeba zjistit, kolik ze těch sociálně vyloučených Romů a lokalit vlastně je.

Levně zpracovaná analýza

Ministerstvem objednaná analýza přišla v roce 2006 s počtem 330 sociálně vyloučených lokalit obývaných asi osmdesáti tisíci sociálně vyloučenými dušemi. Z oněch napočítaných lokalit údajně většina vznikla v posledních deseti letech. Nikdo si však nepoložil otázku, kolik jich v onom období zaniklo, ani podle jakých kritérií byla napočítána suma sociálně vyloučených těl. Koneckonců, celorepubliková analýza byla vypracována za 1,8 milionu korun, což je suma, jakou zadávají k vypracování analýz větší města. Velikost této sumy je nepochopitelná vzhledem k složitosti a obsáhlosti problému, na který byla určena. Analýza měla rovněž podat přehled o absorpční schopnosti subjektů působících v oblasti „předcházení sociálního vyloučení“. Míněna je tím schopnost nevládních neziskových organizací čerpat finance na programy ze zmíněného Evropského sociálního fondu. Analýza však kromě vágních doporučení žádné konkrétní straně

absorpční kapacity nepřinesla. Nejedná se totiž o kapacitu pracovat s lidmi, ale o kapacitu čerpat, což znamená především administrovat, čili vykazovat činnost. Odhadem zabere administrování, tj. vykazování činností a užití peněz, pracovníkům organizací asi 60 % pracovního času. Činnost samotná je až někde v druhé či třetí řadě důležitosti.

Novinář Pavel Máša uveřejnil v Lidových novinách článek pojednávající (mimo jiné) o zvratu z romantického pohledu na Romy a jejich národní emancipaci, zosobněného romistkou Milenou Hübschmannovou a také koncepcemi Petra Uhla, k odbornictví, jež se prezentuje málo srozumitelným jazykem politické korektnosti (Dost pokrytectví vůči Romům!, LN 4. 3. 2006). Táže se, kolik metodologických obrátů nás ještě čeká. Dovoluji si na tuto publicistickou otázku odpovědět: čeká nás jich tolik, kolik má kruh hran. Dokud budeme mít za to, že nevládní neziskové organizace mohou nést tíhu integrace sociálně zdevastovaných romských rodin (zdevastovaných hlavně již několikagenerační nezaměstnaností), že peníze na projekty, jejichž realizátoři, i při veškeré dobré snaze, musí víc času a energie napřít na vykazování činnosti než na činnost samu, dokud budeme očekávat od „sítování“ mezi organizacemi, že budou schopny nabídnout obcím řešení pouhopouhým poradenstvím a ne investiční pobídkou – nic se nezmění. Stát nechal obcím na starosti integraci „Romů“, aniž by jim blíže osvětlil, kdo to vlastně má být, a aniž by jim dal nástroj, jak pracovat s etnickou skupinou, imigrující v posledních desetiletích z chatrčových osad na Slovensku. V praktických záležitostech se přece nejedná o žádné tajemné etnorevitalizační procesy, ale o pravidla soužití, o jejich vymahatelnost.

Autor byl v letech 2000–2003 ředitelem kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity a působí v brněnském pracovišti Socioklubu.

Falešné nevládky

Jihočeští tatkové prosazují jadernou energii, protože jsou to zaměstnanci Jaderné elektrárny Temelín. Jihočeské matky bojují proti Temelínu, protože je platí nejaderná konkurence z Rakouska. Finanční spekulant a mecenáš George Soros si z nevládek dokonce udělal tajné impérium, provádějící převraty v postsovětských republikách, a ExxonMobil zase podporuje bruselské klimaskeptiky, pořádající osvětové přednášky. Zkrátka, nevládní neziskové organizace nemají lehký život – všichni totiž tuší, že jsou někým placené.

JAN MIESSLER

Navzdory své křehké pozici mezi donátory, veřejností a strukturami, které se pokoušejí ovlivnit, mají nevládky zároveň i velkou symbolickou moc. Zejména v pořadech na ČT 2 vystupují členové různých občanských sdružení a nevládních organizací ve dvojí roli: jednak v roli nezávislých expertů a současně také bojovníků za správnou věc. Při optimálních podmínkách se dokonce mohou stát hlavními hrdiny dramatického kusu o souboji dobra se zlem. A přestože často připomínají rytíře smutné postavy, válčící proti chladicím věžím za návrat svých oblíbených větrných mlýnů, poselství tele-

vizních příběhů bývá zakódováno jednoznačně: pokud má dojít k happy endu, dovedou nás k němu právě zástupci nevládek.

Ve světě zkorumpovaných politiků, dopravních nehod a prohraných arbitráží představují nevládní organizace asi opravdu jedno z posledních světel naděje, které po krachu slibovaných světlých zítřků ještě veřejnosti svítí. Kdo těm světlům ale proplácí účty za elektřinu? ČEZ?

Případ dvou jihočeských ekologických sdružení je ilustrativní ukázkou toho, jak propletenec vztahů mezi sponzory, nevládkami, „zlými“ korporacemi a médii funguje. *Jihočeské matky* vznikly na přelomu osmdesátých a devadesátých let jako neformální občanské sdružení zabývající se životním prostředím a odmítající jadernou energetiku. Zejména pak ve formě Temelína, jehož stavbu se snažily zastavit. Nezdařilo se, a v roce 1999 naopak vznikla – původně prý jako recese – projaderná ekologická organizace *Jihočeští tatkové*. Tedy jakási „mužsky racionální“ protiváha „žensky emocionálních“ *Jihočeských matek*.

Na svých internetových stránkách tatkové vysvětlují, proč nejsou „otcové“, ale právě „tatkové“ – prý kvůli dětem: „Když po vás doma něco vaše děti chtějí, oslovují vás otče? Myslím, že častější je ‚tatko‘. A především na našich dětech bude soud, co jsme udělali pro to, aby se jim lépe dýchalo a žilo na této (zatím) modré planetě.“ Zároveň ale není možné si nevšimnout, že volbou svého jména celou jihočeskou ekologickou „rodinku“ shazují. Když se vysloví slovo „matky“, zní to důstojně a má to morální apel. Vedle tatků je to ale jedna velká legrace. Nebo:

byla by to legrace, kdyby nešlo o investici v řádech miliard.

O prostavěných miliardách a svých vlastních zájmech ovšem tatkové nemluví. Zmiňují naopak „napjatou situaci“, která kolem stavby Temelína panovala, a také to, že organizaci založili především kvůli médiím: jejich „soukromé názory“ na „nepravdivé zprávy a informace vytržené ze souvislosti“ noviny opomíjely – ovšem jako sdružení s veselým jménem měli náhle dveře k tisku i k televizi otevřené. Pokud nám ale někdo prozradí, že tatkové jsou mimochodem také zaměstnanci Temelína, jejich potřeba ventilovat své soukromé názory v napjaté situaci se ihned vyjeví v poněkud jiném světle. Nezávislí experti, bojovníci proti nepravdivým zprávám, zaměstnanci strachující se o práci – nebo dokonce placení agenti ČEZ?

Jihočeské matky volbou svého názvu naznačují pro změnu mateřskou zodpovědnost o environmentální blaho jižních Čech – ale co jejich pověstní a dnes již mediálně provaření rakouští sponzoři? Nehalí se také zde do vznešených ideálů nízké materiální zájmy? A pokud vezmeme v úvahu matky i tatky dohromady: jak poznat, která strana má vlastně pravdu? Žádná, protože někým placení jsou všichni? Matky, protože jsou svou nechutí k Temelínu někomu jaksí sympatičtější, nebo tatkové se svou chlapeckou racionality a ironií? Nebo mají obě strany kus pravdy? Každopádně mají tatkové jednu zásluhu: matky už vedle nich nelze brát tak úplně vážně.

Lidé se v podobných sporech obvykle rozhodují na základě již utvořených názorů a sympatií, nevládky však obecně mají mnohem lepší pověst, a tudíž i výchozí pozici než jejich

protivníci z korporátní sféry. Mít na své straně jinou, „spřátelenou“ nevládku je proto v boji o veřejný diskurs pro ohroženou firmu nezabíratelná výhoda. V našem případě je možné o skutečných motivech *Jihočeských tatků* dlouho přemýšlet, jisté však je, že na rozdíl od *Jihočeských matek* majiteli Temelína určitě nevadí.

V ještě vyspělejších zemích, než je Česká republika, dovedly některé korporace „práci“ s nevládními organizacemi ke svérázné dokonalosti: svými penězi si vhodnou nevládku jednoduše vypěstují. Stránky eulobbyaward.org uvádějí obzvlášť vypečené případy. Například minulý ročník této svérázné soutěže vyhrála „Kampaň za kreativitu“ (C4C, Campaign for Creativity), reprezentující údajně umělce, programátory a designéry. Ve skutečnosti šlo ale o výtvar PR agentury, zaplacený z peněz gigantů typu Microsoftu a vytvořený za účelem prolobbovat v Bruselu softwarové zákony amerického stříhu.

Nakonec pak není třeba „nepřátelské“ nevládky umlčet – stačí vyčerpat je v nikam nevedoucí „diskusi“. Když se na televizní obrazovce sejdou dva ušlechtilí Mirkové Dušínové a každý z nich hájí naprosto protichůdné stanovisko, diváci začnou váhat. A váhající lidé obvykle nejsou nebezpeční, nepodepisují petice a ani se osobně neangažují. Na „korporátní nevládky“ typu C4C to občas může prasknout, ale i jejich nezávislejší protivníci musí z něčeho žít. Takže nakonec je možné nějak „odhalit“ úplně každého.

Podobné odhalování může nebo nemusí pročistit seznam legitimních aktérů diskuse. Bohužel téměř nikdy nevede ale k odhalení kvality argumentů.

Autor je doktorand oboru mediální studia na FSS MU.

anketa

Hledá se prezident

Přinášíme další nominace známých osobností českého kulturního a společenského života na křeslo prezidenta republiky.

Jiří Peňás, literární kritik

Se současným prezidentem, Václav Klaus se jmenuje, nesouhlasím snad v ničem. O tom není třeba v tomto časopise snad ani mluvit. Zároveň se tento člověk těší trvalé oblibě či důvěře sedmdesáti procent mých spoluobčanů. Nedomnívám se, že by číslo bylo zmanipulované nebo že by se dalo jednoduše vysvětlit tím, že lidé zkrátka souhlasí s každým prezidentem. Klaus je skutečně vtělení většinových sklonů, představ, pudů, předsudků, animozit, mindráků, egoismů etc., to celé zabalené do uhlazené, ba někdy až kluzce elegantní pseudovzdělanecké formy a pózy. V tom je však prospěšný nesouhlasící menšině, dokonce až nebezpečně prospěšný... Pokud nedojde k radikálnímu zhoršení poměrů, měla by si ho vlastně hýčkat. Dodává jí jednoduše a spolehlivě materiál pro nesouhlas. Myslím, že era Klause nás neklausovce naučila či mohla naučit jistě zdrženlivosti ve věcech, které jsou pro kriticky myslícího člověka vždy trochu nebezpečné: přílišná loajalita ke státu, k moci, k establishmentu, k elitě, která je elitou už jen tím, že má svého člověka na nejvyšším místě. My jsme si tuto porci, jistě že příjemnou, zkonzumovali za Václava Havla a domnívám se, že by nám měla celoživotně stačit a měli bychom se smířit s tím, že další příležitost již více v životě mít nebude. A je to tak vzhledem k těm sedmdesáti procentům našich spoluobčanů spravedlivé.

Jiná věc samozřejmě je, že funkci prezidenta by mohly vykonávat – a mnohem lépe – zajisté desítky, ba možná stovky žen a mužů, zná-

mých i neznámých. Vůbec by mi nevalili lidé jako Karel Schwarzenberg, Tomáš Halík, Josef Jařab, Ivan Havel, Helena Illnerová, Věra Chytilová, Jiří Dienstbier, Jaroslav Šabata, Bohumil Doležal, Petr Placák, Arnošt Goldflam, Břetislav Rychlík, Monika Rychlíková, Karel Holomek, Ivan M. Jirous etc. Ale skutečně jsem se smířil s tím, že svého muže jsem už na Hradě měl a některé věci se neopakují. Takže bez velké lítosti a jen s trochou hořkosti se smírůji s další pětiletkou prezidenta znicotnění.

Petr Uhl, člen Rady české televize, novinář

Jiří Dienstbier, neboť je jediný z navrhovaných, kdo může porazit spojenými silami komunistů, sociálních demokratů a zelených Václava Klause. Toho totiž považuji za ohrožení českého státu, Evropské unie a vzhledem k dalšímu vývoji jeho antiekologického myšlení i světa.

Miloš Doležal, básník

Namísto sebestředného a směšně sebevědomého Antievropana v tenisovém kompletu liberálního stříhu jsem pro Evropana, který za minulostí nedělá tlustou čáru, ale umí z ní číst (a osvědčil v ní svoji integritu), trh pro něj nestojí nad etikou, sport nad kulturou, pohodlí nad krajinou, sjezdy v Davosu nad občanskou společností, populistické tatíčkování (nebo spíš fotrovství) nad moudrou rozvahou. Ano, jsem pro prezidentku. Proč by jí nemohla být Dana Němcová?

Martin Nodl, historik

Václav Klaus je prezidentem, jenž svým působením potvrdil, že je muž bez vnitřní sebereflexe, jehož názory jsou nekonzistentní a populistické ve smyslu jejich přizpůsobování momentální společenské situaci. Na druhé straně se však ukázalo, že v českém ústavním systému tyto postoje bohudíky nemohou přinést nic dalekosáhle negativního, a tudíž dnes nevidím problém v tom, aby Václav Klaus byl prezidentem další volební období. Je to prostě opět jeden z mnoha zbytečných prezidentů zapomnění, bez kreditu veřejné autority, s ryze parciálním viděním, uvažujícím v duchu xenofobního nacionalismu, jenž nazírá demokracii pouze v intencích účelových zájmů politických stran, a nikoli v intencích polis, jejímž příslušníkem jde o bonum commune a o každodenní vyrovnávání se s rezidui normalizačního konání v duchu po nás potopa. Ale protože Václav Klaus v tomto ohledu odráží většinový názor a protože reprezentuje tu pragmatickou část většinové společnosti, pro niž dějiny pokračují ve své jen vnějškově proměněné a na jinou barvu přetřené kontinuitě, je vlastně tím nejvhodnějším kandidátem. Ani v nejmenším totiž nebude mlčící většinu popouzet osobním příkladem k sebereflexi a dá společnosti kráčet dál s temně přimhouřenýma očima a bez jakéhokoli uvědomování si, jaké že to stopy po nás zůstávají. Jak prezident, tak politické strany totiž nemohou být ničím jiným než odrazem společnosti, v níž žijí a jež jim umožní konat.

Škodí pomoc Africe?

Komu se mají zodpovídat dárci a kdo má dohlížet na obdarované

Afričané jsou dnes chudší než před třiceti lety a nezabránilo tomu ani miliardy dolarů posílaných od bohatých států. I skalní příznivci si proto musejí stále častěji položit otázky po smyslu humanitární pomoci, rozvojové spolupráce a také odpovědět na to, za jakých podmínek je vlastně činnost nevládních organizací efektivní.

TOMÁŠ LINDNER

Choma je klidné čtyřicetitisícové městečko, jehož přívětivou tvář dotvářejí červeně a fialově kvetoucí stromy podél ulic. Leží na jihu Zambie na půli cesty mezi hlavním městem Lusaka a jedním z přírodních divů světa Viktoriínskými vodopády. Ansgar Newman sem v polovině šedesátých let přijel v rámci dánské rozvojové pomoci školit zemědělců afrického státu, který právě získal nezávislost. Čerstvému absolventovi univerzity se v Chomě zalíbilo, a proto se tu tehdy s ženou rozhodli zůstat a farmařit. Dnes vousatý a tělnatý muž předsedá zdejší pobočce Farmářské unie.

„Krom velkého učiliště, které založili zahraniční dárci a dnes ho úspěšně spravuje zambijská vláda, si na žádný opravdu úspěšný rozvojový projekt vzpomenout nemůžu. Vše se často plánuje jen na několik let, ale taková pomoc nemůže fungovat – věci tady potřebují hodně času. Navíc agentury často mění své priority a mnohdy dělá více nevládních organizací totéž. Úspěšnější jsou podle mě církevní projekty, kde se od počátku počítá s tím, že budou dlouhodobé,“ kritizuje Newman, jehož aktivity jsou ale přitom na penězích z Evropy přímo závislé. „Osmdesát procent z rozpočtu Farmářské unie platí švédská rozvojová agentura. Hájíme zájmy komerčních i soběstačných farmářů a hlavně pořádáme spoustu školení, ale z vlastních peněz takovou práci financovat nemůžeme.“

Podobnou závislost naleznete v Chomě na každém kroku: organizaci loňských úspěšných voleb zajistily především zahraniční dolar, evropské církve platí za provoz hospicu pro pacienty v posledním stadiu nemoci AIDS, Němci v místním slumu Mwapona stavějí školy, především americká vláda financuje anti-retrovirální léky... Někdy to vypadá, že by se bez zahraničních peněz a organizací zhroutila celá Zambie. Ulicemi projíždějí drahá terénní auta s nálepkami svých majitelů – WorldVision, GTZ, UNHCR, USAID... Na prašných cestách ve venkovských oblastech Zambie potřebujete kvalitní a výkonný stroj, proto do vozového parku směřuje značná část rozvojové pomoci (je ale otázkou, zda je opravdu tak často nutné kupovat nová auta). V okrese Choma funguje i jeden český rozvojový projekt – na odlehlou internátní školu Masuku High Češi přiveďli elektřinu. Od roku 2005 zde totiž instalují

solární panely. Díky pražské Ekumenické akademii se tak mohou studenti připravovat na hodiny i po setmění.

Všechny tyto projekty vypadají velmi prospěšně a je možné, že se rozvojová spolupráce v minulých letech opravdu stala efektivnější nejen v teorii, ale i v praxi. Při pohledu na základní statistiku však otazníkům po významu pomoci uniknout nelze. Zambie je dnes stejně chudá jako před čtyřiceti lety, a to ačkoli sem podle editora londýnského listu The Economist Roberta Guesta jen v letech 1980 až 1996 přiteklo 5944 milionů dolarů v grantech (nikoli půjčkách). Keňský ekonom James Shikwati proto požaduje zrušení veškeré pomoci, která je podle něj „strašlivá“ a rozvíjí země špatným směrem. Podobné hlasy se mezi africkými intelektuály ozývají stále častěji. Tváří v tvář takovým hlasům je tedy nutné se zeptat – opravdu musí pomoc vždycky škodit?

Zambie versus Botswana

Před čtyřiceti lety byla Botswana chudým a neperspektivním pouštním státem, zatímco sousední Zambie patřila k nadějím subsaharské Afriky. Dnes Zambie podle statistik OSN stále patří k patnácti nejchudším státům světa, ovšem Botswanu již Světová banka řadí mezi země „středně vyspělé“. Mezi oběma státy je řada rozdílů, zásadně se však liší v tom, jakou vládní politiku obě země zvolily během éry nezávislosti.

Zambie se až do devadesátých let spoléhala na centrální řízení ekonomiky a poté zlomově přešla k divoké privatizaci a k necitlivým škrtům v sociální oblasti. Botswana důvěřovala soukromému vlastnictví, radikálně neměnila svou politiku a plody růstu postupně přerozdělovala směrem k řadovým občanům. Zambie také v letech 1973 až 1991 rezignovala na demokracii, zatímco v zemi jejího jižního souseda sice pořád vítězí jediná strana, která se však od roku 1966 musí legitimovat ve svobodných volbách.

Dalším klíčovým rozdílem je stupeň korupce v obou zemích. V Zambii byl korupcí prolezlý již socialistický stát jediné strany; privatizace a deregulace, která tu v devadesátých letech probíhala pod taktovkou mezinárodních finančních institucí, však způsobily dosud

nevidaný nárůst zpronevěry financí. Výrazné zlepšení v kvalitě vládnutí Zambie zaznamenala až v posledních pěti letech. Botswana oproti tomu neustále brojí proti korupci a v žebříčku organizace Transparency International se pravidelně umísťuje před Českou republikou i před Slovenskem.

Během sedmdesátých let se Botswana stala jedním z oblíbenců západních dárců. Po dvaceti letech již zahraniční agentury opouštěly zemi, která se dokázala postavit na vlastní nohy. Americká vláda a například Nadace Billa a Melissy Gatesových dnes finančně podporují boj proti AIDS. Naprostou většinu financí na bezplatné antiretrovirální léky a na preventivní kampaně však poskytuje sama botswanská vláda, která si tak na rozdíl od mnoha jiných afrických zemí drží poslední slovo o podobě preventivních kampaní.

V Botswaně tedy rozvojová pomoc evidentně neškodila. Kontrast mezi Zambií a Botswanou přitom poukazuje na skutečnost, kterou potvrdila i studie Světové banky srovnávající podle základních indikátorů kvality vládnutí 56 rozvojových zemí: pokud je stát spravován špatně, tak se množství obdržené pomoci na hospodářském růstu nijak neprojeví. Ovšem v dobře spravovaných zemích s nízkou zahraniční pomocí hospodářství rostlo průměrně o 2,2 procenta ročně, zatímco ve státech těšících se velké pomoci rostlo o celá 3,7 procenta ročně. Peníze se tedy ve špatně spravovaných státech ztrácejí, zatímco dobře pracujícím vládám dokážou v jejich snažení výrazně pomoci. V praxi však dosud výše pomoci na kvalitě vládnutí nijak nezávisí. I Česká republika si v Africe především kvůli vzájemným historickým vazbám vybrala dvě prioritní země – reformující se Zambii a autoritativně a korupčně spravovanou Angolu.

Kdo může ordinovat injekci

„Pomoc dříve vycházela ze zásadního omylu – z názoru že donoři ‚rozvíjejí‘ chudé státy. Tak to však není, rozvojové země se rozvíjejí samy a potřebují prostor, aby tuto odpovědnost mohly převzít. Dříve se vlády cítily odpovědné více zahraničním dárcům než svým vlastním občanům,“ tvrdí Eveline Herfkensová, bývalá nizozemská ministryně pro rozvojovou spolupráci, která nyní působí v OSN.

Je však otázkou, zda se v tomto směru dnes situace opravdu výrazně změnila – africké vlády i nevládní sdružení při vytváření svých strategií dosud v první řadě uvažují nad tím, zda na zvolené projekty dostanou peníze od bohatých států. Pokud granty připlynou, tak následuje nekonečné psaní zpráv pro dárcy, které ubírá nezanedbatelné množství času i energie obyčejným i řídicím pracovníkům úřadů a „nevládek“, jež často programy realizují.

„Mnoho zemí ani nemohlo vyvinout vlastní zodpovědnost, protože jim všechno bylo vnuceno zvenčí. Desítky let praxe rozvojové pomoci v afrických vládách vypěstovaly jejich věčné čekání na zahraniční injekce,“ tvrdí Franz Nuscheler, přední německý odborník na rozvojovou politiku. Zasazuje se za přímé financování rozpočtů dobře spravovaných zemí. Pokud země dokáže udržet průhlednost veřejných financí, tak by se podle něj vlády měly samy rozhodovat o použití peněz zahraničních dárců. Jen tudy podle Nuschelera vede cesta k zodpovědnosti za vlastní osud, kterou desetiletí špatné rozvojové pomoci podryly.

Autor v rámci programu GLEN pracoval v Zambii.

Na prašných zambijských cestách potřebujete kvalitní a výkonný stroj, proto do vozového parku směřuje značná část rozvojové pomoci. Foto Tomáš Lindner

Po tsunami přišla válka

Rozhovor s Jakubem Dvořáčkem

Srí Lanka zažívá v posledních měsících vojenskou ofenzívu. Ta s sebou přináší nové utrpení místního obyvatelstva. O posledním vývoji a vyhlídkách na ukončení konfliktu hovoří koordinátor humanitárních programů organizace Charita, který na ostrově působí.

FILIP POSPÍŠIL

Od minulého roku se situace na Srí Lance výrazně zhoršuje. V posledních pár týdnech zřejmě dochází ještě k další eskalaci bojů a nárůstu počtu uprchlíků. Co je příčinou obnovení konfliktu?

Konflikt trvá už pětadvacet let a byl jen přerušen po katastrofální tsunami. Při ní došlo k velkým ztrátám na životech i poničení infrastruktury, která leží převážně na pobřeží. Přinesla ale také uklidnění. Když jsme na místě začali pracovat v roce 2005, tak jsme mohli projíždět území, aniž bychom poznali, kdo je zrovna spravuje – jestli je to centrální vláda nebo Tamilští tygři.

Od března minulého roku se spirála násilí zase roztáčí. Do konce února byla situace poměrně vážná, ale nešlo o překotný vývoj. Uprchlíků bylo asi čtvrt milionu, ale byli rozptýleni – na severu v Jaffně i na východní části ostrova. V oblasti Batticaloa, kde pracujeme, bylo asi 60 až 65 tisíc běženců. Ten nárůst byl postupný, lidé přicházeli několik měsíců a bylo dost času na vývoj reagovat. Byly zajištěny stany, sanitární technika, vyčleněny prostory. Světový potravinový fond, agentura OSN OCHA s tím byly schopny pracovat. Pak ale do Batticaloa přiletěli americký a italský velvyslanec s vládními představiteli a zástupci velkých mezinárodních organizací a během jejich přistání letiště ostřelovali Tamilští tygři. Italský velvyslanec byl vážně zraněn, americký velvyslanec musel být také ošetřen, zraněno bylo více než deset vojáků, kteří při přistání asistovali. To vyvolalo dramatickou odezvu. Vláda přesunula jednotky z jihu a soustředila v provincii velkou vojenskou sílu. Došlo k intenzivnímu ostřelování území, které dosud ovládali Tygři. A to vlastně dosud pokračuje. Vládní síly bombardovaly prakticky neustále ze vzduchu, z moře i ze země. Těžká technika byla umístěna také ve městě, aby jakýkoliv případný protiútok zasáhl i civilisty. To mělo armádě poskytnout určitou ochranu.

Jaké jsou důsledky zintenzivnění bojů?

Zmíněná ofenzíva vyvolala exodus z ostřelovaného území. Během tří dnů přišlo 40 tisíc lidí. Za tři týdny ten počet poskočil o další desítky tisíc. Není dost jídla, jsou tam katastrofální hygienické podmínky a nemocnice nestačí ošetřovat nemocné a zraněné. Většina škol je využívána jako uprchlické tábory, takže se v nich normální provoz zastavil. I ostatní veřejné prostory jsou zastavěné stany a jsou využívány jako tábory. V důsledku vojenské ofenzívy zintenzivnili svůj odpor i Tamilští

tygři, což mělo dopad mimo jiné i na dopravní dostupnost. Pokládají miny, provádějí řízené odstřely během transportu vojáků. Do provincie přitom vedou pouze dvě silnice, jedna z jihu podél pobřeží a druhá prochází vnitrozemím na Kolombo. Tyto jediné spojnice teď nedostačují k zásobení tak velkého počtu lidí. Navíc jsou na nich časté vojenské kontroly, což v praxi znamená, že musíte vyložit a naložit celý náklad a transport se tak může z jednoho dne protáhnout na dnů několik.

Situace je těžká i proto, že většina uprchlíků opustila své domovy v noci a přinesla si opravdu jen pár nejzákladnějších věcí. Jsou tak plně závislí na pomoci.

Jak obě strany konfliktu reagují na práci nevládních organizací?

Zatím nedošlo k žádnému cílenému útoku na zahraniční nevládní organizace. Pro mezinárodní zaměstnance nevládních organizací je ale stále těžší získat víza a pracovní povolení. Ale veřejně vláda deklarovala, že naši činnost bude podporovat. Všem je jasné, že pokud nikdo nedopraví jídlo a základní potřeby lidí nebudou uspokojeny, může to jen vyvolat další napětí a eskalaci. Jak vláda, tak Tygři přitom potřebují ukázat, že jim na lidech záleží. To je podle mne i důvod, proč nejsou činnosti nevládních organizací kladeny žádné velké překážky. Místní zástupci vlády nás pak velmi podporují. Ti mají opravdu zájem na tom, aby to tam nějak fungovalo.

Mění se nějak oblasti pod kontrolou Tamilských tygrů, kdo vlastně v současných bojích ztrácí?

V posledních měsících utrpěli Tamilští tygři obrovské ztráty a srílanské armádě se podařilo vytlačit je z řady míst. Zůstává jim na východě jen několik opěrných bodů a oblast na severu, takový pás území pod nejsevernějším cípem ostrova. I tam ale Tygři ztrácejí.

Má to nějaký dopad na způsob boje? Pozbývá charakteru regulérní války?

Není to žádná regulérní válka. Technické vybavení se nedá srovnávat. Srílanská armáda má těžkou techniku, Tygři téměř vůbec. Navíc terén neumožňuje vedení „klasické války“, jakou známe třeba z Iráku. Brání jí tropická vegetace, hory, laguny a močály. Používána je lehká pěchotní technika a srílanská armáda má těžké dělostřelectvo a letadla, které Tygři nemají. Většinou tedy provádějí noční přepady vojenských základů, přepady konvojů,

pokládají miny nebo volí sebevražedné bombové útoky. To je způsob boje, který byl na ostrově vlastně vynalezen. Takzvaní Černí tygři byli inspirací pro teroristy z islámského světa. Nákladní automobily naložené trhavinou, rikši naložené trhavinou či lodě s výbušninami tam byly použity již před čtvrt stoletím. Tyto metody boje jsou těžko obhajitelné, ale na druhé straně Tygrům nezbyvá moc jiných způsobů, jak ublížit regulérní armádě.

Jak se tedy podle vás může konflikt dále vyvíjet?

Obávám se, že konflikt může tímto způsobem klidně pokračovat dalších pětadvacet let. Jakmile střet získá podobu guerillové či partyzánské války, čemuž tamní terén opravdu nahrává, válku nemůže vyhrát ani jedna strana. To území je opravdu těžké kontrolovat. A navíc si není možné myslet, že jsou Tamilové jen na území dosud ovládaném Tamilskými tygry. Také ale neplatí, že by je každý Tamil podporoval. Město Batticaloa například obývají z 95 procent Tamilové, ale přitom jde o vládní území. Pokud teď ale armáda dobude další území, podpora Tygrů může mezi civilním obyvatelstvem přetrvávat a vojáci ji neodhali. Nejistí, kdo z civilistů je nakonec ochotný vzít do ruky zbraň a jít proti nim bojovat.

Objevuje se s vojenskými úspěchy armádních jednotek také snaha o nějaké politické řešení?

Jednání v poslední době proběhlo dost, většinou ale končí tak, že se vyjednávací pouze sejdou a jejich setkání nepřinese žádný konkrétní závěr. Je to způsobeno mimo jiné tím, že konflikt trvá tak dlouho. Pětadvacet let vzájemných křivd a spirály násilí se dá těžko zapomenout. Myslím, že se to dá trochu srovnávat s tím, co se děje na palestinských územích. Jedná se již o spory celých generací, které vyrostly ve válce. Lidé z obou stran si v sobě od narození nesou vědomí, že jim byla způsobena nějaká křivda, ať už jim příbuzní či známí zahynuli při sebevražedných bombových útocích nebo při bombardování.

Pokud tedy nepřijde opravdu intenzivní tlak z vnějšku, od mezinárodního společenství, aby obě strany našly mírovou cestu, aby byly na místo nasazeny mírové sbory za souhlasu obou stran, tak mám velké pochybnosti, že by se mohlo nějaké řešení nalézt.

Jakub Dvořáček (1976) je koordinátorem projektů humanitární pomoci katolické Charity Česká republika na Srí Lance, v Mongolsku, Senegalu, Pákistánu a v Súdánu. V minulosti působil na misi společnosti Člověk v tísni v Namibii a ve Správě uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR.

Ahmadínežádova nadílka

Britové dostali k Velikonocům vlastní vojáky

CYRIL BUMBÁLEK

Drama, které poslední dva týdny plnilo titulní stránky nejen britských novin, skončilo. Alespoň pro patnáct britských námořníků, kteří strávili 13 dní v Íránu jako zajatci Islámských revolučních gard. Íránský režim se rozhodl námořníky, kteří se před televizními kamerami přiznali k tomu, že vpluli do íránských vod, omilostnit. Mohl je prý spravedlivě odsoudit, ale nakonec jim dal svobodu. Podle prezidenta Mahmúda Ahmadínežáda je to dárek Britům k svátku proroka Muhammada a také k nadcházející křesťanské oslavě Kristovy smrti na kříži.

Britové byli zadrženi v íránských výsostných vodách na severu Perského zálivu, tvrdí Íránci. Západ ale věří spíše Britům, kteří íránskou verzi příběhu odmítají a trvají na tom, že posádka dvou britských člunů byla unesena z iráckých vod při ústí hraniční řeky Šatt al-Arab, kde prováděli běžnou kontrolu indického plavidla.

Není jasné, zda bylo zadržení Britů akcí předem naplánovanou na nejvyšších místech, nebo šlo o iniciativu horlivých velitelů Islámských revolučních gard, kteří tak sledovali vlastní cíle. Je ale jisté, že se zajatí Evropané stali velmi cennou kořistí a Íránci nemohli odolat pokušení celou událost pro-

pagandisticky využít. Proto zajatce nečekalo rychlé propuštění jako britské námořníky zadržené při technicky velmi podobném incidentu, který se v hraničních vodách mezi Íránem a Irákem odehrál před třemi lety. Jenže doba je už prostě jiná. Prezidentem tenkrát nebyl Mahmúd Ahmadínežád. Teherán nečelil sankcím a rezolucím Rady bezpečnosti OSN požadujícím zastavení íránského jaderného programu a rostoucímu tlaku Západu. A Íránci se mohli spolehnout na podporu Ruska. To už neplatí. Teď Rusko dalo najevo, že se Írán musí podřídit požadavkům mezinárodního společenství a neriskovat kvůli svému jadernému programu otevřenou konfrontaci. Ta by totiž poškodila především ruské zájmy v Íránu. Proto na Íránce tlačí vlastními prostředky. Rusové dokonce naznačili, že pokud Teherán nepřeruší obohacování uranu, nedočká se téměř dokončená jaderná elektrárna v Búšehru dodávek palivových tyčí z Ruska.

Íránci se cítí zrazeni a tlak mezinárodního společenství vnímají jako spiknutí západních mocností v čele s USA, jehož cílem je upřít Íránu jeho legitimní právo na atom. Konspiračním teoriím, které se po Íránu šíří, dále nahrávají i přelety amerických bezpilotních špiónážních letounů nad íránským územím, zprávy o zběhnutí někdejšího náměstka ministra obrany Alího Askariho k západním

tajným službám i zadržení pětice íránských diplomatů – podle USA agentů, kteří se podíleli na vyzbrojování militantů – v Iráku.

Íránská vláda tak nemusela veřejnost příliš přesvědčovat o tom, že v posledním incidentu šlo ze strany Britů o provokaci. Ani íránský tisk nepochyboval, že zadržení Britů bylo zcela legální a ospravedlnitelnou akcí a že zajatce je třeba postavit před soud. Tak zněl i hlas radikální teheránské ulice, která je stále oporou prezidenta. Nanejvýš prý měli být Britové vyměněni za Íránce zadržované v Iráku či jejich propuštění podmíněno zrušením sankcí, kterým Írán od konce loňského roku čelí. Obchod s rukojmími Íráncům vyšel již před šestadvaceti lety, kdy díky nim přinutili USA s nepřátelským porevolučním režimem vyjednávat.

Íránský prezident Ahmadínežád zřejmě v tomto kursu hodlal pokračovat. Doufá totiž, že mu silná slova, protizápadní rétorika a rozdmýchávání nacionálních vášní přinese ztracené body u veřejnosti, která cítí, že nedodržel své předvolební sliby. Zajatí Britové mu tedy spadli jako dar z nebe. Tentokrát si navíc jeho političti rivalové nedovolili nic namítat a otevřeně tak zpochybňovat jeho pozici. Kritika se sice opět vynořila, ale nikoli na stránkách novin či na televizní obrazovce.

Ahmadínežád se ale nakonec nesvezl na vlně vzepjatých národních vášní. Spokojil se s tím, že ponížené Brity ukázal íránskému i mezinárodnímu publiku prostřednictvím televizních obrazovek. Pragmatici v íránském establishmentu si totiž zřejmě uvědomili, že pozice Íránu je dnes jiná než na počátku osmdesátých let. Tehdy Írán příliš přátel neměl, ropy vyvážel oproti dnešku pouhý zlomek a hospodářské sankce i válečné ztráty ruinovaly jeho ekonomiku. Na Írán tehdy útočil Irák a k obraně vlasti před nepřítelem se sjednotila celá země bez ohledu na politickou orientaci. Dnes je ale Írán rozdělen. Na bohaté a chudé, na privilegované a ty, kteří se cítí současným establishmentem opomenuti. Právě ti spolu s Ahmadínežádem často sní o návratu do vysněné idylly revolučních let. Spoléhají na to, že by se Írán před novou hrozbou či dokonce k obraně před novou agresi opět sjednotil. Proto stoupající napětí vítají a k propuštění rukojmích se příliš neměli.

Třebaže Ahmadínežád nakonec neprosadil svou, i po propuštění zadržovaných námořníků se Írán cítí jako vítěz. Ukázal světu, že umí zasadit ránu velmoci. Pošramocená pověst země, která se uchyluje ke gangsterským metodám, ale Íráncům zůstává a šance na to, že své spory se Západem urovná nekonfliktně, se opět o trochu zmenšila.

Autor působí v Asociaci pro mezinárodní otázky.

par avion

Sächsische Zeitung

Nejvýznamnější saský deník Sächsische Zeitung se věnoval otázce, jak město Drážďany nakládá se svými umělci. Umělecká skupina 7. Stock (Sedmé patro), sídlící v sedmém patře domu patřícího městu, byla založena v roce 2003. Její dosavadní existence by se zřejmě dala označit jako úspěšná. Skupina byla otevřená všem druhům umění, tvořila, pořádala nejrůznější akce a byla domovem umělců z Německa, Srbska a USA. Drážďany se jí za její přínos kulturnímu životu ve městě v roce 2006 odvděčily „Uměleckou cenou“, dotovanou 5 tisíci eury. Teď je ovšem všechno jinak. Drážďanský katastrální úřad se totiž rozhodl budovu, ve které Sedmé patro sídlí, zlikvidovat. To pochopitelně znamená, že skupina bude muset přemístit své aktivity. Jako náhradu měli umělci dostat prostory v budově v jiné části města. Má to ovšem háček: náhradní budova je jednak bývalou Centrálou východoněmecké Státní bezpečnosti Stasi a navíc bylo umělecké skupině sděleno, že se v domě přestane topit, pokud nebudou umělci nájemníci schopni platit měsíční náklady ve výši 15 tisíc eur. Člen skupiny Marko Miersch prohlásil bývalé prostory Státní bezpečnosti za „duchovně kontaminované“ a nechal se slyšet, že „jistě nejen oběti Státní bezpečnosti by pořádání akcí v této budově označily za nechutné“. Na tyto námitky nakonec vedení městského kulturního úřadu reagovalo s porozuměním a slíbilo, že se poohlédne po nějakém elegantnějším řešení.

DER SPIEGEL

Týdeník Der Spiegel rozebíral ve svém příspěvku způsoby, jakými je v některých částech SRN dosud stále přítomen duch východního

Německa, někdejší Německé demokratické republiky. Dlouholetý funkcionář „Pionýrské organizace Ernsta Thälmana“ a poslední generální tajemník SED, východoněmeckého ekvivalentu československé KSČ, Egon Krenz oslavil 19. března 2007 sedmdesátku. Jubileum by proběhlo víceméně bez povšimnutí německé veřejnosti, kdyby si jedna agilní učitelka mateřské školy nevymyslela, že pošle děti ze „své“ třídy, aby panu Krenzovi k narozeninám zazpívaly. Svůj nápad také realizovala, a tak bylo na chvíli zase vše jako za starých časů. Děti z mateřské školy skutečně pogratalovaly v jednom hotelu na pobřeží Baltského moře bývalému generálnímu tajemníkovi a sborově mu zazpívaly. Když se ale o akci dozvěděli jejich rodiče, vyvolalo to u mnohých z nich hlasitý protest. „Nikdo mi neřekl, že mé dítě bude muset zpívat člověku, který byl odsouzený za zabití (proces skončil v roce 1999 a rozsudek byl kvůli režimu vyneseno na hranicích NDR – pozn. aut.), a také bych to nedovolila,“ zlobila se podle Spiegelu jedna z matek. Aktivní učitelka však necítí potřebu se za svou iniciativu komukoliv omlouvat. Prý měla ode všech rodičů svolení. Podle učitelky, která pracovala v oné mateřské školce již dlouho před pádem berlínské zdi, nešlo o nic mimořádného.

Mitteldeutsche Zeitung

O proměnách trendů v německém filmovém průmyslu informoval Mitteldeutsche Zeitung ze sasko-anhaltského Halle. Měsíc před udělením německé filmové ceny Lola se v Berlíně sešlo na společné akci 52 z celkem 67 nominovaných. Mezi přítomnými byli mimo jiné režiséři Tom Tykwer, Detlev Buck, producent Bernd Eichinger či herci Sylvester Groth, Hannah Herzsprung a Bar-

bara Auerová. Pořadatelem byla Německá filmová akademie a státní ministr kultury Bernd Neumann z CDU. Prezident Filmové akademie Günther Rohrbach, který měl na „večírku“ hlavní slovo, vyzval ve svém příspěvku všechny přítomné filmaře, aby točili více filmů v německých dialektech. „Filmaři by měli mít odvahu nechat jejich herce mluvit švábsky, hesensky nebo sasky. Bylo by škoda, kdyby se různorodost německých dialektů vytratila.“ Jako pozitivní příklad uvedl film z Bavorska Kdo dříve zemře, je déle mrtvý (Wer früher stirbt, ist länger tot), který byl na filmovou cenu také nominovaný. K respektu k jazykovým odlišnostem by měla patřit i větší pozornost k filmovému ztvárnění různých oblastí. Rohrbach podotkl, že „se mnoho let odehrávaly německé filmy pouze ve velkoměstech“. A to se podle něj musí změnit: „Německý film právě objevuje provincii,“ myslí si Rohrbach.

Thüringer Allgemeine

List Thüringer Allgemeine přinesl informaci o tom, že 25. dubna začíná v Durynsku „chřestová sezona“, tedy čas, kdy je sklízena tradiční německá plodina. V německém prostředí je přitom již dlouho předmětem veřejné diskuse, že se na sklizni nepodílejí samotní Němci, ale především „gastarbajtri“ z Polska a z Rumunska. Durynský deník Thüringer Allgemeine se zamýšlí nad tím, jak to bude letos. Byl totiž vydán předpis, že nejméně 10 procent pracovníků při sklizni chřestu musí tvořit německí občané. Zdánlivě banální problém má ovšem velkou vypovídací hodnotu o dnešních „německých ctnostech“. „Němci nejsou schopni obstát v náročných fyzických podmínkách spojených s touto činností, nejsou motivováni, mají problémy s ranním vstáváním,“ postěžoval si deník. Z tohoto

důvodu odmítají zemědělci nabídky pracovních úřadů na pracovní síly z řad nezaměstnaných a sáhnou raději k osvědčeným „sousedům z východu“. Ti jsou mnohem odolnější. Jeden ze zemědělců sdělil, že „nemůže potřebovat dělníka, který odejde po třech dnech kvůli bolesti v zádech“. Další řekl, že „už také zkusil Němce zaměstnat. Ti se ale vyznamenali především brzkými odchody domů – hlavně když bylo třeba něco dělat.“ Stanovenou desetiprocentní „kvótu na Němce“ však zemědělci dodržet musí. Zaměstnání je však zřejmě jen mnohem lehčí prací, především v distribuci a v prodeji.

Frankfurter Allgemeine

V roce 2006 vzrostl v SRN počet politicky motivovaných trestných činů o 10 procent na 29 000 skutků. Čím dál více se přitom na této trestné činnosti podílejí pravicoví radikálové, přičemž v jejich případech, jak píše Frankfurter Allgemeine Zeitung, „dramaticky vzrostl počet trestných činů spáchaných na cizincích nebo na Němcích, kteří mají „cizinecký“ vzhled. Těchto deliktů bylo napočítáno celkem 511. Největší část trestných činů spáchaných extremisty však stále tvoří „propagandistické delikty“ – například malování hákových křížů a podobně. Ministr vnitra Wolfgang Schäuble poznamenává, že „úsilí potlačit tento fenomén zatím bohužel nevedlo k jeho zeslabení“. Ministerstvo vnitra se domnívá, že jedním z faktorů nárůstu trestných činů spáchaných pravicovými extremisty je volební úspěch nacionalistické NPD ve spolkové zemi Meklenbursko-Přední Pomořansko a také v některých okresech Berlína. Tento úspěch zřejmě extremisté vnímají jako impuls k zesílení svých aktivit.

Z německého tisku vybíral Martin Teplý

Omezení lidského intelektu

Chvála neexistujícího léku na přelidnění a vyčerpání přírodních zdrojů

Filip Tesař

Největší bohatství Juliana L. Simona, „zásadní světové dílo odhalující ekologické mýty“ (jak řekl Ivan Brezina při slavnostní prezentaci knihy), bývá označováno za bibli enviroskeptiků. Přirovnání k biblí sedí. I proto, že se skládá vlastně z více, tematicky často volně pospojovaných textů, lišících se někdy i žánrově. Ty vznikaly postupně a průběžně byly přepracovávány a doplňovány. Prvotním impulsem vzniku tohoto díla byla snaha dokázat nesmyslnost katastrofických předpovědí ohledně hrozícího přelidnění. Postupem času ale nabyla vrchu obdobná snaha ukázat, že stejně nepravdivé jsou i hlasy hovořící o nebezpečí vyčerpání zdrojů. Simon upřímně věří v prospěšnost populačního růstu i neomezenost zdrojů, které pomůže nalézt a využít technologický pokrok. Tím nejcennějším, rozhodujícím nástrojem, jenž dokáže všem výzvám lidstva čelit, je podle něho lidský intelekt.

Ačkoli Simon není odborníkem na populační trendy, životní prostředí či klima, pouští se do debaty směle a se zdravou vírou v prostý selský rozum. Občas sice ulétne do oblak (jeho úvahy o snadném nakrmení 500 miliard lidí nápadně připomínají komunistické vize), avšak v mnohém má pravdu. Má pravdu i v tom, že moderní doba je pro nemalou část lidstva dobou poměrně slušných životních podmínek, nebo alespoň dobou s nadějí na jejich zlepšení.

Simon si dal na přelomu šedesátých a sedmdesátých let dohromady, že sýčkování patří k univerzálním rysům lidského chování a že sýčkové prorokující přelidnění (a později vyčerpání zdrojů) často používají zkreslené či zkreslující argumenty. Tato úvaha jej ale dovedla k závěru, že hrozba přelidnění či vyčerpání zdrojů je vždy sýčkováním a zdánlivou pravdivost si může získat jen manipulací s fakty. K tomuto přesvědčení ovšem očividně nedospěl empiricky, nýbrž podobným způsobem jako ti, které kritizuje: vírou. Místy problemskující strach z divočiny, jež symbolizuje chaos, a naopak obdiv k symetrii, městům a velkým stavbám, stejně jako zmínky o tom, že zasahovat do počtů a rození dětí je nepřirozené, ukazují, kde jsou zdroje této víry. Ano, v USA je dodnes živý intelektuální odkaz puritánských Otců poutníků, kteří chtěli na novém kontinentu vybudovat lepší společnost. Jejich přesvědčení, že Bůh jim dal prázdnou zemi, kterou mají zalidnit a podrobit si ji, se celkem zřetelně shoduje se základními východisky Simonova uvažování.

Simonovi neschází verva, britký styl a výpady proti odpůrcům („pozírači dotací“), vyhraněné vidění debaty jako sporu dvou argumentačně neslučitelných táborů. Ruku v ruce s tím, že Simon dělá jedné straně advokáta, jde potom i účelový výběr faktů podporujících jeho tvrzení. Kde je důkazů pomálu, natahuje gumově své závěry nebo za důkazy vydává líbivě podané historky. Simon také ke zdrojům, které se mu hodí, nepřistupuje kriticky: Davida Huma zřejmě nelze vydávat za odborníka na tehdejší Čínu.

Popírat možnost přelidnění či hrozby poškození životního prostředí znamená zavírat oči tváří v tvář faktům i jejich důsledkům. Na Kosovu vedl například populační růst mezi Albánci (dodržujícími tradici dělení půdy mezi syny) k tomu, že se průměrné hospodářství zmenšilo na méně než dva hektary. Taková výměra už populaci neuzivila, což spustilo masovou migraci do západní Evropy a také vedlo ke krvavému etnickému konfliktu. Tento vývoj bude dělat Evropské unii krásky na čele ještě na léta dopředu. Mezi obecně

přijímané teorie pak patří, že drancování přírody způsobilo zánik rozvinuté mayské civilizace a klimatické změny v 15. století značně otráslly i největší světovou ekonomickou mocností, mingskou Čínou. Gumovým výkladem lze samozřejmě interpretaci těchto událostí přizpůsobit tezi, že pokrok jde i přes výkyv dál a člověk si poradí se vším. Jenže to nepřesvědčí o autorově skutečné objektivitě.

Simon se úporně drží názoru, že se lidé chovají racionálně a na problémy reagují podobně jako realitní makléři na výkyvy nabídky a poptávky. Tento pohled je zjednodušující, protože například nepočítá s možnostmi emotivního jednání. Simon si racionálně navíc ztotožňuje s chováním americké střední vrstvy, investující do cenných papírů, a nevidí, že na první pohled racionální chování může v určité situaci znamenat i podřezávání větve, na níž sedíme. Podobně racionálně se chovali i válečníci, kteří se úpadku mayských měst snažili využít ke konsolidaci osobní moci. Jejich snažení však během několika let učinil konec naprostý ekonomický a společenský kolaps a města byla doslova pohlcena simonovskou nestvůrou chaosu, středoamerickou džunglí.

Autor působí v Ústavu mezinárodních vztahů.

Prezident je v koutě

Lidé v ulicích Kyjeva hlásí novou krizi

Oleksa Livinský, René Kočík

Po dvou a půl letech ticha dominuje zahraničním rubrikám českých médií opět ukrajinské téma. Ti, kteří v oranžové revoluci z podzimu 2004 spatřovali záruku toho, že se Ukrajina brzy stane standardní evropskou demokracií, jsou zprávami o krizi v této zemi zaskočeni. Většina komentářů se shoduje v jednom: příčinou rozpuštění ukrajinského parlamentu byl dlouhotrvající konflikt mezi klíčovými hráči na ukrajinské politické scéně – „proevropským“ prezidentem Viktorom Juščenkem a „proruským“ premiérem Viktorom Janukovyčem, kterého rozpuštěný parlament podporoval. Za to, co se dnes na Ukrajině děje, ovšem nemohou jen dva zneprátení Viktorové. Dnešní horkou kaši začali vařit předáci oranžového tábora – Juščenkova strana Naše Ukrajina, Blok Julie Tymošenkové a ukrajinští socialisté – už po loňských parlamentních volbách. Přestože v nich oranžoví dohromady získali více poslaneckých křesel než modrobílý tábor Janukovyčovy Strany regionů a komunistů, funkční koalici vytvořit nedokázali.

Od úspěchu k úspěchu

Janukovyč využil příležitost k návratu a začal sbírat síly k úderu. Loňské léto v Kyjevě tak v leccěms mohlo připomenout dny revoluce, tentokrát v modré barvě Janukovyčových příznivců. Juščenkův sok z prezidentských voleb za nevěřejné podpory vlivného spojence a nejbohatšího občana Ukrajiny Rinata Achmetova přivedl do ulic hlavního města desítky tisíc svých přívrženců, většinou agresivních mladíků z východních oblastí Ukrajiny. Strana regionů, podporovaná demonstranty v ulicích, využila těžkosti, v nichž se rodila oranžová vládní koalice. Ihned po volbách získala na svou stranu komunisty a ovládla vedení úřadů na jihu a východě Ukrajiny. Levicovým a prorusky naladěným silám se také loni v létě bouřlivými demonstracemi podařilo zmařit vojenské cvičení ukrajinských sil a sil NATO, nazvané Sea Breeze, na Krymu. Některá oblastní zastupitelství na jihu a východě země demonstrativně prohlásila ruštinu za úřední jazyk. Největší loňský úspěch Strany regionů ale přišel v okamžiku, kdy se jí podařilo uzavřít dohodu se socialisty. Juščenkův sen o oranžové vládní koalici se rázem rozplynul.

V hlavním městě Ukrajiny opět probíhají demonstrace. O novou oranžovou revoluci se ale nejedná.

Foto Isifa / EPA / Sergey Dolzhenko

Socialistický lídr Oleksandr Moroz si však tímto krokem vysloužil křeslo předsedy parlamentu. Ukrajinští novináři přitom spekulují, že účet za Morozovu zradu zněl na šedesát milionů dolarů.

Od počátku svého mandátu se Juščenko snažil hledat kompromisy s mentálně i názorově odlišnými politiky z jihovýchodních regionů. Ti v parlamentu založili takzvanou Protikrizovou koalici, která nakonec získala většinu. Tím se Oranžoví definitivně ocitli v opozici.

Aby se rozpory v zemi dál neprohlubovaly, podepsal Juščenko loni v sprnu kompromisní Univerzál národní jednoty (narážka na výnosy z počátku dvacátého století), v němž bylo zakotveno euroatlantické směřování země a zachován status ukrajinského jazyka. Cesta všemi odepisovaného Janukovyče do premiérského křesla byla volná. Stačilo jen půl roku, aby staronový premiér ukázal, že umění tvrdě autoritativního stylu vedení nezapomněl. Na vysoké posty se trimfuálně vrátily nejkontroverznější postavy éry bývalého prezidenta Leonida Kučmy. Vicepremiér Azarov obnovil jednání s Ruskem o vytvoření eurasijského „jednotného hospodářského prostoru“, jakési postsovětské RVHP. Dobré vztahy se severním sousedem ale Janukovyčovi příliš nepomohly při jednání o ceně za ruský plyn. Moskva ho zdrazila. V parlamentu prošel zákon do značné míry omezující pravomoci prezidenta, z funkce se poroučeli téměř všichni ministři, které jmenoval Juščenko. Prezidentův manévrovací prostor se stále víc zmenšoval. Pohár jeho trpělivosti přetekl

ve chvíli, kdy vyšlo najevo, že koalice hledá další „zrádce“ v řadách opozičních poslanců. „Naším cílem je mít ústavních tři sta hlasů,“ tvrdil jeden z komunistických předáků Adam Martynuk. Zatímco současná česká politika má „přeběhlíky“ dva, na Ukrajině se jimi staly dvě desítky poslanců. Juščenko dobře věděl, že vydáním dekretu o rozpuštění parlamentu a vypsáním předčasných voleb se rozpory v zemi ještě prohloubí. Svorná a dobře organizovaná Strana regionů – i přes prohlášení, že nařízení ignoruje a ve stávající sněmovně bude zasedat dál – se ale na volby bezesporu připravuje. Velcí podnikatelé další vyhrocení situace nepotřebují. Bát se ale ničeho nemusejí, třetinu hlasů má Strana regionů vždy jistotou. Rozpad země na dvě části – proruský východ a proevropský západ – není v zájmu opravdových hráčů východoukrajinské politiky, jako je Rinat Achmetov. Je možné, že do kouta zahnaný Juščenko chtěl svým tímto rozhodnutím dát svým stoupencům šanci, aby opět našli společnou řeč – a v budoucím parlamentu se stali jeho oporou.

Jučenko před svým nástupem na prezidentský post slíbil, že „bandité skončí ve věznicích“. Jeho slib ale dostal ironický význam. Vinou jeho špatné politické taktiky a paradoxně i lepšího smyslu pro demokratické jednání neztratili jeho odpůrci svobodu, ale naopak získali moc. Nyní se tedy Juščenko snaží napravit staré chyby. To, zda nyní zvolil dobrou taktiku, nebo zda není pozdě, se uvidí brzy.

René Kočík působí v Týdeníku Rozhlas, Oleksa Livinský je šéfredaktor ukrajinského časopisu Porohy.

Botanika snů

Pokračování ze s. 1

já jí jednou musel vyprávět tu o zrcadlech a určil jsem tak, v roce 1928, halucinaci, která měla vzkvést v roce 1931. Právě jsem se dozvěděl, že zešílela a že má zrcadla v ložnici zahalená, protože v nich vidí můj odraz, který pohlcuje ten její, a chvěje se a mlčí a tvrdí, že ji pronásledují kouzly.

Neblahé zotročení mé tváře, jedné z mých dávných tváří. Tento odporný osud mých rysů mě nutně činí stejně odporným, ale už mi to nevadí.

Ragnarök

Ve snech (píše Coleridge) obrazy představují dojmy, které považujeme za jejich důsledky; necítíme strach, protože nás utiskuje sfinga, sníme o sfince, abychom vysvětlili strach, který pociťujeme. Je-li tomu tak, jak by pak mohlo pouhé líčení mého snu z dnešní noci předat to ohromení, vzrušení, zneklidnění, hrozbu a nadšení, jež ho utkaly? Přesto se pokusím o takové líčení; fakt, že se onen sen soustředil do jediné scény, snad zruší nebo zmírní tuto zásadní obtíž.

Místem děje byla Filosofická fakulta; čas, za soumraku. Všechno (jak to ve snech bývá) bylo trochu jiné; lehké zvětšení proměňovalo věci. Volili jsme vedení; já jsem mluvil s Pedrem Henríquezem Ureňou, jenž je v bdění už mnoho let mrtev. Náhle nás ohlušil hluk demonstrace nebo kutálky. Lidský a zvířecí řev se blížil z předměstí. Nějaký hlas vykřikl: „Už jsou tady!“ a pak: „Bohové! Bohové!“ Čtyři nebo pět osob vystoupilo z davu a obsadilo pódium Velké posluchárny. Všichni jsme tleskali a plakali; byli to Bohové, kteří se vraceli ze staletého vyhnanství. Zvětšení výškou pódia, s hlavou zvrácenou nazad a vypnutou hrudí, vážně přijímali naše pocity. Jeden nesl větev, která se bezpochyby přizpůsobila jednoduché botanice snů; jiný širokým gestem natahoval ruku, byl to vlastně spár; jedna z Janusových tváří nedůvěřivě hleděla na Thothův zahnutý zobák. Jeden, už nevím který, zřejmě vzrušen našim potleskem, začal vydávat vítězné kdákání, neuvěřitelně ostré, s prvky kloktání a pískání. Od té chvíle se situace změnila.

Všechno začalo podezřením (možná přehnaným), že Bohové neumějí mluvit. Během staletí krušného života na útěku v nich všechno lidské zakrnělo. Islámský půlměsíc a římský kříž byly k těmto štvancům neúprosné. Velmi nízká čela, zažloutlé zuby, řídké kníry, jaké mívají mulati nebo Číňané, a zvířecí pysky prozrazovaly degenerovanost olympského rodu. Jejich oděvy neodpovídaly slušné a pořádané chudobě, ale ničemnému přepychu předměstských hráčských doupat a nevěstinců. V knoflíkové dírcce se skvěl krvavý karafiát, pod přilehavým sakem se boučila dyka. Náhle jsem pochopili, že hrají na svou poslední kartu, že jsou lstiví, nevzdělaní a krutí jako stará lovná zvěř a že jestli podlehneme strachu či lítosti, nakonec nás zničí.

Vytáhli jsme těžké revolvery (nejednou byly ve snu revolvery) a vesele jsme zabili Bohy.

Zajatec

V Junínu nebo v Tapalquénu se vypráví tento příběh. Po přepadení vesnice se ztratil chlapec a lidé usoudili, že ho ukradli indiáni. Jeho rodiče ho neúspěšně hledali; po mnoha letech jim voják, který přišel z vnitrozemí, pověděl o indiánovi s modrýma očima, jenž by mohl být jejich synem. Nakonec se s ním setkali (v kronice se nedochovaly podrobnosti

a já si nechci vymýšlet, co nevím) a zdálo se jim, že ho poznávají. Muž, opracovaný pustinou a drsným životem, už nerozuměl slovům rodného jazyka, ale nechal se lhostejně a poslušně odvést až k domu. Tam se zastavil, asi proto, že se zastavili i ostatní. Podíval se na vrata, jako by je nechápal. Náhle sklonil hlavu, vykřikl, proběhl průjezdem a dvěma dlouhými dvorky a vrhl se do kuchyně. Bez váhání vstrčil ruku do začernalého komína a vytáhl odtamtud nožik s dřevěnou rukojetí, který si tam schoval, když byl malý. Oči se mu rozzářily radostí a rodiče se rozplakali, protože našli syna.

Po téhle vzpomínce možná následovaly další, ale indián nemohl žít mezi čtyřmi stěnami a jednoho dne se vydal hledat svou pustinu. Chtěl bych vědět, co cítil v tom závratném okamžiku, v němž se prolnula minulost s přítomností; chtěl bych vědět, zda se ztracený syn v oné extázi znovu zrodil a zemřel, anebo zda přeci jen poznal, alespoň tak jako dítě či pes, své rodiče a dům.

Simulakrum

Jednoho červencového dne roku 1952 se v městečku Chaco objevil člověk ve smutku. Byl vysoký, štíhlý, s indiánskými rysy a s bezvýraznou tváří idiota či masky; lidé s ním jednali uctivě, ne kvůli němu samému, ale kvůli tomu, co představoval nebo čím už i byl. Vybral si ranč u řeky; s pomocí několika sousedek postavil na dva podstavce desku a na ni papírovou krabici s plavovlasou panenkou. Potom zapálili čtyři svíčky ve vysokých svícnech a okolo dali květiny. Brzy přispěchali lidé. Nešťastné stařeny, užaslí kluci, peóni, kteří s úctou smekali korkové helmy, přicházeli v řadě ke krabici a opakovali: „Upřímnou soustrast, generále.“ Přijímal je zkroušeně u hlav krabice, s rukama zkříženými na břiše jako těhotná žena. Napřahoval pravici, aby stiskl podávanou ruku, a odpovídal pevně a rezignovaně: „Byl to osud. Učinili jsme vše, co bylo v lidských silách.“ Plechová pokladnička přijala dvě pesa jako příspěvek a mnohým nestačilo přijít jen jednou.

Co to bylo za člověka (ptám se), který vymyslel a provedl tuhle pohřební frašku? Fanatik, oběť smutku či preludu nebo podvodník a cynik? Myslel si, že je Perón, když hrál svou bolestnou roli chmurného vdovce? Ten příběh je neuvěřitelný, ale udál se a možná ne jednou, ale mnohokrát, s jinými herci a s místními odlišnostmi. Je v něm dokonale zašifrována neskutečná doba a je jako odraz snu nebo ona hra ve hře, kterou sledujeme v *Hamletovi*. Ten muž ve smutku nebyl Perón a ta plavovlasá panenka nebyla žena Eva Duarteová, ale ani Perón nebyl Perón a ani Eva nebyla Eva, nýbrž dva neznámí či bezjmenní (jejichž tajné jméno a pravou tvář neznáme), kteří pro důvěřivou lásku předměstí představovali křiklavou mytologii.

Problém

Představme si, že bude v Toledu nalezen list papíru s arabským textem a že paleografové ho prohlásí za vlastnoruční text onoho Cida Hameta Benengeliho, z něhož vychází Cervantesův *Don Quijote*. V textu se dočteme, že hrdina (který, jak se vypráví, projížděl Španělskem vyzbrojen mečem a kopím a vyzýval na souboj kohokoli z jakéhokoli důvodu) po jednom z mnoha bojů zjistí, že zabil člověka. V tomto místě fragment končí; problém je uhodnout nebo si představit, jak reaguje don Quijote.

Luděk Rathouský: Bez názvu, 2003

Podle mne jsou tři možné odpovědi. První je negativního rázu; nic zvláštního se nestane, protože v přeludném světě dona Quijota není smrt o nic méně běžná než magie a zabití člověka nemá proč rozrušit muže, který se bije, nebo se domnívá, že se bije s netvory a s kouzelníky. Druhá je patetická. Donu Quijotovi se nikdy nepodařilo zapomenout, že je jen výmyslem Alonsa Quijana, čtenáře vymyšlených příběhů; když vidí smrt, když pochopí, že ho sen dohnal až ke Kainovu provinění, probere se ze svého dobrovolného šílenství asi už provždy. Třetí je možná nejpravděpodobnější. Když onen člověk zemře, don Quijote nemůže připustit, že tak hrozný čin je dílem blouznění;

skutečnost důsledku jej přiměje předpokládat odpovídající skutečnost příčiny a don Quijote nikdy nevyjde ze svého šílenství.

Zbývá ještě jedna domněnka, která je cizí španělskému světu a dokonce i světu západnímu a vyžaduje prostor starobylejší, složitější a unavenější. Don Quijote – jenž už není donem Quijotem, ale králem z hindustánských cyklů – před mrtvolou nepřítele vytuší, že zabíjení a plození jsou božské nebo magické činy, které nepochybně překračují lidské bytí. Ví, že mrtvý je jen zdáním stejně jako jeho zkrvavený meč, který ho tíží v ruce, a jako on sám a celý jeho předchozí život a nesmírní bohové a vesmír.

Luděk Rathouský: TV křeslo, 2007

Jorge Luis Borges

Žlutá růže

Proslulý Giambattista Marino, kterého jednohlasá ústa Pověsti (abychom užili obrazu, jenž mu byl drahý) prohlásila za nového Homéra a nového Danta, nezemřel ani onoho, ani toho druhého odpoledne, ale nehybná a tichá událost, která se tehdy přihodila, byla ve skutečnosti poslední událostí jeho života. Zahrnutý lety a slávou umíral na rozlehlem španělském loži s vyřezávanými sloupky. Kousek vedle si snadno představíme poklidný balkon obrácený k západu a o trochu níž mramorové sochy a vavříny a zahradu, jež své terasy zdvojuje v obdélníkové vodě. Jakási žena dala do poháru žlutou růži; muž šepotá nevyhnutelné verše, které ho, po pravdě řečeno, už trochu nudí:

*Purpure zahrady, pýcho louky,
poklade jara, dubnové oko...*

Tehdy nastalo zjevení. Marino *uviděl* růži, jako ji viděl Adam v Ráji, a cítil, že růže je ve své věčnosti a ne v jeho slovech a že můžeme zmínit či naznačit, ale ne vyjádřit, a že vysoké hrdé svazky, jež v rohu místnosti vytváří zlaté příšeří, nejsou (jak si vysnila jeho marivost) zrcadlem světa, ale další věci přidanou ke světu.

Tohoto osvětlení dosáhl Marino v předvečer své smrti a Homér a Dante ho možná dosáhli také.

Podobenství o Cervantesovi a donu Quijotovi

Přesycen svou španělskou zemí, hledal jeden starý královský voják rozptýlení v širých krajích Ariostových, v onom měsíčním údolí, kde tkví čas promarněný sny, a ve zlaté sošce Mohameda, již ukradl Montalbán.

Jako tichý výsměch sobě samému si vymyslel důvěřivého člověka narušeného četbou o zázracích, který se vydal hledat hrdinství a kouzla na prozaických místech zvaných El Toboso či Montiel.

Poražen skutečností, Španělskem, zemřel don Quijote ve své rodné vsi kolem roku 1614. Jen o málo ho přežil Miguel de Cervantes.

Pro oba, pro snícího i pro vysněného, spočívala celá zápletka v protikladu dvou světů: neskutečného světa rytířských románů a běžného, každodenního světa 17. století.

Nenapadlo je, že léta nakonec setřou rozpor; nenapadlo je, že Mancha a Montiel a hubená postava rytíře budou jednou stejně poetické jako časy Sindibádovy nebo jako širé kraje Ariostovy.

Nemocnice Devoto, leden 1955

Umění básnické

Vidět řeku, již tvoří čas a voda, a vzpomenout, že čas je další řeka, vědět, že ztrácíme se jako řeka a že tváře uplynou jako voda.

Cítit, že bdění je jenom další sen, jenž sní o tom, že nesní, a že ta smrt, které se děsí naše tělo, je smrt každé noci, která se jmenuje sen.

Uvidět v každém dni či roce symbol všech dnů člověka, veškerých jeho let, a umět proměnit pohanu těch let na hudbu, na zašumění a symbol,

uvidět smrt jako snění a západ jak smutné zlato, v tom je poezie nesmrtelná a chudá. Poezie se vrací jako svítání a západ.

Někdy k večeru jakýsi obličej se na nás dívá z hloubky skrz zrcadlo; umění má být jako to zrcadlo, jež odhaluje náš vlastní obličej.

Odyseus prý, přesycen zákraky, zaplakal láskou před svojí Ithakou zelenou. Umění je tou Ithakou, zelená věčnost, žádné zákraky.

Také je jako nekonečná řeka, plyne a stojí, odráží se v ní týž proměnlivý Hérakleitos, jenž je týž a jiný, jako nekonečná řeka.

Jiný tygr

And the craft that createth a semblance
MORRIS: *Sigurd the Volsung* (1876)

Myslím na tygra. Příšeří povznáší nesmírnou pracovitou Knihovnu a zdá se, že vzdaluje police; Silný, neviný, zkrvavený a nový, půjde svou džunglí a svým ránem a vtiskne stopu do bahnitého břehu řeky, jejíž jméno nezná. (V jeho světě nejsou jména ani minulost ani budoucnost, jen určitý okamžik.) A překoná obrovské vzdálenosti a v spleťtém bludišti pachů zavětrí pach svítání a lahodný pach jelena; mezi pruhy bambusu rozeznávám jeho pruhy a tuším kostru pod nádhernou kůží, která se chvěje. Marně se mezi nás kladou vypouklá moře a pouště planety; z tohoto domu v dalekém přístavu Jižní Ameriky, tě sleduji a sním, ó tygře z břehů Gangy.

V mé duši se dluží odpoledne a napadá mě, že tygr oslovený v mé básni je tygrem symbolů a stínů, řadou literárních tropů a vzpomínek na encyklopedii a ne osudovým tygrem, neblahým šperkem, jenž pod sluncem či pod proměnlivým měsícem plní na Sumatře nebo v Bengálsku svou rutinu lásky, odpočinku a smrti. Proti tygrovi symbolů jsem postavil tygra skutečného, tygra s teplou krví, který vybíjí rod bizonů, a dnes, 3. srpna 59, dluží na louce přerušovaný stín, ale už to, že jsem ho pojmenoval a představil si jeho situaci, z něj činí výmysl umění a ne živého tvora, jednoho z těch, kteří chodí po zemi.

Budeme hledat třetího tygra. I ten bude jako ti ostatní formou mého snu, systémem lidských slov a ne tygr obratlovec, který vně mytologií kráčí po zemi. Dobře to vím, ale cosi mi vnucuje toto dobrodružství, neurčité, pošetilé a dávné, a já stále hledám v čase odpoledne toho jiného tygra, toho, jenž není v básni.

Luděk Rathouský: Adast, 2003

Epilog

Dej Bůh, aby základní jednotvárnost této směsice (kterou dal dohromady čas, ne já, a která obsahuje minulé texty, jež jsem si netroufl opravit, protože jsem je napsal s jiným pojetím literatury) byla méně zřejmá než zeměpisná či historická rozmanitost témat. Myslím, že ze všech knih, které jsem dal do tisku, žádná není tak osobní jako tato nahodilá a neuspořádaná *silva de varia lección*, a to právě proto, že oplývá odrazy a interpolacemi. Málo věcí se mi stalo a hodně jsem jich přečetl. Lépe řečeno: sta-

lo se mi málo věcí více hodných zapamatování než Schopenhauerovy myšlenky či slovní hudba Anglie.

Člověk si dá předsevzetí, že nakreslí svět. Během let zaplňuje prostor obrázky provincií, království, zátok, lodí, ostrovů, ryb, pokojů, nástrojů, hvězd, koní a lidí. Krátce před smrtí zjistí, že se v tom trpělivém labyrintu čar rýsuje obraz jeho tváře.

J. L. B.
Buenos Aires, 31. 10. 1960

Ze sbírky El Harcedot přeložila Mariana Housková.

galerie

Postrapový kronikář

Luděk Rathouský (nar. 1975, 2005 absolvoval AVU v Praze) pracuje především s médiem kresby a malby. Přispívá do problematiky funkce dnešního obrazu novým využitím jeho transkripční hodnoty. Občasnými hybridními přesahy do jiných médií (objekt, performance) mezi nimi rozehrává vitální pnutí.

Ke kresbě Rathouský přistupuje bezprostředně a každodenně. Nepracuje s fotografií, spoléhá výhradně na svou paměť. Paradoxně přístupem zaznamenává aktuální mentální stavy společnosti i své vlastní. Bez cenzury a s dávkou automatismu zachycuje motivy intimní a autofabulované, záznamy z ulice, výstav, médií, vyprávění. Jejich interpretace je často nejednoznačná, způsobená časovým odstupem. Informace se ve vleku čerstvých událostí rychle vytrácejí a zůstává jen holý obraz a autonomní naléhavost. V kresbách autor tu a tam něco skrývá, ale vždy okatě pod průhlednými záchrannými sítěmi z černých kumulů, za barevnými mřížemi a úponky popínavých rostlin, pod květináči, za ornamentálními strukturami nemalých významů nebo ve spleti příběhových klíčků. Jako by bylo důležitější, za jakých podmínek se příběh odehrává, než příběh sám. Jako by námětová vyprahlost měla stejnou váhu jako nejzávažnější sdělení a nejnapínavější zápletky.

Luděk Rathouský vyžaduje od světa spravedlnost a důkazy o ní. Proto potřebuje příběhy, které s menšími či většími deformacemi rozdává dál coby epistolní evidence. Proto je členem aktivistické skupiny Rafani. Proto nesnáší cenzuru a povyšuje nad ni permanenci a potenci. Proto stále kreslí. Kreslí všechno z hlavy a z televize klouzavou fixou po lesklém papíře. S krémem na boty, akrylem, spreji a fixami překonává nevolnost z olejových vrstev. Maluje s rozmachem a delikátní finesy obstarává pomocí levných triků nebo raději vůbec.

V obrazech Rathouský málokdy něco tají, rád mluví, vypráví. Aby nemusel pořád popisovat lidi, kreslí a maluje jejich věci. To platí především o jeho posledních obrazech, v nichž se zatmělo, barvy a příběhy se přesunuly za obraz a místo sebe nastavily své zářící siluety (TV křeslo, TV les, Krvavá neděle, Nokie). Cituji autora: „Krindy pindy.“ Edith Jeřábková

Ludwig Wittgenstein
Modrá a Hnědá kniha
 Přeložil Petr Glombíček
 Filosofie 2006, 268 s.

Obecně panuje představa, ovlivněná zkratkami z úvodních kursů dějin filosofie, že Wittgensteinové existovali dva: raný (autor Traktátu) a pozdní (autor Filosofických zkoumání), mezi nimiž není téměř žádná spojitost. K rozptýlení těchto mlh může přispět i vydání českého překladu Wittgensteinovy Modré a Hnědé knihy, tedy základních dokumentů z jeho tzv. středního období. Jedná se o poznámky k přednáškám, které diktoval v letech 1933–35 v Cambridge, a které bývají obvykle posuzovány jako první soustavnější pokus o formulaci myšlenek, jejichž zralou podobu známe z FZ. Již zde se objevují pojmy jazyková hra či forma života, stejně jako první formulace problému řízení se pravidly (MK obsahuje předběžné rozpracování slavného regres-argumentu: abych porozuměl pravidlu, potřebuji další pravidlo, atd. ad infinitum). České vydání se zdá být určeno právě těm čtenářům, kteří se chtějí se „středním“ Wittgensteinem poprvé blíže seznámit. Tomu odpovídá i přiměřený poznámkový aparát. Je pak otázkou, zda by namísto předmluvy R. Rheese (či spolu s ní) neměl svazek obsahovat nějakou pro českého čtenáře informativnější (třeba i původní) předmluvu. Lze-li si již v češtině přečíst i MK a HK, stálo by možná za to, namísto populárně životopisných prací, které vycházely dosud, zpřístupnit či dokonce napsat i nějakou kvalitní monografii o Wittgensteinově díle.

Petr Stojan

Norbert Ohler
Katedrála
 Přeložil Vladimír Petkevič
 H & H 2006, 784 s.

Gotické katedrály, rozesté po celé Evropě, jsou důkazem nezměrného lidského úsilí oslavit Boha a víru velkolepými stavbami. Mnohé z nich se, stejně jako např. pražský Svatý Vít, stavěly celá staletí. Německý historik, jemuž u nás vyšly již čtyři knihy o středověku, pojímá ve své rozsáhlé syntetické práci katedrálu jako Gesamtkunstwerk a představuje nám ji ze všech možných stran. Dívá se na ni očima věřícího, stavitele, umělce, architekta, ekonoma i mecenáše. Dozvíme se tak snad vše, co s katedrálou souvisí, takřkajíc od základů až po střechu, od vnějšího opěrného systému až po vnitřní výzdobu. Autor začíná základními fakty a tím, co vlastně katedrála je a k čemu slouží, zabývá se typy, podobami a rozměry a věnuje se katedrále v komplexu města. Téměř dvě stě stran textu pak věnuje stavbě katedrály, což je nejzajímavější část knihy – sledovat, jak si stavitelé poradili se všemi problémy obrovských staveb, je skoro napínavé. Podrobně je pak popsána výzdoba katedrál, jejich význam a symbolika, obřad vysvěcení, vliv a další jejich život. Vedle obsáhlého poznámkového aparátu a literatury je připojen i užitečný slovníček pojmů a knihu provází i množství reprodukcí, i když bychom možná uvítali ještě bohatší fotodokumentaci. Autorův záběr je vskutku obdivuhodný a jeho kniha nemá pravděpodobně obdobu – alespoň u nás rozhodně ne.

Milan Valden

Čeněk Zíbrt
Veselé chvíle v životě lidu českého
 Vyšehrad 2006, 636 s.

Jedno z nejdůležitějších děl kulturního historika a etnografa nás provází rytmizovaným a oproti dnešku členitým časem „lidu českého“. V chronologickém sledu od zimních přástek přes velikonoční až po vánoční zvykosloví se nám dostává skutečně monumentální porce etnografických reálií o životě obyvatel historických zemí Koruny české. Použijeme-li strukturalistické terminologie, pak v diachronním ohledu se nám dostane poučení o nejstarších dokladech celých zvykoslovných souborů včetně dokladů z oblasti poezie a lidové dramatické tvorby. Na synchronní ose můžeme vidět řadu krajových variet jednotlivých zvyků. Dílo samo o sobě je cenné nejen jako doklad metod a výsledků etnografie a kulturní historie ze začátku minulého století, ale také pro své literární kvality. Otázkou však je, proč se nakladatelství rozhodlo vydat Veselé chvíle podle vydání z roku 1950 v redakční úpravě Zdeny Hochové. Hochová vycházela z potřeb protektorátních čtenářů, pro něž bylo toto vydání původně určeno, a dnes její vydání působí pouze jako milá antikivita. Za více než šedesát let prožila etnografie a kulturní historie bouřlivý rozvoj, takže minimem měl být nový poznámkový aparát, literatura, zhodnocení Zíbrtova díla z nové perspektivy. Nakladatelství Vyšehrad si však vybralo cestu nejmenšího odporu, takže prokázalo Čeňku Zíbrtovi skutečně medvědí službu, o čtenáři nemluvě. Ten se může cítit právem podveden.

Michal Janata

Jan Mukařovský
Vančurův vypravěč
 Akropolis 2006, 75 s.

Dosud zřejmě nikde nepublikovaná studie Jana Mukařovského vychází nyní se šedesátiletým zpožděním. Autor v ní detailně analyzuje postavení vypravěče ve Vančurových prózách a mnoha přesvědčivými argumenty dokládá jeho výraznou dominanci. Té je u Vančury dosahováno nejen poměrně běžnými prostředky (jako je využití slovesných osob, apostrofování, otázky adresované čtenáři), ale např. i zvláštním využitím prezentu (Mukařovský vysvětluje rozdíl mezi prezentem historickým a specifickým prezentem Vančurovým) či tematickou metonymií nebo synekdochou. Jako výrazný prostředek upozorňující na přítomnost vypravěče je dále uvedeno hodnocení, jež je u Vančury všudypřítomné a obvykle proměnlivé. Též neustálá oscilace mezi obecným a jedinečným ukazuje k vypravěči, který tak „dává čtenáři bez ustání najevo, že vyprávění je zcela v jeho ruce“. – Recenzovaná studie se měla v roce 1971 stát součástí svazku Mukařovského prací Cestami poetiky a estetiky, jež sestavovali Bohumil Svozil a Květoslav Chvatík. Mukařovský sám si však její publikování nepřál, neboť ji viděl jako práci teprve utřídující, jež má ještě daleko k definitivním závěrům. Kéž by tak česká literární věda byla plna „utřídujících studií“ této kvality...

Blanka Kostřicová

Petr Horký, Miroslav Náplava
Cuba libre
 Jota 2006, 293 s.

Cestopis z Kuby zachycuje vzácně přesně portréty obyvatel, jejich pohublá těla bez nadbytečného tuku a setmělé depresivní noci ve zracích. Všichni vypadají, že pracují na plantážích a střídme se stravují v přídelovém systému. Opravdu, na Kubě tloušťka nikde nevidět! Maně se vybaví reflexe ghetta Terezín v době inspekce Červeného kříže, a člověk rozumí, že diktátor nikdy nepochopí, co je vitalita; smích a potřeba tance, dokud člověk nepadne. Z fotografií dále vidno: rastamani jsou perlustrováni, na ulici prodávají vepřové nožičky, ořech, plecko a kýtu, z nichž prodavač odhání všudypřítomné mouchy – málem ráj, že divák přehlédne autoveterány let padesátých a zchátralé fasády domů z koloniální éry anebo pukající zdi – v Havaně jediné nové jsou policejní motorky. Z „ostrova svobody“, nepotopitelné kubánské letadlové lodi, se stala past, ve které lze žasnout nad proměnami demokracie v průběhu věků. Pokud se dostanete do kubánského vězení, budete zapřaháni do pluhů místo volů a budete obdělávat pole dozorcům. Vězni se tísni v celách v naprosto nevyhovujících podmínkách, dokonce ani nemají přístup na internet – a i kdyby, mohli by na něm číst pouze diktátorovy projevy. Kuba je totiž pekelný ráj!
Vít Kremlička

Sony Labou Tansi
Antoine mi prodal svůj osud
 Přeložil Michal Láznovský
 Divadelní ústav 2007, 49 s.

Africká literatura je pro obyvatele zbytku světa stejně exotická jako samotná Afrika, a proto potěší každý překlad. A tentokrát se to zdařilo, i pokud jde o kvalitu! Antoine trochu připomíná Klímova hraběte Sternehocha. Po většinu života žije v bludu a realita ho zabíjí. Tyto dvě postavy však pojí ještě něco – bohatá zásoba nejrůznějších nadávek. Antoine je vládcem jakési země v Africe. Jednoho dne si usmyslí, že svou zemi změní k lepšímu, ale potřebuje k tomu podporu lidu. Nechá se veřejně poplivat a uvrhnout do vězení, aby jeho vládu převzali tyrani a on je po chvíli mohl s velkou pompou svrhnout. Skvěle vymyšlený plán však zkrachuje na mocichtivých přátelích, kterým nové funkce vyhovují stejně jako bezmocný Antoine za mřížemi. Právě vězení se však pro Antoina stane místem, kde si uvědomí vlastní bezmoc. Tansi paroduje nejen poměry v afrických zkorumpovaných státech, ale také – a to především – postoj okolního světa k nim. Africká země se tu ocitá v roli toho, kdo čeká na rozhodnutí světových mocností o své vlastní budoucnosti. Americký velvyslanec je tak představitelem „dolaru na vzestupu“, Anglie a Francie „vyrazí na dovolenou vždycky, když jejich přátelé chćpou; přijíždějí až na pohřby“, a Rusové „dokonale zkomercializovali estetiku plynoucího času“. Tansiho hra je určitě vtipná, při pohledu na politické dění nejen v Africe však také trochu hrozivá.

Jiří G. Růžička

Filosofický časopis 6

Nejzajímavějším příspěvkem čísla je článek kanadských filosofů A. Mineaua a G. Larochellea Bezpečí proti svobodě. Na Západě se dnes redefinuje pojetí svobody a zvyšuje se její kontrola, doprovázená růstem autoritářství. Ve jménu bezpečí dochází k omezování dosavadní otevřenosti, téma bezpečnosti se stává přednostním státním zájmem. Vzniká tak i nový morální řád; i to je reakce na vlnu islamistického terorismu. Autoři hovoří o vzestupu „sekuritaristického“ uspořádání a antiliberalismu, maskovaného liberální rétorikou. Bezpečí má pak tendenci ospravedlňovat samo sebe a mizí vztah ke svobodě a lidské důstojnosti. Lidskou důstojnost a svobodu je však podle autorů třeba neustále ochraňovat a bojovat za ni. Český filosof O. A. Funda přináší zvěst o náboženském mysliteli D. Bonhoeferovi, který je znám svým novým, moderním přístupem k evangeliím. Je tu načrtnut koncept teologie smrti boha, čili projekt neteistické teologie; s novým důrazem se klade otázka po člověku, otázka nového pozemského křesťanství, otázka, zda transcendence není jen projekcí lidského sebereflexivního vědomí. Německý filosof A. F. Koch se zabývá Hegelovým názorem na smyslovou jistotu a vědomí vůbec (transcendentální apercepce, mojskost představ apod.). Z náležitého prozkoumání základních kamenů poznání pak hledá pravdivostní nároky tohoto poznání; věci prostřednictvím našeho mínění získávají svou pravdivost.

Jiří Olšovský

Masacugu Ono
Mori no hazure de
 Bungei Šundžú 2006, 216 s.

Mladý japonský autor Masacugu Ono (1970), který patří mezi čtenářsky zajímavé současné autory nejmladší generace, vydal loni knihu obsahující čtyři krátké novely (její název by se dal přeložit jako Na samém konci lesa) – Katačiči (S jedním prsem), Furiu kawa no fukuro (Taška ze staré kůže), Nemuru koku (Spící boule) a Mori no o-kašija (Lesní cukrárna). Všechny čtyři příběhy se podle všeho odehrávají v přítomnosti nebo blízké budoucnosti, ale místo a čas nejsou přesně zmíněny. Hlavními postavami jsou vypravěč a jeho malý syn. Z vyprávění vyplývá, že manželka očekávala narození druhého dítěte, ale patrně zemřela, snad při nějaké nehodě. Mnoho je naznačeno, mnoho však zůstává nedopovězeno. Autor použitím pohádkových motivů – lesního skřítku, hradu, cukrárny v lese – posouvá příběhy do říše fantazie, ale současně jim dodává prvky magického realismu a vykresluje atmosféru směřující k jakési sci-fi katastrofě, s doutnajícím konfliktem, ozbrojenými boji a nekonečnými proudy uprchlíků. Svěbytný svět těchto příběhů spolu s bohatým jazykem a nekonvenčními metaforami vytváří z knihy pozoruhodné dílo, které si заслужuje, aby bylo vnímáno v širším kontextu moderní světové literatury.

Jan Levora

AFO!

DANGEROUS

CHEMICALS

DO NOT TOUCH!!!

Academia Film Olomouc

17-22/4/2007 www.afo.cz

42. Mezinárodní festival populárně-vědeckých a dokumentárních filmů / Vidět a vědět

Umělecké centrum UP, Arcidiecézní muzeum, kino Metropol, U-klub, klub .15 minut
Hlavní host: Albert Barillé / autor seriálu Byl jednou jeden život
Objev AFO: retrospektiva Vladimíra Kobrina / vědecký film jako filozofický traktát o světě
Česká a světová soutěž populárně vědeckých dokumentárních filmů
Hlavní tematická sekce: Vidění těla / Lisa Cartwright, David Barlow, Lucie Česáková
Osobnosti vědy a filmu / Virgilio Tosi, Ivan M. Havel, Alison Griffiths, William Boddy, Václav Bělohorský, Ludvík Vaculík, Ivan Klíma, Alexandr Kliment
Slyšet a vědět / cyklus nezávislých rádií
koncerty a výstavy / Alvik, Jana Koubková, Images from Science, 70m leoporelo Lucie Seifertové
více o programu, akreditaci a ubytování na www.afo.cz

DAMARU

Indická inspirace
ve Strašnickém divadle
18. dubna 19.30

Ivana a Anežka Hessovy – tanec kathak
Elena Kubičková – esrádž
Tomáš Reindl – tabla, didžeridu,
hlas, realtime looping.
www.strasnickedivadlo.cz

**MINISTERSTVO KULTURY
oznamuje, že k 28. říjnu
budou uděleny:**

**STÁTNÍ CENA
ZA LITERATURU
PRO ROK 2007
a
STÁTNÍ CENA ZA
PŘEKLADATELSKÉ DÍLO
PRO ROK 2007**

- Státní cena za literaturu se uděluje autorovi k ohodnocení významného původního literárního díla vydaného v českém jazyce v roce 2007 nebo v roce předcházejícím. Státní cenu lze udělit rovněž k ohodnocení dosavadní literární tvorby.
- Státní cena za překladatelské dílo se uděluje k ohodnocení překladu literárního díla z cizího jazyka do českého, vydaného v roce 2007 nebo v roce předcházejícím, s přihlédnutím k dosavadní činnosti autora překladu v oblasti překladů literárních děl. Státní cenu lze udělit rovněž k ohodnocení dosavadní činnosti autora v oblasti překladů literárních děl.

Návrhy na udělení ceny mohou podávat fyzické nebo právnické osoby na níže uvedenou poštovní adresu Ministerstva kultury, a to nejpozději do 31. května 2007. Písemný návrh musí obsahovat jméno, příjmení a místo trvalého pobytu autora navrženého na udělení ceny, charakteristiku osobnosti a díla, zdůvodnění návrhu.

Bližší informace: Ministerstvo kultury,
odbor umění a knihoven
(tel. 257 085 221, dr. K. Nováková)
Maltézské náměstí 1, 118 00 Praha 1
nebo na internetové adrese
www.mkcr.cz

odjinud

Poměr T. G. Masaryka ke **Karlu Havlíčkovi** je téma studie Marie L. Neudorflkové v „havlíčkovském“ 38. svazku sborníku Literární archiv (2006).

Aktovou hru Milana Uhdeho *Jak Božena Němcová předčítala v Brně* (postavy: Jan Ohéřal, Jan Helcelet, František Matouš Klácel, Matěj Mikšíček, František Sušil), zařazenou do scénického časopisu Divadla Husa na provázku Rozrazil č. 4/2006, si můžeme přečíst otištěnu v časopisu Svět a divadlo č. 1/2007.

O *Osudech dobrého vojáka Švejka Jaroslava Haška*, *Zprávě pro jednu akademii Franze Kafky* a románu *Bohumila Hrabala Obsluhoval jsem anglického krále*, namluvených německými herci na kompaktní disky (4 CD HörbuchHHamburg – Hašek, po 1 CD Lübbe Audio – Kafka a Hrabal), jsme se dočetli v článkách Christiane Gut v Prager Zeitung č. 7 a 11/2007.

Výročí prvního uvedení *Bílé nemoci Karla Čapka* před sedmdesáti lety – z hereckých představitelů premiéry ve Stavovském divadle 29. 1. 1937 je naživu jediný Svatopluk Beneš, který hrál Třetího novináře – uctila Společnost bratří Čapků přetiskem autorovy předmluvy ke knižnímu vydání hry (Fr. Borový 1937) ve Zprávách SBČ č. 84 (březen 2007).

Dramatika **Františka Zavřela** (1884–1947) vytáhl ze stínu zapomnění Jakub Šofar v glose o antisemitismu Jeden z Foltýnů (Právo 22. 3. 2007, příl. Salon č. 511).

Doslov k druhému vydání sbírky **Jana Zahradníčka** z roku 1941 *Pod bičem milostným* (Vyšehrad 2007) napsal Mojmír Trávníček.

Nad osudem a dílem kritika **Jana Franze** (1910–1946) se u příležitosti vydání jeho *Esejů, kritik, dopisů* (Triáda 2006) zamýšlel v příloze Katolických novin č. 9/2007 Perspektivy Rudolf Matys.

O svém vztahu k sportu, fotbalu a zvláště Spartě vypovídal na sportovní straně Lidových novin 17. 3. 2007 **Adolf Branald**, letošní sedmadvadesátník.

Na překladatelskou spolupráci s **Josefem Hiršalem** vzpomínala v časopisu Literární akademie Rukopis č. 2/2006 Olga Hostovská.

Na dramatický debut **Josefa Nesvadby** z roku 1950 *Svárov*, v němž „postavy mocných Liebighů byly vykresleny přesvědčivě a účinně, ale figury prostých lidí postrádaly, abych tak řekl, náležitou konkrétnost a lidskou vůni“, zavzpomínal někdejší liberecký dramaturg Josef Balvín v 4. kapitole vzpomínek Úklady času (Divadelní noviny č. 6/2007).

O svém laudatiu **Milanu Kunderovi** k udělení *Ceny Ladislava Fukse* Akademií literatury české hovořil v Právu 21. 3. 2007 Jan Trefulka.

František Knopp

Bulharsko

Na podzim roku 1993 založila skupina sofijských bohemistů společnost Bohemia klub. Jeho stěžejní činností je vydávání, přičemž se toto sdružení jako jediné v Bulharsku zabývá vydáváním české literatury soustavně. Vlajkovou lodí je časopis *Homo bohemicus* a k němu se přiřazují dvě edice Malá česká knihovnička, v níž vychází dosud nepublikované překlady z české beletrie, a Velká česká knihovna, kde se objevují spíše odborné práce s bohemistickou problematikou; ročně jsou to v průměru čtyři překlady české beletrie nejen současných, ale i klasických autorů a jeden až dva tituly odborné literatury. Finančně časopis *Homo bohemicus* zaštiťuje Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Jakousi „ochrannou známku“ časopisu se stává hned od počátku postava Švejka; ostatně i čestného předsedu Bohemia klubu, významného literárního teoretika Nikolu Georgieva, pojí s českou literaturou ponejvíce právě jeho švejkologické bádání. Novinář-

ský jazyk nese stopy stylistiky jednoho ze zakladatelů Bohemia klubu Velička Todorova (1954–2000) – vyznačuje se neologismy, slovními hříčkami a hrou s českými realitami na bulharské půdě. Postupně se vyhraňují určité stálé rubriky, prohlubuje se však i specifický charakter čísel, což v praxi znamená tematické zaměření na určitý aspekt česko-bulharských literárních a kulturních vztahů. „Jistý bulharský časopis je pozoruhodný: čtyřikrát ročně vydávaná revue solidního rozsahu – pokaždé se samostatnou knižní přílohou a přitom věnovaná české literatuře, kultuře, vztahům s Českou republikou,“ napsal o *Homo bohemicus* před sedmi lety Vladimír Macura ve Tvaru. Podrobnou sondu do jeho čísel uzavírá slovy: „Neprehlédnutelná je osobitá atmosféra časopisu – přátelsky intimní, euforická, mísící vážnou práci na poli bulharsko-českých vztahů s humorem a rozverností... Ale i přes ty očividné praporce radosti a hravosti nemůže ujít pozornosti také, kolik je tu za vším práce: v oblasti redakční a ediční, ale konečně i práce pedagogické ve snaze zapojit do činnosti Bohemia klubu a přitáhnout k časopisu mladé bohemistické a čechofilní pokolení.“

První loňské číslo *Homo bohemicus* otevírá cyklus o zahraniční bohemistice. Pro vědní disciplínu věnující se cizí kultuře je totiž vedle stěžejního kontaktu s tzv. rodným prostředím důležité i povědomí kontextu s badateli v zahraničí, nabízející zkušenosti a možnosti konfrontace. Toto číslo se zabývá situací v anglicky mluvících zemích: spolu s pohledy na bohemistiku ve Velké Británii a Spojených státech amerických přináší i příspěvek tvůrce a šéfredaktora Britských listů Jana Čulíka, nazvaný *Bulharským čtenářům*. V rubrice Kronika informuje Elena Ilieva o prezentaci tří titulů, jež vydalo v překladu Anželiny Penčevy nakladatelství Kolibri – v Českém centru v Sofii byly představeny knihy Hrdý Budžes Ireny Douskové, Stín katedrály Miloše Urbana a Lehni, bestie! Jiřího Kratochvila. Na poslední stránce se Michaela Kuzmova zamýšlí nad studentským časopisem sofijských bohemistů Čechopis. Dvojčíslo 2–3/2006 se obrací do minulosti – blokem o národním obrození zahajuje seriál, jenž má sledovat různé etapy rozvoje české kultury. Výchozím momentem, který odstartoval sestavení čísla, byly pochybnosti o glorifikujících interpretacích, jednoznačných výkladech, obrozeneckém i současném tvoreni mýtů, o představách Čechů o sobě samotných. Uvedené texty tak mají rozkrýt imanentní protichůdné tendence českého obrození, jež se jinak může zdánlivě jevit jako monolit. Čtenáři se tak mohou seznámit jak s názory Františka Kutnara či Felixe Vodičky, tak i badatelů následujících generací, které zde reprezentuje Alexandr Stich, Vladimír Macura, Miroslav Hroch, Jaroslav Krejčí nebo Jiří Rak. Rubrika Antologie dává prostor uměleckému překladu. Tentokrát přináší verše básníka Ivana Pejčeva v českém překladu Ludmily Kroužilové; texty jsou uvedeny i v originále. Závěrem dodejme, že dvojčíslo je věnováno památce dlouholetého doyena bulharské literárněvědné bohemistiky Ivana Pavlova (1944–2005), profesora Sofijské univerzity sv. Klimenta Ochridského a autora řady knih a studií o české literatuře.

Ivana Srpková

soutěž

Příběh prince Gendžiho 3

Napište nám, v kterém století žila Murasaki Šikibu, žena z japonské císařské rodiny. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpověděli, získá knihu *Příběh prince Gendžiho 3*. Uzávěrka soutěže je 18. 4. 2007. Pište na adresu redakce, nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.

Glastonbury

Režie Julien Temple, 2006, 138 min.

Hudební festival v Glastonbury patří k největším na světě a každoročně ho navštěvují statisíce hudební fanoušků. U příležitosti již třicátého ročníku pak vznikl tento film, který představuje jeho historii. Zpočátku skromný festival uspořádal Michael Eavis na svých zemědělských pozemcích, inspirovan americkým Woodstockem, postupně se však z akce stal docela dobrý byznys. Před pár lety tak zmizela i dříve proklamovaná svoboda pohybu účastníků a celý prostor byl obklopen kovovým plotem. Julien Temple tu spojuje archivní záběry, zachycující růst festivalu od jeho hippies počátků k akci s několika pódií a mnoha dalšími doprovodnými programy. Součástí dokumentu jsou sestřihy vystoupení mnoha slavných hudebníků, kteří na festivalu vystoupili, jako Björk, Stereo MC's, Nick Cave nebo Coldplay. Nejzábavnější je však tvorivost samotných návštěvníků. Glastonbury patří v oblasti hudebního dokumentu k tomu nejlepšímu a zároveň, vzhledem k důležitosti festivalu, i k tomu nejpodstatnějšímu, co může hudební fanoušek vidět. Navíc na disku najdete i nezkrácené písničky vybraných umělců, z nichž k nejpůsobivějším patří frenetické vystoupení Radiohead (škoda, že se toho na disk nevešlo víc!), a také několik rozhovorů (ale bez českých titulků). Při záběrech lidí slastně se brodících po kolena v bahně pak zamrzí, že v našich končinách se s hudebním festivalem často pojí jen břečka hudební.

Jiří G. Růžička

Kid

Režie Charles Chaplin, 1921, 68 min.

Příběh tuláka a malého nalezenze je prvním Chaplinovým celovečerním filmem a nese si všechny atributy jeho následující tvorby – výrazný sociální apel, tragikomický podtext většiny zápletek, jež na hrdiny uvalují další a další starosti. Téměř neovlivnitelné osudovosti se hlavní postavy dokážou bránit jen upřímností a Láskou. Ty zůstávají i přes všechny otřesy jedinou pozitivní hodnotou nejen tohoto, ale i všech ostatních Chaplinových filmů. Kid ve své době zaznamenal mimořádný divácký ohlas a troufám si říci, že například finální scéna s loučením v nákladního automobilu vyloudí slzu i u většiny dnešních, otrlejších diváků. Nový disk bohužel kvalitou obrazu notně zaostává za předchozím (dnes rozebraným) vydáním od Warnerů. Nejde ani tak o jeho čistotu, ta u starých filmů tolik nevádí. Obraz je však místy velmi matný a neostrý. Zvuková stopa je naopak slušná a čistá. Textové mezititulky jsou přirozeně doplněny českým překladem.

Petr Gajdošík

Mravenčí polepšovna Ant Bully

Režie John A. Davis, 2006, 88 min.

Johna A. Davise znají asi jen dětská diváci (pokud by je zajímala jména režisérů). K jejich pobavení přispěl seriálem i celovečerním snímkem s hlavním hrdinou Jimmy Neutronem. Nové technologie si odzkoušel ve vánoční akční 3D podívané Santa versus Sněhulák, určené pro IMAX kina. Nyní si režii animovaného CGI filmu vyzkoušel i na poli klasického celovečerního filmu pro děti. Aby jeho mravokárný příběh o chlapci a jeho vztahu k přírodě a rodině (a tak vůbec) mohl zaujmout přednější místo mezi silnou (a rozrostlou) konkurencí, chybí mu především kvalitní scénář. Jako by se i zde tvůrci snažili o hezkou animaci (formu) a ušlo jim, že bez vtipných, akčních, ale především psychologicky (alespoň trochu, prosím!) motivovaných scén je jakkoliv dobrá animace zbytečná. Na tom, že Davisův film není úplně špatný, má zásluhu především poměrně slušné tempo vyprávění a závěrečná akční scéna. Pár vtipných momentů se zde také najde, jen těch poselství o tom, že i malé dokáže velké věci, je příliš (a jsou do příběhu křečovitě implantována). Závěrečné bonusy kupodivu předčí snímek samotný.

Lukáš Gregor

S.T.A.L.K.E.R. – Shadow of Chernobyl
THQ 2007

PC

O hře Stalker by se daly popsat stohy listů – klidně vydat samostatné noviny věnované jen této hře. Ukrajinské studio GSC připravilo podle povídky Piknik u cesty od bratrů Strugackých a samozřejmě podle filmu Stalker od Andreje Tarkovského rozsáhlý svět, který vychází z černobylské reality. Po roce 2006 se v zabetonovaném reaktoru odehrávají další výbuch, který má za následek rozšíření radioaktivní zóny. Jako stalker, tedy člověk, který se do zóny vydává hledat speciální artefakty/poklady, se propracováváte směrem k reaktoru, abyste odhalili nejen příčinu výbuchu, ale též svou tíživou minulost. O příběh v první řadě nejde. Jde o realistické zpracování industriálních lokací bývalého sovětského bloku, jejich důvěrně známou atmosféru betonového mementa na věčné časy. Ti, kdo hráli Half-Life 2, vědí, o čem je řeč. Herní svět je navíc otevřený k prozkoumávání, nejde tedy o lineární střelčku skrz zástupy mutantů. Ti se tu sice objevují, ale jsou tak vzácní, že je někdy ani nezabijete, protože by to byla škoda. Ruku v ruce s realističností prostředí jde vývoj postavy – nezlepšuje se na základě tabulek, ale podle toho, jak se hráč sám naučí reagovat na herní situace. Stalker je hra, která pohltí. A ozáří.

Pavel Dobrovský

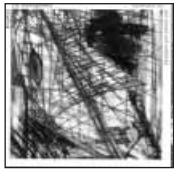

Fred Frith
Impur

Fred Records/ReR Megacorp 2006

Delší podtitul alba, které kytarista a skladatel Fred Frith vydává na své zbrusu nové značce (ve spolupráci se zavedeným labellem jeho někdejšího hudebního soupeřníka, bubeníka Chrise Cutlera), je obsažnější než jednoslovný název: Hudba pro 100 hudebníků a pohyblivé publikum. Jde o záznam koncertu/happeningu, který Frith před deseti lety zorganizoval v L'École Nationale de Musique ve francouzském Villeurbanne po své dva roky trvající rezidenci. Studenti byli rozděleni podle svého studijního oboru (raná hudba, rock, africká i klasická hudba...) do skupin, skupiny umístěny do různých místností školní budovy. Hrála se partitura, v níž Frith ponechal spoustu místa pro improvizaci. Jednotlivé skupiny, které se nemohly slyšet, byly řízeny jen synchronizovanými stopkami a mnohdy měly za úkol hrát tutéž hudbu ve stejném čase, což dávalo vzniknout zajímavým fázovým posunům. Publikum se mohlo během pětapadesátiminutového koncertu procházet budovou nebo, pokud chtělo slyšet vše, sedět před školou na dvoře a vychutnávat hudbu tryskající z oken a dveří – ladící (i neladící) orchestry, bigbandové furore zblázněné dechovky, srážky a míjení zvuků, energii mohutné sonické tsunami. Nahrávka akce byla zachycena na čtyři DAT rekordéry (32 stop), z nichž jeden se k improvizaci připojil tím, že fungoval jen zčásti. Výsledné CD i tak úspěšně zprostředkovává mohutnost neopakovatelného živého provedení.

Petr Ferenc

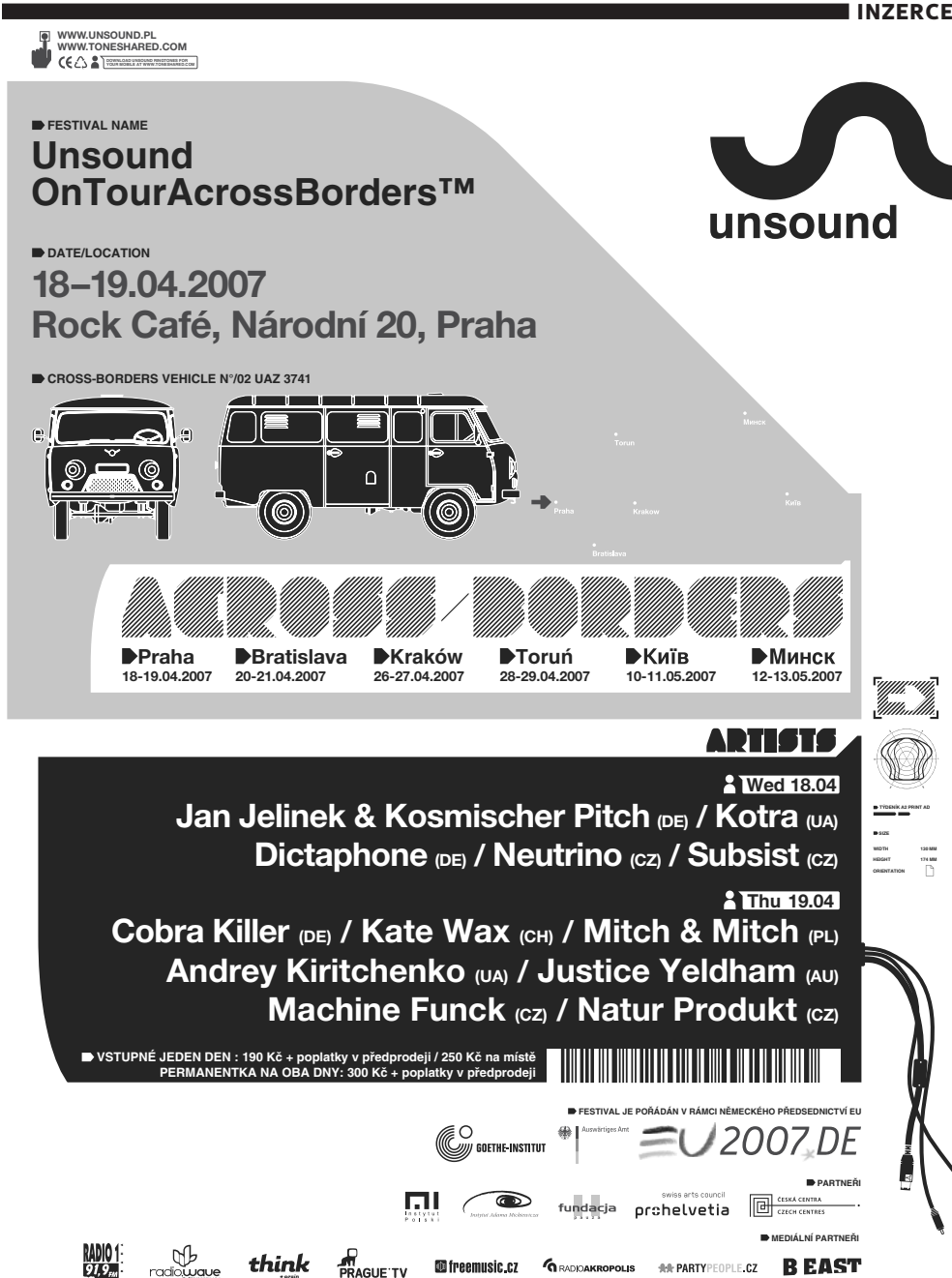

Kvartet Dr. Konopného
Skrývám se, ale nikdo mě nehledá

Guerilla Records 2006

Teprve po šestnácti letech existence vydává proslulý soubor českého alternativního popu Kvartet dr. Konopného, vedený performerem Radomilem Uhlířem, své první album. To obsahuje dva disky: první, Kosmický pesimismus, jež bylo natočeno již v polovině 90. let s Lumírem Gajdou a Zdeňkem „Hymzákem“ Novákem, nabízí dvě skladby, které jsou zhudebněním tvorby francouzského divadelníka Antonia Artauda, a několik písní, v nichž Radomil Uhlíř recituje obsáhlejší autorské poetické celky (vyčnívá zejména song Fresky: Praha letní). Také hudební doprovod má na tomto nosiči umírněnější charakter. Druhý disk, Stíny bojovníků, zachycuje kapelu v současném složení, se Zdeňkem Konopáskem, Janem Štolbou, Joe Karafiátem a Vladimírem Línkem. Jak vědí návštěvníci koncertů, hudba i slovo jsou zde již zcela improvizované a navozují téměř hypnotický zážitek. Na albu s přebalem založeným na grafickém listu Duch jachtaře najdeme též několik textů a výtvarných děl Mistra U., což samo o sobě stojí za pozornost. V žádném případě nepatří, že by tvorba Kvartetu či Radomila Uhlíře byla obtížně stravitelná: naopak, máme před sebou jeden z nejoriginálnějších a současně i nejzábavnějších zjevů domácí hudební scény.

Vojtěch Varyš

Kdo je tady ředitel?

První film Larse von Triera po jeho údajném znovuoživení

Je tomu už dvanáct let, co dánský režisér Lars von Trier představil světu manifest Dogma95. Na loňském berlínském festivalu se připomenul vzosně pojmenovaným Prohlášením o znovuoživení (Statment of Revitality). Můžeme se dohadovat, zda jej k tomu více přiměly umělecké pohnutky v podobě tvůrčí nespokojenosti, či události spíše přízemního rázu: odchod dlouholeté producentky Vibecke Windelové a strach z padesátých narozenin. Výsledkem toho všeho je překvapivá komedie Kdo je tady ředitel.

ELIŠKA DĚČKÁ

„Zredukuji produkční stránku svých filmů. Na oplátku budu věnovat více času a energie samotnému natáčení. Nebudu dodávat filmy na pevně zadané termíny, aby každý projekt mohl procházet vývojem, jaký skutečně potřebuje. Přestanu prezentovat filmy na exkluzivních premiérách prestižních festivalů. Omezím PR propagaci. Mám v úmyslu změnit tyto mé profesionální aktivity tak, abych znovuoživil mé původní nadšení pro film.“ Hlavní myšlenkou, která prochází Trierovým Prohlášením o znovuoživení, je tedy bezpochyby jakýsi návrat k tvůrčímu asketismu. Podobně jako v případě staršího Dogma95 se však hned napoprvé ukazuje, že některé ideje se z papíru přenášejí do života jen těžko. Snad nejjasněji je to patrné v oblasti PR aktivit, které i tentokrát mají do mírnosti hodně daleko (viz Trierův nejnovější nápad – divácká soutěž v hledání rušivých elementů ve filmu). Podobným marketinkově pečlivě propracovaným dojmem působí i oficiální webové stránky snímku. Kromě toho, že na nich můžete kliknutím rozpohtovat jednotlivé postavy, aby se vám předvedly ve svých nejkomičtějších scénách, obsahují i rozsáhlý rozhovor s režisérem, v němž Trier zmiňuje tak podstatné informace, jako že jej velmi potěšilo, když mohl v květnu premiérově uvést svou novinku na kodaňském festivalu, protože mohl zůstat doma a starat se o zeleninu na zahrádce. Avšak bylo by více než unáhlené pohlížet skrze všechny ty PR ředkvičky i na samotný film, který je oproti doprovodné mediální masáži naopak příjemně jednoduchý... a jednoduše dobrý.

Hravost až na kost

Ono v prohlášení zmiňované nadšení je v něm totiž doopravdy vidět. A ani ho nemusíte příliš hledat. Trier ho docela nepokrytě vystavuje na odiv. Například hned v úvodních záběrech, když s lehoučtí dětinskou radostí promlouvá k divákům v kinosále, naznačuje, co se bude dít, radí jim, jak si dílko co nejlépe užít. Podobný výstup se pak opakuje ještě uprostřed a na závěr celé komedie. Naštěstí je z Trierových intermezz cítit silná dávka sebeironie a nadsázky, takže se nedostávají pocity trapnosti jako třeba při tragikomickém (avšak naprosto vážně míněném) proslovu Jana Švankmajera v úvodu *Šílenství*. Když dva dělají totéž...

Trier si důvtipně pohrává s vlastní popularitou a mediálním obrazem sebe sama jakožto podivínského rebela a bere svou osobu jako jeden z vyjadřovacích prostředků filmu. Navíc tentokrát je jeho ego-exhibice vcelku na místě, protože (ať už vědomě či ne) jejím prostřednictvím se režisér vtipně staví na úroveň svých postav. Hlavní hrdinové snímku *Kdo je tady ředitel?*, podivínští zaměstnanci firmy, která se zabývá záměrně blíže nespecifikovanými informačními technologiemi, si totiž také chtějí urvat sami pro sebe aspoň nějaké to místo, byť třeba jen na malíčkém piedestalu. Pilně pracují a snaží se zavděčit nikdy nespátřenému nejvyššímu řediteli, jenž s nimi komunikuje výhradně via e-mail. Ve škodolibém podání Larse von Triera samozřejmě žádný nejvyšší ředitel neexistuje. Je to jen výmysl skutečného ředitele Ravna, který předstírá, že je pouhým řadovým zaměstnan-

cem, aby se vyhnul konfliktům a kritice za své nepopulární rozhodnutí. Když chce ale Ravn firmu prodat, musí najmout zkrachovalého herce Kristoffera – právě on musí ztvárnit „rolí“ onoho tajemného nejvyššího ředitele.

Není třeba dodávat, že bizarní situace na sebe nenechají dlouho čekat. Trier nezastírá, že se inspiroval americkými bláznivými komedie, v nichž vtip také často vychází ze situace, kdy jedna postava ví něco, co ta druhá ne. Tady je zápleтка navíc obohacena o motiv „hodný a zlý polda“, vylepšený tím, že nikdo z dvojice ředitelů nechce být oním špatným poldou. Ke stylu americké komerční kinematografie odkazují i u Triera nepříliš často slýchané slovní přestřelky a zřetelně cílené „hlášky“. Například výkřiky nešťastného islandského obchodníka (ve výtečném karikaturním podání režiséra Fridrika Thóra Fridrikssona) o neschopnosti a sentimentalitě Dánů ke zlidovění přímo vybízí. Zároveň však díky tomu, že jsou založeny na místní specialitě, dánské zálibě v masochistickém humoru, zapadají hladce do filmu i přes svou možnou vykalkulovanost.

Ve sloním výběhu reality

Stejně absurdním dojmem jako ústřední zápleťka a jednotlivé postavy, které ji dále rozvíjejí, působí i výběr prostředí. Zařízení firmy vypadá jako depresivní přehlídka toho nejnudnějšího, co bylo zrovna v IKEA na skladě. Podobně tristní je i šedivý výhled z plastových oken na sousední, zřejmě hodně podobné podniky. Trier si nejvíce pohrává s dlouhou kancelářskou chodbou, na niž postupně umísťuje drobné epizody. Prchá po ní chudinka Mette vystrašená zvukem kopírky, jiná zaměstnankyně si zde chystá vlečku na svatbu s nejvyšším ředitelem a muž s oprávněnou stížností tu na něj zase den co den trpělivě čeká. O to vtipněji pak v porovnání s fádními kancelářemi vynívá výběr takzvaných neutrálních půd, na nichž se schází skutečný a nastrčený ředitel, aby společně osnovali další plány. Sloní výběh v zoo, zahradnictví s výstavkou sádrových trpaslíků nebo stánek párků v rohlíku jen trefně ilustrují praštěnost celé situace.

A adjektivem „ztřeštěná“ lze klidně popsat i formu, kterou se rozhodl Trier filmu *Kdo je tady ředitel?* vtisknout. Kamera, střih i práce se světlem záměrně vyvolávají dojem totálního amatérismu. Postavy se kolikrát do obrazu jen tak tak vejdu, střih je občas nelogický, někdy chybějí velké kusy rozhovorů, jindy se zase stejné věty vícekrát opakují. Herci navíc místy vypadají, že by měli opakovat první ročník konzervatoře, což samozřejmě není jejich vina, ale opět škodolibá radost Triera, který záměrně natáčel jednotlivé scény vícekrát různými způsoby, aby pak přiřadil ty nejvíce nepatřičné části (ať už herecky či třeba světelně) k sobě. Vytvořil tak navýsost bizarní formu, která je adekvátním prostředkem pro vyprávění příběhu o neexistujícím „nejvyšším řediteli“. V podobně nesourodé směsici pak nakonec ani příliš neudiví, že závěr díla je tentokrát na Triera překvapivě smířlivý. Nečekejte však žádné hřebejkovské máčení kapesníků. V podání dánského režiséra má i ono „co jsme si, to jsme si“ hodně kyselou příchuť... naštěstí. Ostatně Lars von Trier, nejvyšší ředitel produkční společnosti Zentropa, by v tom měl umět chodit tak, aby si to s nikým nerozházel.

Autorka je přispěvatelka časopisu Cinepur.

Škodolibá radost Larse von Triera: Herci místy vypadají, že by měli opakovat první ročník konzervatoře.

Kdo je tady ředitel? (Direktøren for det hele).

Dánsko/Švédsko 2006, 99 minut.

Režie a scénář Lars von Trier, střih M. M. Stensgårdová.

Hrají Jens Albinus, Peter Gantzler ad.

objednávka předplatného A2 kulturní týdeník

předplatné	noviny do schránky	noviny v elektronické podobě a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
☐ TIŠTĚNÉ	X		280 Kč	520 Kč	988 Kč
☐ ELEKTRONICKÉ		X	195 Kč	364 Kč	650 Kč
☐ STUDENTSKÉ	X	X	221 Kč	429 Kč	832 Kč
☐ KOMPLET	X	X	312 Kč	611 Kč	1196 Kč

☐ SPONZORSKÉ PŘEDPLATNÉ (roční) ☐ SPONZOR STŘÍBRNÝ 2 600 Kč / ☐ SPONZOR ZLATÝ 5 200 Kč / ☐ SPONZOR PLATINOVÝ 10 400 Kč

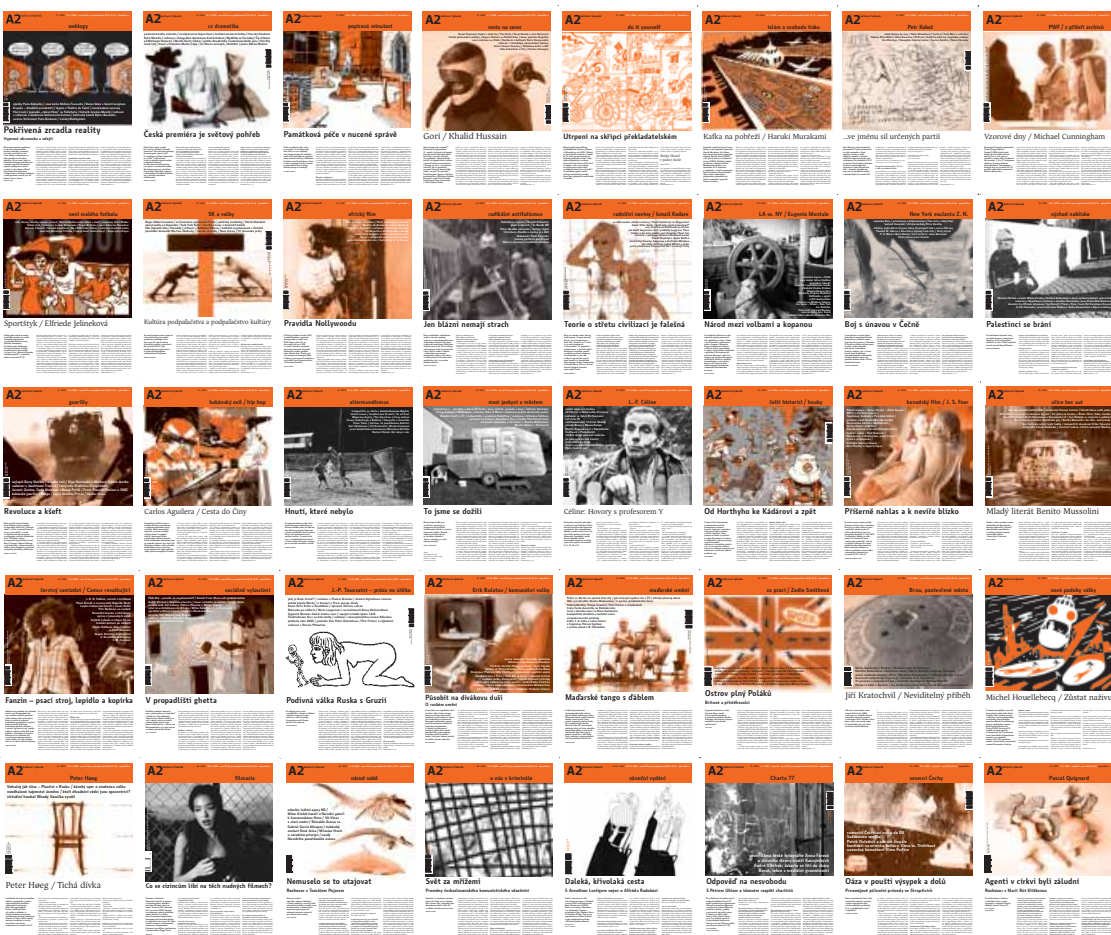
Fakturační adresa
Titul Jméno Příjmení Organizace
Ulice PSČ Město
Telefon e-mail

Adresa pro zasílání (pokud se liší od fakturační, např. adresa obdarovaného)
Titul Jméno Příjmení Organizace
Ulice PSČ Město
Telefon e-mail

Platbu provedu
☐ Složenkou A (na základě údajů ze složky, kterou od nás obdržíte, lze platit převodem)
☐ Fakturou uveďte prosím IČ DIČ
☐ prostřednictvím SIPO, uveďte prosím spojující číslo
Pro uplatnění studentské slevy prosím zašlete potvrzení o studiu (fax nebo e-mail v jpg)
Objednávky přijímá jménem vydavatele firma SEND Předplatné, P. O. Box 141, 140 21 Praha 4
tel. 225 985 225, fax 225 341 425, SMS 605 202 115, e-mail send@send.cz, www.send.cz

středA2

literatura / hudba / společnost / film / politika / divadlo
výtvarné umění / recenze / rozhovory / esej / nové knihy
cd a dvd / komentáře / beletrie / zkratka / kulturní tipy
glosy / reportáž / par avion / komiks / galerie

ovšem

Projev premiéra Mirka Topolánka v rámci zahajovacího večera Roku rovných příležitostí (2. 4. 2007, divadlo Archa v Praze) byl zajímavý zejména svou upřímností. Premiér Topolánek nezakrýval, co si myslí o rovných příležitostech a o „narovnávání nenarovnatelného“. Otázkou ale zůstává, za koho na zahajovacím večírku hovořil. Nemohu se ubránit dojmu, že se pan premiér k tématu rovných příležitostí vyjadřoval sám za sebe a za svůj světový pohled: přizpůsobte se všichni kultuře majoritní skupiny, uznávejte její hodnoty a zvnitřněte její tempo, protože s touto skupinou budete srovnáváni. Přizpůsobíte-li se, nebudete potřebovat byrokratické regule, za kterými v pozadí stojí mentorky a mentorové z nevládních organizací. Pracovní trh je nastaven pro lidi bez závazků, máte-li závazky, například děti, jste vzhledem k trhu práce nepřizpůsobiví/ý. Samo sebou se rozumí, že ty se závazky jsou ženy. „Protože to je přece přirozené, logické, zdravé.“ Mají-li závazky muži, je to tedy asi podle Topolánka nepřirozené. Najde-li se někdo, kdo vyrůstal a byl vychován v jiné kultuře a hodnotách, má smůlu, musí se asimilovat. Přijmout a ideálně i zvnitřnit hodnoty majoritní skupiny. Proč? Protože ta je ekonomicky nejsilnější, vytváří materiální hodnoty a disponuje největším dílem rozhodovací moci. Ale přesto si

my z té „jiné kultury“ můžeme přát: asimilujte Topolánka – přizpůsobte ho „nám“, protože my se možná přizpůsobovat nechceme.

Tamara Nováková

Národní knihovna ČR v březnu nakonec přece jen trochu pokročila, co se týče jednání o půjčování filmů na DVD v knihovnách (viz rozhovor s Vlastimilem Ježkem na s. 14–15), a domluvila si se společností Bontonland, že od ní bude možné nakupovat licence na některé disky. V počátku se jedná především o fond 147 českých snímků, které si budou moci knihovny objednat za částky od 469 do 599 korun. Ještě se však musí doladit podrobnosti ohledně toho, zda bude Národní knihovna ČR nakupovat DVD hromadně, anebo si je budou objednávat knihovny samy (= pravděpodobně vyšší cena). To je všechno hezké; problém nastává, když se na zmíněný seznam podíváme blíže. Marně bychom na něm hledali skutečně kvalitní filmy, většinou jde o produkci let normalizačních. Pravda, objevuje se tu pár náročnějších snímků, jako je Jiřího Žert, oscarový Obchod na korze nebo Herzův Spalovač mrtvol, přesto výběr vypadá především jako seznam titulů, o které už není v obchodech příliš zájem, a tak se nabídnou knihovnám. Snad se v nejbližší době rozšíří a čtenáři si budou moci

vedle knih vypůjčit také filmy, které formovaly českou a světovou kinematografii a pro něž v programových schématech českých televizí, nabitých nejrůznějšími seriály, už nezbyvá místo.

Jiří G. Růžička

„Neboj se, cibulko,/ že zima pikle kuje./ Pozvedni hlavičku:/ Jaro už vykukuje!“ Poznáváte autora citovaných veršů nebo alespoň básnický směr? Nenapínejme dlouho: říkanka je jedním z textů reklamní akce nejmenovaného řetězce supermarketů. V rýmech si tu notují bagety s máslem: „Masičko s cibulkou!/ Táta si pochvaluje/ dvakrát si přidává“ a ve všech veršovánkách „jaro už vykukuje!“ Je to banální a nevkusné, možná záměrně, vždyť podle mnoha „komunikačních expertů“ je prý nejdůležitější zaujmout a utkvět. Když už se to tedy v našem případě povedlo, upozorníme alespoň, že naprosto marginální či nahodilostí ona „poezie pro zákazníky“ přece jen není. Hlavně u nákladnějších reklamních kampaní není jejich konečná podoba, ať se zdá jakkoliv pochybná, nikdy pouhým úletem copywritera. Reklama jako prostředek hegemonie je průmětem značných ideologických a mocenských sil, zmíněná kampaň – i jiné, jež používají rozsáhlejší rýmované slogany – je proto nezanedbatelným socio-

lingvistickým faktem, vypovídajícím o vnímání vázaného slova vlivnou částí veřejnosti. A kdo ví, zda třeba právě citované reklamní veršovánky neovlivní některé budoucí básníky. Například tak, že se rýmu budou snažit vyhýbat stejně usilovně jako supermarketům. A zatím „do rytmu losos/ s koprem se pohybuje/ Vůbec se nestydí:/ Jaro už vykukuje!“...

Petr Šafařík

Seriál jména Čunek je stále o tom samém. Jedni jej vyzývají k odchodu, je jich stále víc a doslova vyzývaný Čunek zůstává, kde je. A noviny vypadají každý den stejně. Jen samotný předseda lidovců čas od času překvapí dalším xenofobním vyjádřením, které na veřejnost bohužel účinkuje jako nikým jiným nevyřčená pravda o „nepřizpůsobivých“ a „opálených“. Premiér Topolánek doloží opakuje, že s Čunkem mají zúčtovat jeho spoluhraní, nechce se zkrátka znelibit těm, o nichž jsme se díky Čunkovi dozvěděli, že jich je tolik. Čunek tak paradoxně neodhaluje jen sebe, ale ukazuje, že údajně pohřbený problém českého rasismu je pouze uschován takřka v každém z nás. Pak to vypadá, že jeho diskriminační slovník je vlastně jen upřímností, které jiní nejsou schopni. Snad je té „upřímnosti“ i nenaucí.

Lukáš Rychetský